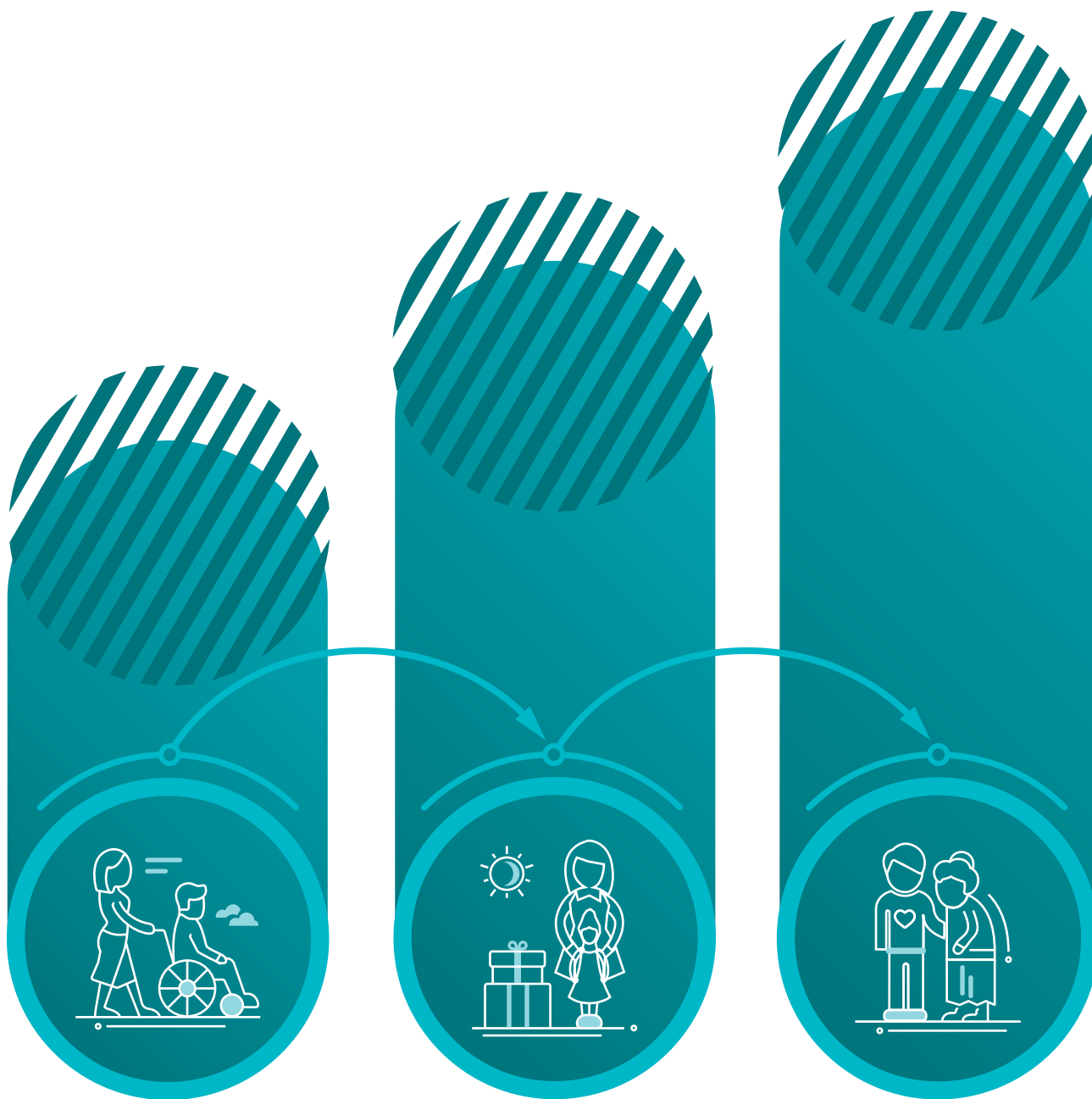
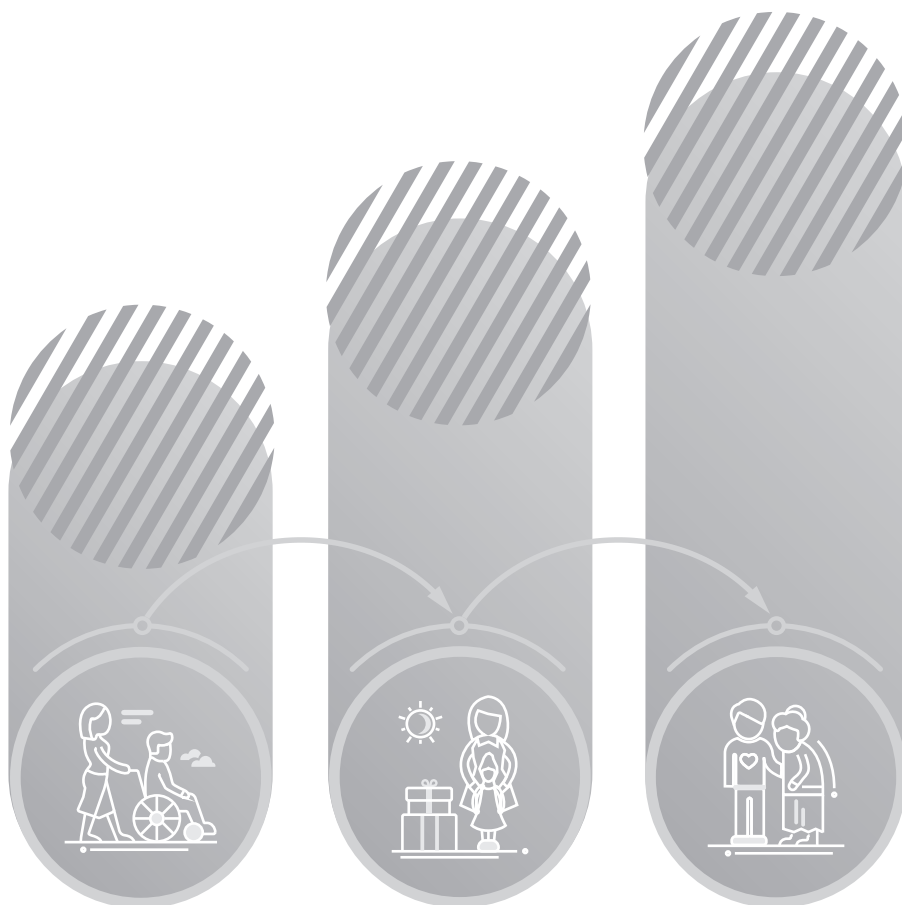

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r.

Social assistance beneficiaries in 2024

Benecjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r.

Social assistance beneficiaries in 2024

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
Urząd Statystyczny w Krakowie Statistical Office in Kraków

Warszawa, Kraków 2025

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Krakowie, Oddział w Tarnowie
Statistical Office in Kraków, Branch in Tarnów

pod kierunkiem
supervised by

Agnieszki Szlubowskiej

Zespół autorski

Editorial team

Sebastian Hebda, Marta Jagiełło, Danuta Kalista, Elżbieta Niemiec, Alicja Niziołek, Grzegorz Ruta, Elżbieta Sarkowicz, Mateusz Słomski, Mateusz Szot, Jadwiga Szponder

Prace redakcyjne

Editorial work

Marta Osuch, Maria Penpeska

Tłumaczenie

Translation

Tomasz Brzdąk, Anna Dziedzic

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Tomasz Brzdąk

Opracowanie graficzne okładki

Graphic design of the cover

Karolina Rudnik

Recenzenci

Reviewers

dr hab. Ryszard Szarfenberg, prof. Uniwersytetu Warszawskiego
dr hab. Paweł Ulman, prof. Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie

ISSN 2544-5952 (wersja drukowana printed version)

ISSN 2658-0594 (wersja elektroniczna online version)

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Pomoc społeczna odgrywa istotną rolę w instytucjonalnym systemie wsparcia, nie tylko jako forma interwencji w sytuacjach kryzysowych, lecz także jako narzędzie wyrównywania szans i wspomagania integracji społecznej. Jej beneficjentami są osoby dotknięte ubóstwem, bezrobociem lub niepełnosprawnością, a także rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, seniorzy wymagający pomocy w codziennym funkcjonowaniu oraz osoby znajdujące się w nagłych, trudnych sytuacjach życiowych.

Przekazujemy Państwu publikację „Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r.”, która dostarcza aktualnych informacji o osobach korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej oraz prezentuje charakterystykę ich gospodarstw domowych na tle zmieniających się realiów społeczno-gospodarczych. Odpowiadając na rosnące zainteresowanie tematyką pomocy społecznej oraz w trosce o zaspokojenie potrzeb informacyjnych zgłaszanych przez przedstawicieli administracji publicznej, środowisko naukowe i organizacje społeczne, wzbogaciliśmy to opracowanie o nowe zagadnienia. Po raz pierwszy została w nim przedstawiona problematyka zasięgu ubóstwa w odniesieniu do gmin zagrożonych marginalizacją, omówiono również niedopasowanie kryteriów dochodowych pomocy społecznej do wartości minimum egzystencji oraz wynikającą z tego lukę między skalą ubóstwa a zakresem wsparcia instytucjonalnego. Uwzględniono także aspekty społeczno-demograficzne dotyczące osób powyżej 60. roku życia korzystających z pomocy społecznej. Opracowanie rozszerzono również o dane dotyczące świadczeniobiorców środowiskowej pomocy społecznej, pobierających zasiłki z powodu klęsk żywiołowych i zdarzeń losowych, cudzoziemców pobierających świadczenia z pomocy społecznej, a także o informację o odmowach przyznania świadczenia.

Serdecznie dziękujemy gestorom danych – w szczególności Ministerstwu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwu Edukacji Narodowej oraz Ministerstwu Cyfryzacji – za systematyczne przekazywanie danych administracyjnych, które umożliwiły opracowanie publikacji o tak szerokim zakresie informacyjnym.

Dane statystyczne dotyczące środowiskowej pomocy społecznej stanowią ważne źródło wiedzy o osobach i gospodarstwach domowych, pozwalając na rzetelne monitorowanie zjawisk, identyfikowanie potrzeb i wspieranie decyzji podejmowanych w obszarze polityki społecznej. Mamy nadzieję, że przedstawione zagadnienia będą interesujące i użyteczne dla wszystkich odbiorców, a zwłaszcza instytucji i organizacji działających w sferze polityki społecznej w Polsce. Zachęcamy do korzystania z publikacji tematycznych, baz danych ([Bank Danych Lokalnych](#), [Dziedziny Bazy Wiedzy](#)) dostępnych na stronie [Głównego Urzędu Statystycznego](#) oraz do dzielenia się opiniami i sugestiami, które pozwolą lepiej dostosować nasze opracowania do potrzeb użytkowników.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Krakowie

Agnieszka Szlubowska

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr hab. Marek Cierpiat-Wolan

Preface

Social assistance plays an important role in the institutional support system, not only as a form of intervention in crisis situations but also as a tool for equalising opportunities and supporting social integration. The beneficiaries of social assistance are people affected by poverty, unemployment or disability, as well as families struggling with care and parenting problems, seniors requiring help with daily activities, and people experiencing sudden, difficult life situations.

We are pleased to present to you the publication 'Social assistance beneficiaries in 2024', which provides current information on people who receive social assistance at domicile and presents the characteristics of their households in the context of the changing socio-economic reality. In response to the growing interest in social assistance and in order to meet the need for information of representatives of public administration, the scientific community and social organisations, we have enriched this study to include several new issues. For the first time, it presents the extent of poverty in gminas at risk of marginalisation. It also discusses the discrepancy between the income criteria for social assistance and the minimum subsistence level, and the resulting gap between the scale of poverty and the scope of institutional support. Moreover, the publication discusses the socio-demographic aspects concerning beneficiaries of social assistance aged over 60. The study was also expanded to include data on recipients of social assistance at domicile, those receiving benefits due to natural disasters and random events, foreigners receiving social assistance benefits, as well as information on the refusals to grant benefits.

We would like to thank the data administrators – in particular the Ministry of Family, Labour and Social Policy, the Ministry of National Education and the Ministry of Digital Affairs – for their systematic provision of administrative data, which enabled the preparation of a study including such a wide range of information.

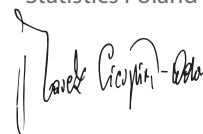
Statistical data on social assistance at domicile are an important source of knowledge about individuals and households, allowing reliable monitoring of phenomena, identifying needs and supporting decision-making in the area of social policy. We hope that the presented topics prove interesting and useful to all our readers, especially institutions and organisations operating in the field of social policy in Poland. We encourage you to explore our thematic publications and databases ([Local Data Bank](#), [Knowledge Databases](#)) available on the website of [Statistics Poland](#) and to share your opinions and suggestions to help us tailor our publications to the users' needs.

Director
Statistical Office in Kraków

Agnieszka Szlubowska

President
Statistics Poland

Marek Cierpiał-Wolan, Assoc. Prof.

WSPOMNIENIE

Publikację dedykujemy pamięci **Jana Szarka**, naszego zmarłego w 2024 r. Kolegi, wieloletniego pracownika tarnowskiego oddziału Urzędu Statystycznego w Krakowie. Był on współautorem wielu publikacji, wybitnym specjalistą w dziedzinie statystyki pomocy społecznej, inicjatorem badania „Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej”.

Jego wkład w rozwój badań statystycznych populacji beneficjentów świadczeń pomocy społecznej był nie do przecenienia. Jan Szarek był pionierem wykorzystania administracyjnych źródeł w badaniach statystycznych statystyki publicznej.

W swojej pracy łączył profesjonalizm z pasją, a w relacjach z ludźmi serdeczność i szacunek. Dla wielu z nas był nie tylko kolegą z zespołu, lecz także inspiracją, wsparciem, mentorem. Będziemy go pamiętać jako człowieka o ogromnej wiedzy, niebywalej kulturze osobistej, pasji badawczej, cierpliwości oraz o życzliwości.

Jan Szarek zmarł 3 maja 2024 r. w wieku 66 lat. Na zawsze pozostanie w naszej pamięci.

Dyrekcja i pracownicy Urzędu Statystycznego w Krakowie

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	10
Symbols	10
Ważniejsze skróty	10
Main abbreviations	10
Wstęp	11
Introduction	12
Synteza	13
Executive summary	16
Rozdział 1. Środowiskowa pomoc społeczna i jej uwarunkowania	18
Chapter 1. Social assistance at domicile and its conditions	18
1.1. Zmiany w ogólnej liczbie beneficjentów i ich zasięgu w latach 2015–2024	19
1.1. Changes in total number of beneficiaries and their range in years 2015–2024	19
1.2. Regionalne zróżnicowanie zasięgu beneficjentów w 2024 r.	23
1.2. Regional diversity of the range of beneficiaries in 2024	23
1.3. Czynniki makrostrukturalne mające wpływ na zasięg korzystania z pomocy społecznej	26
1.3. Macrostructural factors affecting the range of benefiting from social assistance	26
Rozdział 2. Charakterystyka beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej	34
Chapter 2. Characteristics of beneficiaries of social assistance at domicile	34
2.1. Osoby w gospodarstwach domowych o dochodzie poniżej kryterium – ubodzy beneficjenci.	36
2.1. Persons in households with an income below the criterion – poor beneficiaries	36
2.1.1. Charakterystyka społeczno-demograficzna	37
2.1.1. Socio-demographic characteristics	37
2.1.2. Charakterystyka ekonomiczna	43
2.1.2. Economic characteristics	43
2.2. Osoby w gospodarstwach domowych o dochodzie powyżej kryterium	49
2.2. Persons in households with an income above the criterion.	49
2.2.1. Charakterystyka społeczno-demograficzna	50
2.2.1. Socio-demographic characteristics	50
2.2.2. Charakterystyka ekonomiczna	51
2.2.2. Economic characteristics	51
2.3. Bezdomni beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	52
2.3. Homeless beneficiaries of social assistance at domicile	52
2.4. Świadczeniobiorcy środowiskowej pomocy społecznej według wybranych rodzajów świadczeń	56
2.4. Social assistance recipients by selected types of benefits	56
2.4.1. Pobierający zasiłek stały	57
2.4.1. Permanent benefit recipients	57

2.4.2. Pobierający zasiłek okresowy.	58
2.4.2. Temporary benefit recipients.	58
2.4.3. Pobierający zasiłek celowy	59
2.4.3. Appropriated benefit recipients	59
2.4.4. Korzystający z usług opiekuńczych	60
2.4.4. Attendance services recipients.	60
2.4.5. Otrzymujący posiłek	61
2.4.5. Persons receiving a meal.	61
Rozdział 3. Trwałość i przejmowanie ubóstwa wśród korzystających z pomocy społecznej w 2024 r.	64
Chapter 3. Sustainability and taking over poverty among beneficiaries of social assistance in 2024	64
3.1. Ubodzy beneficjenci według liczby lat pozostawania w systemie pomocy społecznej	64
3.1. Poor beneficiaries by the number of years of staying in the social assistance system.	64
3.2. Charakterystyka ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej trwale z niej korzystających	65
3.2. Characteristics of poor beneficiaries of social assistance permanently benefiting from it.	65
3.3. Zmiany w nasileniu trwałości korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej.	67
3.3. Changes in the intensity of the sustainability of benefiting from social assistance	67
Rozdział 4. Gospodarstwa domowe beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej	69
Chapter 4. Households of beneficiaries of social assistance at domicile	69
4.1. Zmiany w ogólnej liczbie gospodarstw domowych beneficjentów w latach 2015–2024.	69
4.1. Changes in total number of households of beneficiaries in years 2015–2024	69
4.2. Ubogie gospodarstwa domowe beneficjentów i głębokość ich ubóstwa w 2024 r.	72
4.2. Poor households of beneficiaries and the depth of their poverty in 2024	72
4.2.1. Gospodarstwa jednoosobowe	73
4.2.1. Single-person households.	73
4.2.1.1. Przyczyny przyznania świadczeń i formy pomocy gospodarstwom jednoosobowym.	73
4.2.1.1. Reasons for granting benefits and forms of assistance to single-person households.	73
4.2.1.2. Charakterystyka demograficzna i społeczno-ekonomiczna samotnie gospodarujących	75
4.2.1.2. Demographic and socio-economic characteristics of single-handedly managing beneficiaries	75
4.2.2. Wieloosobowe gospodarstwa domowe.	78
4.2.2. Multi-person households	78
4.2.2.1. Przyczyny przyznania świadczeń i formy pomocy gospodarstwom wieloosobowym.	79
4.2.2.1. Reasons for granting benefits and forms of assistance for multi-person households	79
4.2.2.2. Charakterystyka demograficzna wieloosobowych gospodarstw beneficjentów	80
4.2.2.2. Demographic characteristics of multi-person households of beneficiaries.	80
4.2.2.3. Źródła dochodu i kwota na osobę w gospodarstwach wieloosobowych.	82
4.2.2.3. Sources of income and amount per capita in multi-person households	82
4.2.3. Głębokość ubóstwa gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej.	83
4.2.3. Depth of poverty of social assistance beneficiaries' households.	83
4.3. Gospodarstwa domowe beneficjentów o dochodzie na osobę powyżej kryterium	85
4.3. Beneficiaries' households with per capita income above the criterion.	85

4.3.1. Przyczyny przyznania świadczeń i formy pomocy.	85
4.3.1. Reasons for granting benefits and forms of assistance	85
4.3.2. Charakterystyka społeczno-ekonomiczna gospodarstw o dochodzie powyżej kryterium	88
4.3.2. Socio-economic characteristics of households with an income above the criterion	88
Rozdział 5. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej i ich gospodarstwa domowe po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego w ich dochodach	90
Chapter 5. Poor beneficiaries of social assistance at domicile and their households after taking into account child-raising benefit in their incomes	90
5.1. Zbiorowość ubogich beneficjentów i ich zasięg	90
5.1. Population of poor beneficiaries and their range	90
5.2. Dochód i głębokość ubóstwa gospodarstw beneficjentów.	92
5.2. Income and depth of poverty of beneficiaries' households.	92
5.3. Zmiany w populacji ubogich gospodarstw beneficjentów z dziećmi w wieku poniżej 18 lat w latach 2015–2024.	93
5.3. Changes in the population of poor beneficiaries' households with children under the age of 18 in years 2015–2024.	93
Uwagi metodologiczne.	95
Methodological notes.	99
Informacje ogólne	95
General information	99
Zakres przedmiotowy badania	96
Scope of the survey.	100
Źródła danych	96
Data sources	100
Objaśnienia podstawowych pojęć	97
Explanation of basic concepts	101
Ocena jakości Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu pomocy społecznej za 2024 r.	97
Quality assessment of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System for 2024	101
Aneks 1. Decyzje odmowne przyznania świadczeń z pomocy społecznej	103
Annex 1. Decisions refusing to grant social assistance benefits.	103
Aneks 2. Świadczeniobiorcy pobierający zasiłki z powodu klęsk żywiołowych i zdarzeń losowych	105
Annex 2. Beneficiaries receiving benefits due to natural disasters and random events.	105
Aneks 3. Cudzoziemcy korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej	107
Annex 3. Foreign beneficiaries of social assistance at domicile	107
Aneks 4. Minimum egzystencji w kontekście korzystania z środowiskowej pomocy społecznej	109
Annex 4. Subsistence Minimum in the context of social assistance at domicile	109

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Mediana przeciętnego miesięcznego dochodu indywidualnego ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych według wybranych źródeł uzyskania w 2024 r.	48
Table 1. Median average monthly individual income of poor beneficiaries of social assistance at domicile in households by selected sources of obtainment in 2024	48
Tablica 2. Mediana przeciętnego miesięcznego dochodu indywidualnego beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych według wybranych źródeł uzyskania w 2024 r.	52
Table 2. Median average monthly individual income of beneficiaries of social assistance at domicile in households by selected sources of obtainment in 2024	52
Tablica 3. Ubogie gospodarstwa domowe beneficjentów pomocy społecznej i bezdomni beneficjenci tej pomocy oraz ich główne źródło utrzymania w 2024 r.	55
Table 3. Poor households of social assistance beneficiaries and homeless beneficiaries of this assistance and their main source of maintenance in 2024	55
Tablica 4. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem i gospodarstwa jednoosobowe według wybranych rodzajów otrzymanej pomocy w 2024 r.	74
Table 4. Total and single person poor households benefiting from social assistance by selected type of assistance received in 2024	74
Tablica 5. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem i gospodarstwa jednoosobowe według głównego źródła utrzymania w 2024 r.	78
Table 5. Total and single person poor households benefiting from social assistance by main source of maintenance in 2024	78
Tablica 6. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem i ubogie gospodarstwa wieloosobowe według wybranych rodzajów otrzymanej pomocy w 2024 r.	80
Table 6. Total poor households benefiting from social assistance and poor multi-person households by selected types of assistance received in 2024	80
Tablica 7. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem i gospodarstwa wieloosobowe według głównego źródła utrzymania w 2024 r.	82
Table 7. Total poor households benefiting from social assistance and multi-person households by main source of maintenance in 2024	82
Tablica 8. Gospodarstwa domowe beneficjentów o dochodzie na osobę poniżej kryterium (ubogie gospodarstwa) i powyżej kryterium według wybranych rodzajów otrzymanej pomocy w 2024 r. . . .	87
Table 8. Beneficiaries' households with per capita income below the criterion (poor households) and above the criterion by selected types of assistance received in 2024	87

Tablice w aneksie

Tables in the annex

Tablica 1. Pomoc udzielona gminom na obszarze objętym stanem klęski żywiołowej według województw	106
Table 1. Assistance provided to municipalities in the area affected by the state of natural disaster by voivodships	106

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
	(0,0) zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	zupełny brak informacji lub brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak x	wypełnienie pozycji, ze względu na układ tablicy, jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
GUS	Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
NSP	Narodowy Spis Powszechny National Population and Housing Census
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Ministry of Family, Labour and Social Policy
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Institution
KSMPS	Krajowy System Monitoringu Pomocy Społecznej National Social Assistance Monitoring System
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej Social Welfare Center
KTS	System Kodowania Jednostek Terytorialnych i Statystycznych Coding System for Territorial and Statistical Units
TERYT	Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju National Official Register of the Territorial Division of the Country
ZC KSMPS	Zbiór Centralny Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System
PESEL	Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności Universal Electronic System for Registration of the Population

Wstęp

Publikacja „Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r.” została opracowana podobnie do poprzedniej edycji, a przedstawione w niej dane obejmują dekadę 2015–2024.

W rozdziale I opisano wielkość populacji beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej oraz skalę korzystania z tej formy wsparcia w ujęciu regionalnym. Ponadto przedstawiono uwarunkowania pomocy społecznej według istotnych czynników makrostrukturalnych, z uwzględnieniem zróżnicowania według stopni urbanizacji. Po raz pierwszy zaprezentowano analizę zasięgu ubóstwa w odniesieniu do gmin zagrożonych marginalizacją.

Rozdział II przedstawia szeroką charakterystykę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Podobnie jak w poprzednich edycjach, szczególną uwagę poświęcono ubogim beneficjentom. Z populacji beneficjentów wyodrębniono i opisano zbiorowość świadczeniobiorców według rodzaju świadczeń, z których korzystali. Nowością jest, dokonana po raz pierwszy, charakterystyka zbiorowości starszych beneficjentów, tj. osób w wieku 60 lat i więcej.

W rozdziale III opisano ubogich beneficjentów według liczby lat korzystania z pomocy, a także przedstawiono charakterystykę osób trwale korzystających ze świadczeń. Zaprezentowano również natężenie trwałości korzystania z pomocy społecznej w ujęciu retrospektywnym, od początku obserwacji tego zjawiska, tj. od 2015 r.

Rozdział IV zawiera analizę sytuacji gospodarstw domowych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw ubogich beneficjentów. Przedstawiono regionalne zróżnicowanie głębokości ubóstwa gospodarstw domowych beneficjentów. W analizie wyodrębniono gospodarstwa jednoosobowe, przedstawiając charakterystykę ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących.

Rozdział V przedstawia dane o ubogich gospodarstwach z dziećmi w wieku poniżej 18 lat – beneficjentach pomocy społecznej, poziomie ich dochodów i skali ubóstwa. Na potrzeby analizy przeprowadzono symulację, w której dochody gospodarstw podwyższono o wartość świadczeń wychowawczych ukazując ich wpływ na liczbę i zasięg ubogich beneficjentów. Opisano również zmiany w liczbie ubogich gospodarstw beneficjentów z dziećmi w wieku poniżej 18 lat w dekadzie 2015–2024.

Nowe zagadnienia, dotychczas nieprezentowane w poprzednich edycjach publikacji, zostały ujęte w aneksach:

Aneks 1. Decyzje odmowne przyznania świadczeń z pomocy społecznej,

Aneks 2. Świadczeniobiorcy pobierający zasiłki z powodu klęsk żywiołowych i zdarzeń losowych,

Aneks 3. Cudzoziemcy korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej,

Aneks 4. Minimum egzystencji w kontekście korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej.

Elektroniczną wersję publikacji uzupełnia 17 tablic dotyczących 2024 r. oraz 2 tablice przeglądowe uwzględniające lata 2015–2024.

Introduction

The publication “Social assistance beneficiaries in 2024” was developed similarly to the previous edition and the data presented therein cover the decade 2015–2024.

Chapter I describes the size of the population of social assistance beneficiaries at domicile and the scale of benefiting from this form of support by regions. Moreover, determinants of social assistance are presented according to important macrostructural factors, taking into account differences in the degree of urbanisation. For the first time, an analysis of the range of poverty is presented in relation to gminas at risk of marginalisation.

Chapter II presents a broad profile of beneficiaries of social assistance at domicile. As in previous editions, special attention is paid to poor beneficiaries. Within the beneficiary population, groups of beneficiaries are identified and described according to the type of services they received. A new feature is the first-ever profile of the older beneficiary population, i.e. persons aged 60 and more.

Chapter III depicts poor beneficiaries by the number of years they have benefited from assistance, and also presents the characteristics of those who permanently receive benefits. It also presents the intensity of persistence in benefiting from social assistance in a retrospection, from the beginning of this observation, i.e. since 2015.

Chapter IV analyses the situation of households of social assistance beneficiaries at domicile, with particular emphasis on the households of poor beneficiaries. Regional differentiation in the poverty depth of beneficiary households is presented. The analysis distinguishes single-person households, presenting the characteristics of poor beneficiaries managing self-handedly.

Chapter V presents data on poor households with children under the age of 18 – beneficiaries of social assistance, their income level, and the poverty scale. For the purposes of the analysis, a simulation was conducted in which household income was increased by the value of child-raising benefits, demonstrating its impact on the number and range of poor beneficiaries. Changes in the number of poor households of beneficiaries with children under the age of 18 during the decade 2015–2024 are also described.

New issues, not previously presented in previous editions of this publication, are included in the following annexes:

Annex 1. Decisions refusing to grant social assistance benefits,

Annex 2. Beneficiaries receiving benefits due to natural disasters and random events,

Annex 3. Foreigners beneficiaries of social assistance at domicile,

Annex 4. Subsistence minimum in the context of social assistance.

The electronic version of the publication is supplemented by 17 tables concerning 2024 and 2 review tables covering years 2015–2024.

Synteza

Rok 2024 był kolejnym, w którym nastąpił spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i liczby ich gospodarstw domowych. W porównaniu z 2023 r. było to odpowiednio mniej o 7,8% i 4,8%. Systematyczny spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej obserwuje się od 2015 r. – kolejne podwyżki kwoty kryterium dochodowego nie zmieniły tej tendencji. Większe tempo spadku liczby beneficjentów występowało na wsi, co spowodowało, że od 2020 r. w ogólnej liczbie beneficjentów większość stanowili mieszkańcy miast – w 2024 r. ich udział wzrósł do 53,9%.

Środowiskowa pomoc społeczna zrealizowana w 2024 r. została skierowana do 609,1 tys. gospodarstw domowych i objęła 1 175,3 tys. beneficjentów, tj. 3,1% mieszkańców naszego kraju. Udział beneficjentów w ogólnej liczbie ludności, określany jako zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, w porównaniu z 2023 r. zmniejszył się o 0,3 p. proc.

Z wykazanych wyżej zbiorowości wyodrębniono subpopulacje:

- 622,5 tys. ubogich beneficjentów, tj. osób korzystających z pomocy społecznej, których miesięczny dochód (indywidualny osób samotnych lub na osobę w gospodarstwach wieloosobowych) nie przekraczał ustalonego przepisami kryterium dochodowego,
- 601,0 tys. ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych, w tym 188,9 tys. dzieci w wieku poniżej 18 lat na utrzymaniu,
- 324,0 tys. gospodarstw domowych ubogich beneficjentów, w tym 83,6 tys. ubogich gospodarstw z dziećmi w wieku poniżej 18 lat na utrzymaniu.

Zasięg ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r. wyniósł 1,7%, ale zasięg ubogich beneficjentów w wieku przedprodukcyjnym, tj. dzieci w wieku poniżej 18 lat, był znacznie wyższy i wyniósł 2,8%.

Dla ubogich gospodarstw domowych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej obliczono wskaźnik głębokości ubóstwa, tj. wyrażoną w procentach informację o ile dochód na osobę w ubogim gospodarstwie beneficjentów był niższy od ustawowej granicy ubóstwa, czyli kwoty kryterium dochodowego. W 2024 r. ta kwota wynosiła dla osoby samotnej 776 zł netto, a dla osoby w gospodarstwie wieloosobowym – 600 zł netto i pozostała niezmienną od 2022 r. Wskaźnik głębokości ubóstwa w 2024 r. wyniósł 47,9% – w gospodarstwach jednoosobowych był wyższy i wyniósł 57,3%, a w wieloosobowych 40,3%.

W porównaniu z 2021 r. wskaźnik głębokości ubóstwa zwiększył się zarówno w gospodarstwach jednoosobowych jak i wieloosobowych (odpowiednio o 21,1 p. proc. oraz 2,7 p. proc.).

Wyżej prezentowane dane o głębokości ubóstwa nie są jednak zgodne z faktyczną sytuacją ekonomiczną gospodarstw z dziećmi, ponieważ w ich dochodach nie została uwzględniona kwota świadczenia wychowawczego, którego nie wlicza się do dochodu uprawniającego do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej. Na potrzeby niniejszej analizy dokonano zatem symulacyjnie podwyższenia dochodów ubogich gospodarstw domowych z dziećmi, o środki ze świadczenia wychowawczego, odpowiednio do liczby dzieci.

W wyniku obliczeń ustalono, że liczba ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych w skali kraju wyniosła 391,0 tys. osób i była niższa, w porównaniu z formalnymi wynikami badania o 209,9 tys. osób. Liczba dzieci, tj. ubogich beneficjentów w wieku poniżej 18 lat wyniosła 61,6 tys. osób i była niższa o 127,4 tys. osób. Tym samym zasięg ubogich beneficjentów wyniósł 1,0%, a zasięg ubogich dzieci w wieku poniżej 18 lat – 0,9%.

Obniżyła się też głębokość ubóstwa. Po dodaniu kwot świadczenia wychowawczego, wskaźnik ten w wieloosobowych gospodarstwach beneficjentów zmniejszył się o 10,3 p. proc., do poziomu 30,0%, a w gospodarstwach z dziećmi głębokość ubóstwa zmniejszyła się o 14,9 p. proc., do poziomu 24,9%.

Obserwacja zbiorowości ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według liczby lat korzystania z tej pomocy dotyczyła osób w wieku 18 lat i więcej, gdyż przyjęto założenie, że dzieci nie mają wpływu na to, że ich rodzina żyje w ubóstwie i korzysta z pomocy społecznej. W 2024 r. wśród ogółu dorosłych ubogich beneficjentów pomocy społecznej 41,6%, tj. 179,9 tys. to osoby trwale korzystające z pomocy społecznej (tj. 5 lat i więcej).

Czynniki makrostrukturalne warunkujące korzystanie ze środowiskowej pomocy społecznej są od początku obserwacji beneficjentów takie same, a największy wpływ na częstotliwość korzystania z pomocy społecznej ma sytuacja na rynku pracy. Na koniec 2024 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce wyniosła 5,1% i w porównaniu z 2015 r. obniżyła się o 4,6 p. proc. Wyraźnie widoczna była zależność pomiędzy poziomem bezrobocia a zasięgiem korzystania z pomocy społecznej - w gminach o wyższym bezrobociu odsetek beneficjentów pomocy społecznej był większy.

Spadek zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w analizowanej dekadzie 2015–2024 to także konsekwencja wzrostu przeciętnego dochodu rozporządzalnego na 1 mieszkańca, co wynikało ze wzrostu dochodów, ale także ze zmian w strukturze demograficznej gospodarstw domowych i ich wielkości. W omawianych latach obserwowano spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w populacji ogółem. Zmniejszała się także liczba rodzin wielodzietnych, a tym samym nastąpił spadek liczby osób na utrzymaniu w gospodarstwach domowych.

Poprawa sytuacji na rynku pracy oraz polepszenie warunków dochodowych gospodarstw domowych (wzrost płacy minimalnej) miały istotny wpływ na zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej w wieku aktywności zawodowej oraz ich dzieci.

W 2024 r. na liście zagrożonych marginalizacją znajdowało się 755 gmin. Największa koncentracja takich gmin występowała w Polsce wschodniej (63,6%), co przekładało się również na największy udział mieszkańców tych terenów wśród beneficjentów pomocy społecznej. W latach 2015–2024 zasięg korzystania z pomocy społecznej w gminach zagrożonych trwałą marginalizacją zmniejszył się średnio o 7,4 p. proc. Mimo szybszego tempa spadku, odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w gminach zmarginalizowanych pozostawał wyraźnie wyższy niż w pozostałych gminach.

Najważniejsze wnioski i spostrzeżenia, wynikające z przedstawionej w niniejszym opracowaniu analizy zbiorowości beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i ich gospodarstw domowych są następujące:

- W 2024 r. utrzymało się terytorialne zróżnicowanie zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej. Najwyższy udział beneficjentów tej pomocy w ludności ogółem występował w województwach wschodniej i północno-wschodniej części kraju, a w ramach województw – na obszarach o najniższym stopniu urbanizacji, co ma związek z wysoką korelacją stopnia uzależnienia od świadczeń z pomocy społecznej i wskaźnika bezrobocia.
- W ogólnej liczbie gospodarstw korzystających z pomocy społecznej przeważały gospodarstwa jednoosobowe, czyli osoby samotnie gospodarujące (65,3%, tj. 397,6 tys.), z czego 35,0% (213,1 tys.) to gospodarstwa ubogie.
- Wśród samotnie gospodarujących, ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, występowała skrajnie trudna sytuacja, gdyż 71,4% nie posiadało własnego źródła dochodu, a 17,5% uzyskiwało dochód poniżej 388 zł, tj. mniej niż połowa kryterium dochodowego. Zbiorowość tą charakteryzowały wszystkie cechy powodujące stopniowe wykluczenie społeczne: bardzo niski poziom wykształcenia, brak motywacji do poszukiwania pracy i częstsze niż wśród beneficjentów w gospodarstwach wieloosobowych, występowanie niepełnosprawności i długotrwałych chorób.
- Ubodzy beneficjenci w wieku 25–64 lata w gospodarstwach domowych byli słabo wykształceni. W 2024 r. odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym w tej zbiorowości to aż 35,0%, natomiast udział osób z wykształceniem wyższym lub średnim wyniósł odpowiednio 3,8% i 20,5%.
- Osoby starsze, w wieku 60 lat i więcej, miały znaczący udział w zbiorowości beneficjentów pomocy społecznej. W 2024 r. było ich 279,8 tys. tj. 23,8% ogólnej liczby beneficjentów.

- Kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej w latach 2023–2024 było znacząco niższe od wartości minimum egzystencji, tj. minimalnego poziomu wydatków, poniżej którego pojawia się zagrożenie życia. Od 2023 r. liczba osób żyjących poniżej minimum egzystencji przewyższała liczbę osób poniżej progu dochodowego (ubogich beneficjentów pomocy społecznej). Wynika z tego, że obecne kryteria pomocy społecznej są niedostosowane do realnych kosztów życia, szczególnie w większych gospodarstwach domowych.

Executive summary

2024 was another year in which the number of beneficiaries of social assistance at domicile and their households declined. Compared to 2023, this was 7.8% and 4.8% less, respectively. A systematic decrease in the number of beneficiaries of social assistance at domicile has been observed since 2015 – subsequent increases in the income criterion have not changed this trend. The decline in the number of beneficiaries was more rapid in rural areas, resulting in urban residents accounting for the majority of the total number of beneficiaries since 2020 – in 2024, their share increased to 53.9%.

Social assistance realised in 2024 was directed to 609.1 thousand households and covered 1 175.3 thousand beneficiaries, i.e. 3.1% of Poland's population. The share of beneficiaries in the total population, defined as the range of beneficiaries of social assistance at domicile, decreased by 0.3 pp compared to 2023.

The following subpopulations were distinguished from the above-mentioned populations:

- 622.5 thousand poor beneficiaries, i.e. people benefiting from social assistance whose monthly income (individual income for single persons or per capita in multi-person households) did not exceed the income criterion established by regulations,
- 601.0 thousand poor beneficiaries in households, including 188.9 thousand dependent children under the age of 18,
- 324.0 thousand households of poor beneficiaries, including 83.6 thousand poor households with dependent children under the age of 18.

The range of poor beneficiaries of social assistance at domicile in 2024 amounted to 1.7%, but the range of poor beneficiaries of pre-working age, i.e. children under the age of 18, was much higher and amounted to 2.8%.

For poor households of beneficiaries of social assistance at domicile, a poverty depth indicator was calculated, i.e. information, expressed as a percentage, on how much per capita income in a poor household was lower than the statutory poverty line, that is the income criterion. In 2024, this amount was PLN 776 net for a single person and PLN 600 net for a person in a multi-person household, and has remained unchanged since 2022. The poverty depth indicator in 2024 was 47.9% – in single-person households it was higher and amounted to 57.3%, and in multi-person households it was 40.3%.

Compared to 2021, the poverty depth indicator increased in both single-person and multi-person households (by 21.1 pp and 2.7 pp, respectively).

However, the above-presented data on the depth of poverty do not reflect the actual economic situation of households with children, as their income does not include the amount of the child-raising benefit, which is not included in the income entitling them to apply for social assistance benefits. Therefore, for the purposes of this analysis, the income of poor households with children was simulated to be increased by the child-raising benefit, depending on the number of children.

The calculations revealed that the number of poor beneficiaries of social assistance at domicile in households nationwide amounted to 391.0 thousand, which was 209.9 thousand lower than the formal survey results. The number of children, i.e. poor beneficiaries under the age of 18, was 61.6 thousand, which was 127.4 thousand lower. Thus, the range of poor beneficiaries amounted to 1.0%, and the range of poor children under the age of 18 – 0.9%.

The depth of poverty also decreased. After adding the child-raising benefit amount, this indicator in multi-person households of beneficiaries decreased by 10.3 pp, to 30.0%, and in households with children, the depth of poverty decreased by 14.9 pp, to 24.9%.

The analysis of the population of poor beneficiaries of social assistance at domicile by the number of years of receiving this assistance concerned persons aged 18 and more, as it was assumed that children have no influence on their family's poverty and benefiting from social assistance. In 2024, among all adult poor

beneficiaries of social assistance, 41.6%, i.e. 179.9 thousand, are persons permanently benefiting from social assistance (5 years or more).

Macrostructural factors determining the use of social assistance at domicile have remained the same since the beginning of beneficiary observations, with the labour market situation having the greatest impact on the frequency of benefiting from social assistance. At the end of 2024, the registered unemployment rate in Poland amounted to 5.1%, a 4.6 pp decrease compared to 2015. There was a clear correlation between unemployment and the range of benefiting from social assistance – municipalities with higher unemployment had a higher percentage of social assistance beneficiaries.

The decrease in the scope of benefiting from social assistance at domicile in the analysed decade, 2015–2024, is also a consequence of the increase in the average disposable income per capita, which resulted from increasing incomes but also from changes in the demographic structure of households and their size. During the years under review, a decline in the share of the pre-working age population in the total population was observed. The number of multi-children families also decreased, leading to a decrease in the number of dependents in households.

The improvement in the situation on the labour market and the improvement in the income conditions of households (increase in the minimum wage) had a significant impact on reducing the number of social assistance beneficiaries of working age and their children.

In 2024, 755 gminas were listed as at risk of marginalisation. The highest concentration of such municipalities was in eastern Poland (63.6%), which also translated into the highest share of residents of these areas among social assistance beneficiaries. Between 2015 and 2024, the range of social assistance in gminas at risk of permanent marginalisation decreased by an average of 7.4 pp. Despite the faster rate of decline, the percentage of residents benefiting from social assistance in marginalized gminas remained significantly higher than in other gminas.

The most important conclusions and observations resulting from the analysis of the population of beneficiaries of social assistance at domicile and their households presented in this study are as follows:

- Territorial differentiation in the range of benefiting from social assistance at domicile remained in 2024. The highest share of beneficiaries of this assistance in the total population was recorded in voivodships of the eastern and northeastern part of the country, and within voivodships – in areas with the lowest degree of urbanisation, which is related to the high correlation between the degree of dependence on social assistance benefits and the unemployment rate.
- In the total number of households benefiting from social assistance single-person households prevailed, that is single-handedly managing persons (65.3%, i.e. 397.6 thousand), of which 35.0% (213.1 thousand) were poor households.
- Among the poor, single-handedly managing beneficiaries of social assistance at domicile, the situation was extremely difficult, as 71.4% had no source of income, and 17.5% earned income below PLN 388, i.e. less than half of the income criterion. This group exhibited all the characteristics that lead to gradual social exclusion: a very low level of education, a lack of motivation to seek employment, and a higher incidence of disability and long-term illnesses than among beneficiaries in multi-person households.
- Poor beneficiaries aged 25–64 in households were poorly educated. In 2024, the percentage of people with lower secondary education or lower in this group was as high as 35.0%, while the share of people with tertiary or secondary education amounted to 3.8% and 20.5%, respectively.
- Older people, aged 60 and more, constituted a significant share of social assistance beneficiaries. In 2024, there were 279.8 thousand of them, i.e. 23.8% of the total number of beneficiaries.
- The income criterion for eligibility for social assistance benefits in 2023–2024 was significantly lower than the subsistence minimum, i.e., the minimum level of expenditure below which life is at risk. Since 2023, the number of people living below the subsistence minimum has exceeded the number of people below the income threshold (poor social assistance beneficiaries). This indicates that the current social assistance criteria are not adapted to the real costs of living, especially in larger households.

Rozdział 1. Środowiskowa pomoc społeczna i jej uwarunkowania

Chapter 1. Social assistance at domicile and its conditions

Środowiskowa pomoc społeczna jest jednym z elementów ochrony socjalnej państwa. Ochrona socjalna państwa to całokształt środków lub działań organów publicznych mających na celu wsparcie gospodarstw domowych lub osób w zakresie określonych problemów, przy założeniu, że w zamian za świadczenia beneficjent nie jest jednocześnie zobowiązany do przekazania równowartości świadczenia w żadnej formie.

Środowiskowa pomoc społeczna¹ to świadczenia realizowane przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania (pobytu) świadczeniobiorcy.

Social assistance at domicile¹: benefits provided by social assistance centres in the beneficiary's place of residence.

Środowiskowa pomoc społeczna wraz ze stacjonarnymi formami tej pomocy tworzy System Pomocy Społecznej, który funkcjonuje w oparciu o ustawę o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn. zm.). Zgodnie z ustawą pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

W stacjonarnych – zinstytucjonalizowanych formach pomocy społecznej np. domach pomocy społecznej, jest zapewniane miejsce, utrzymanie oraz całodobowa pomoc i opieka. Ponadto jest świadczona pomoc i opieka w zorganizowanych formach w ciągu dnia np. w placówkach wsparcia dziennego.

Lokalne ośrodki pomocy społecznej rozpatrując wnioski o pomoc biorą pod uwagę sytuację materialną całej rodziny wnioskodawcy. Dlatego w badaniu statystycznym tego tematu wprowadzono pojęcie „Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej”, obejmujące – w przypadku gospodarstw wieloosobowych, nie tylko świadczeniobiorców, ale także wspólnie z nimi mieszkających i utrzymujących się członków ich rodzin. Autorzy badania przyjmując takie założenie kierowali się tym, że każda forma pomocy wywiera choćby niewielki wpływ na sytuację bytową wszystkich osób pozostających we wspólnym gospodarstwie, a niektóre formy pomocy są przyznawane pośrednio ze względu na dzieci i uczącą się pełnoletnią młodzież pozostającą na utrzymaniu.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej oraz osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy.

Beneficiaries of social assistance at domicile are all members of households who in the survey year received at least once any benefit provided by social assistance centers, as well as homeless people benefiting from gmina's assistance.

Zatem „beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej”, to zbiorowość znacznie większa niż „świadczeniobiorcy”.

¹ Definicja własna, której podstawę opracowania stanowiła definicja ochrony socjalnej zawarta w: Eurostat, The European System of Integrated Social Protection Statistics (ESSPROS).

¹ Own definition, based on the definition of social protection contained in: Eurostat, The European System of Integrated Social Protection Statistics (ESSPROS).

1.1. Zmiany w ogólnej liczbie beneficjentów i ich zasięgu w latach 2015–2024

1.1. Changes in total number of beneficiaries and their range in years 2015–2024

W 2024 r. liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wyniosła 1 175,3 tys. osób i był to kolejny rok, w którym wystąpił jej spadek. W porównaniu z 2023 r. zbiorowość ta zmniejszyła się o 7,8%, tj. o 99,6 tys. osób, a w porównaniu z początkiem dekady 2015–2024 była mniejsza o 56,9% tj. o 1 554,5 tys. osób. Od 2015 r. obserwuje się systematyczny spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Każdy kolejny wzrost kwoty kryterium dochodowego (w latach 2015, 2018 i 2022), nie zmienił tej tendencji.

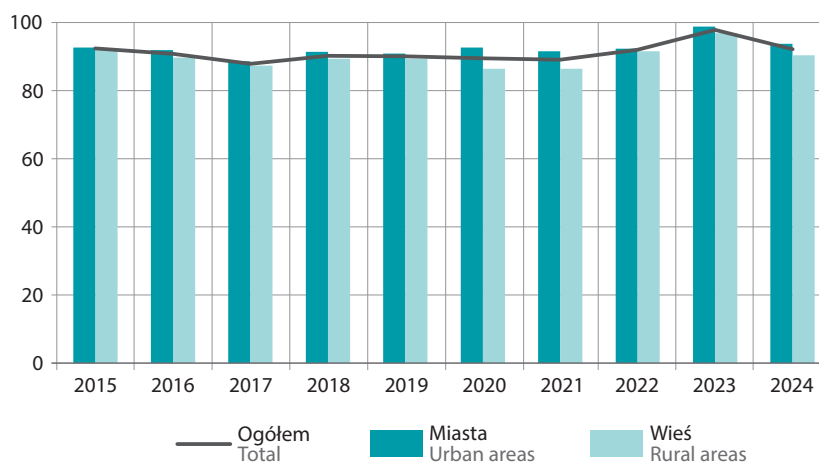
Dynamika zmian liczby beneficjentów pomocy społecznej w ostatnich trzech latach wskazuje na wyhamowanie tendencji spadkowej. Zjawisko to było wynikiem nałożenia się dwóch istotnych czynników, tj. podniesienia kryterium dochodowego w 2022 r. oraz wybuchu wojny w Ukrainie w 2022 roku. Migracja do Polski osób uciekających przed konfliktem zbrojnym, a zwłaszcza pojawienie się wśród nich nowych beneficjentów systemu pomocy społecznej, przyczyniły się do zahamowania spadku liczby osób korzystających ze świadczeń w latach 2022–2023.

Kryterium dochodowe dla osób ubiegających się o pomoc społeczną – poziom miesięcznego dochodu osoby samotnej (samotnie gospodarującej lub bezdomnej), a w gospodarstwach wieloosobowych, dochodu na osobę w gospodarstwie domowym (określonego zgodnie z art. 8 ust.1 ustawy o pomocy społecznej), który uprawnia do ubiegania się o świadczenie pieniężne z pomocy społecznej.

Income criterion for people applying for social assistance – in accordance with art. 8 paragraph 1 of the Social Assistance Act, the level of monthly income of a single person (alone or homeless) and in the multi-person household, income per capita in the household, which entitles to apply for a cash benefit from social assistance.

Wykres 1. Dynamika liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według miejsca zamieszkania (rok poprzedni =100)

Chart 1. Dynamics of the number of beneficiaries of social assistance at domicile by place of residence (previous year = 100)

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Po 2015 r., zarówno w miastach jak też na wsi, obserwowano spadek liczby beneficjentów, przy czym jego tempo było większe na wsi, szczególnie w okresie 2019–2020. To spowodowało, że w 2020 r. (po raz pierwszy od początku obserwacji tj. od 2008 r.), więcej (50,8%) beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej mieszkało w miastach. W 2024 r. ten udział był jeszcze wyższy i wyniósł 53,9%.

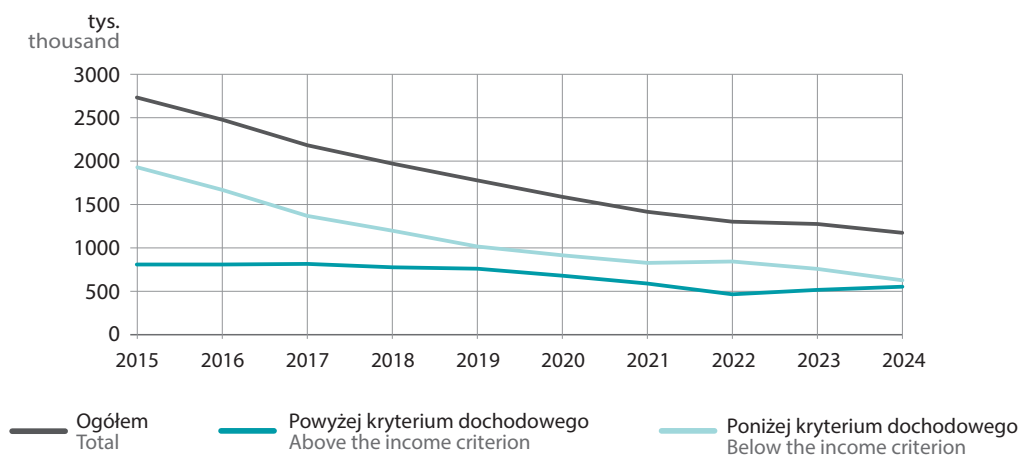
W 2024 r. 53,0% ogólnej liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, tj. 622,5 tys. osób stanowili członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, których przeciętny miesięczny dochód na osobę był niższy od obowiązującego kryterium dochodowego. Pozostałe 47,0% beneficjentów stanowiły osoby, których dochód przekraczał to kryterium.

Beneficjenci o przeciętnym miesięcznym dochodzie na osobę w wysokości poniżej kryterium dochodowego są określani jako **ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej**.

Beneficiaries with an average monthly income per person below the income criterion are defined as **poor beneficiaries of social assistance at domicile**.

Wykres 2. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według wysokości dochodu na osobę względem kryterium dochodowego^a

Chart 2. The number of beneficiaries of social assistance at domicile by income per capita in relation to the income criterion^a

a Na wykresie nie uwzględniono osób, które skorzystały **wyłącznie** ze świadczeń przeznaczonych dla obywateli Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego kraju (2022 r. – 1 062,8 tys. osób, 2023 r. - 127,4 tys., 2024 r. - 25,2 tys.) oraz pozostałych osób, które skorzystały **wyłącznie** ze świadczeń niewymagających przeprowadzenia pełnego wywiadu środowiskowego.

a The chart does not include people who benefited **exclusively** from benefits intended for Ukrainian citizens in connection with the armed conflict in the territory of that country (2022 – 1 062.8 thousand people, 2023 - 127.4 thousand, 2024 - 25.2 thousand) and other persons who **only** used services that did not require a full community interview.

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W latach 2015–2024 liczba ubogich korzystających z pomocy społecznej nieznacznie wzrosła jedynie w 2022 r. Miało to związek z rewalforyzacją kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń pieniężnych oraz z napływem uchodźców z Ukrainy, z których część skorzystała ze świadczeń pomocy społecznej.

Liczba ubogich beneficjentów w 2024 r. zmniejszyła się w porównaniu z 2023 r. o 18,2%, tj. o 138,4 tys. osób, a w porównaniu z 2015 r. była mniejsza o 67,8%, tj. o 1 308,7 tys. osób. Spadek liczby ubogich beneficjentów w analizowanym 10-leciu przewyższał o 10,8 p. proc. spadek ogólnej liczby beneficjentów. To spowodowało, że udział osób o dochodzie na osobę poniżej kryterium w całej populacji beneficjentów w omawianej dekadzie obniżył się o 17,8 p. proc. W ostatniej dekadzie udział osób „powyżej

kryterium dochodowego” w ogólnej liczbie beneficjentów wzrósł o 17,8 p. proc. (z 29,3% w 2015 r. do 47,0% w 2024 r.). W latach 2022–2024 liczba osób z tej grupy wzrosła z 460,2 tys. do 552,9 tys. Wzrost ten był w dużej mierze skutkiem wzrostu wynagrodzeń, który spowodował, że część dotychczasowych beneficjentów spełniających kryterium dochodowe znalazła się powyżej progu, lecz nadal korzystała ze świadczeń niewymagających jego spełnienia (m.in. posiłek, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, pomoc rzeczowa).

Wśród ubogich beneficjentów w 2024 r. większość stanowiły osoby mieszkające w miastach – 55,8%, podczas gdy jeszcze w 2019 r. dominowali mieszkańcy wsi (51,9%). W okresie od 2016 r. do 2023 r. liczba ubogich beneficjentów zamieszkujących tereny wiejskie malała znacznie szybciej niż w miastach. Szczególnie wyraźny spadek nastąpił w latach 2015–2017 – w tym okresie na wsi ubyło więcej (o 92,8 tys.) ubogich beneficjentów niż w miastach. W 2024 r. różnica ta wyniosła 2,0 tys. na „korzyść” miast.

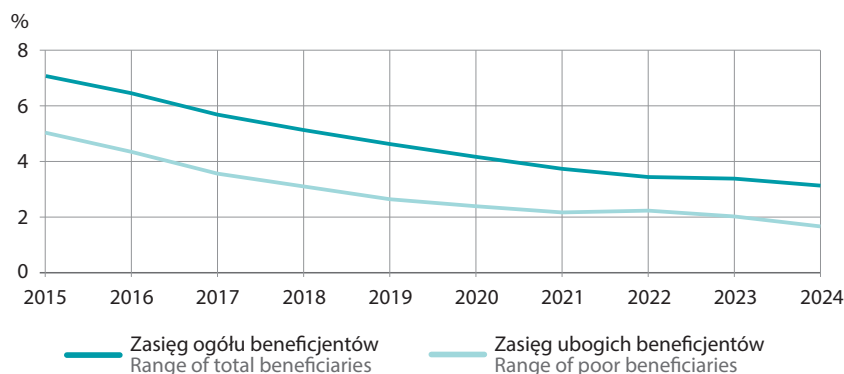
Zmniejszenie ogólnej liczby beneficjentów i beneficjentów ubogich spowodowało spadek wskaźników ich zasięgu.

Zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej lub zamiennie zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej oznacza udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców danej jednostki administracyjnej.

Range of beneficiaries of social assistance at domicile or, alternatively, range of benefiting from social assistance at domicile means the share of beneficiaries of social assistance at domicile in the total number of inhabitants of a given administrative unit.

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r. wyniósł 3,1% i zmniejszył się zarówno w porównaniu z 2023 r. (o 0,3 p. proc.) jak i w odniesieniu do początku dekady 2015–2024 (o 4,0 p. proc.). Zasięg ubogich beneficjentów w 2024 r. wyniósł 1,7% i zmniejszył się odpowiednio o 0,4 p. proc. oraz o 3,4 p. proc.

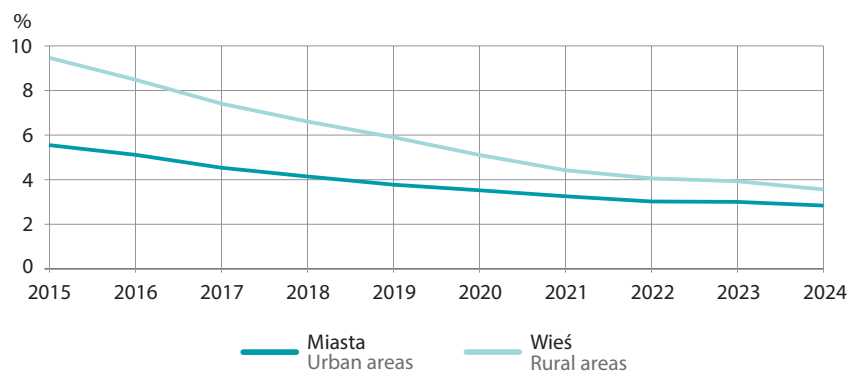
Wykres 3. Zasięg ogółu beneficjentów i ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej
Chart 3. Range of total number of beneficiaries and of poor beneficiaries of social assistance at domicile

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Od 2015 r. utrzymuje się spadek zasięgu ogółu beneficjentów pomocy społecznej. W latach 2021–2023 tempo tego spadku uległo wyraźnemu spowolnieniu, a w przypadku beneficjentów ubogich w 2022 r. odnotowano nawet nieznaczny wzrost zasięgu korzystania z pomocy społecznej – o 0,06 p. proc. Jak wcześniej wspomniano, główną przyczyną tego zjawiska był napływ nowych beneficjentów związany z migracją ludności z Ukrainy w wyniku trwającego tam konfliktu zbrojnego.

Wykres 4. Zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w miastach i na wsi
 Chart 4. Range of beneficiaries of social assistance at domicile in urban and rural areas

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

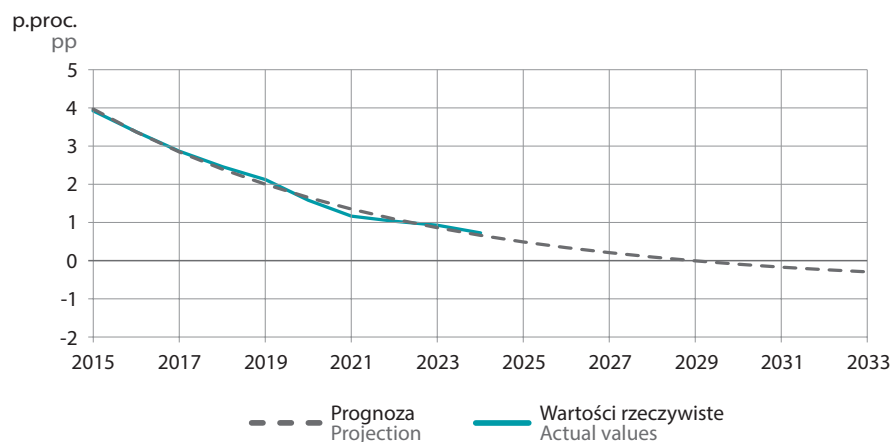
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

W ślad za spadkiem zasięgu beneficjentów w całej populacji, zmniejszyły się także wskaźniki udziału beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców wsi i miast. W 2024 r. zasięg korzystania z pomocy społecznej na wsi wyniósł 3,6% i był wyższy niż w miastach o 0,7 p. proc.

Na początku dekady 2015–2024 różnica w zasięgu beneficjentów pomocy społecznej między miastem a wsią wyniosła 3,9 p. proc. i od tego czasu systematycznie się zmniejszała. Wiele wskazuje na to, że w najbliższych latach nie tylko liczba beneficjentów, ale także wskaźniki natężenia mogą być wyższe w miastach niż na wsi. Analiza kolejnych różnic, dla których najlepiej dopasowaną okazała się funkcja wykładnicza $5,34e^{-0,138x + 277,932}$, pozwala szacować, że moment, w którym wskaźniki natężenia w miastach przewyższą te na wsi, może nastąpić w ciągu najbliższych pięciu lat, przy założeniu utrzymania dotychczasowych tendencji.

Wykres 5. Różnice w zasięgu pomocy społecznej między wsią a miastem w latach 2015–2033 (wartości rzeczywiste i prognozowane)

Chart 5. Differences in the range of social assistance between rural and urban areas in years 2015–2033 (actual and projected values)

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Ważne są również zmiany zachodzące w charakterystyce demograficznej beneficjentów, w tym zmniejszający się udział osób tworzących wieloosobowe gospodarstwa domowe (głównie osoby w wieku produkcyjnym i ich dzieci). W latach 2015–2024 odsetek beneficjentów w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się z 35,3% do 29,9%, tj. o 5,4 p. proc., a beneficjentów w wieku produkcyjnym z 56,3% do 51,7%, tj. o 4,6 p. proc. Z kolei udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wzrastał przez całą analizowaną dekadę z wyjątkiem 2023 r., kiedy odnotowano minimalny spadek (o 0,1 p. proc.). Ostatecznie w 2024 r. udział tej grupy wyniósł 18,4% i był o 10,0 p. proc. wyższy niż w 2015 r.

W ostatniej dekadzie nastąpiły wyraźne zmiany w strukturze beneficjentów według relacji środowiskowej.

Relacja środowiskowa określa, czy dana osoba żyła w gospodarstwie domowym wieloosobowym, jednoosobowym lub czy była bezdomna.

Relation at domicile determines whether a person has lived in a multi-person household, a single-person household or was homeless.

Osoba bezdomna korzystająca z pomocy społecznej – osoba korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej, niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania, z wyłączeniem wszystkich rodzin oraz osób, które straciły mieszkanie z powodu zdarzenia losowego, albo klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Homeless person benefiting from social assistance – the beneficiary of social assistance at domicile, not residing in a dwelling within the meaning of the provisions on the protection of tenants' rights and the municipal housing resources and not registered for permanent residence, within the meaning of the provisions on the population records and identity cards, as well as a person not residing in a dwelling, and registered for permanent residence in a place where there is no possibility of living, excluding all families and people who lost their home due to an accident or a natural or ecological disaster.

W zbiorowości beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej dominowali członkowie gospodarstw wieloosobowych, jednak ich udział przez całą analizowaną dekadę systematycznie zmniejszał się i w 2024 r. wyniósł 63,7%, (o 17,6 p. proc. mniej niż w 2015 r.). Wzrósł natomiast blisko 2-krotnie udział osób stanowiących jednoosobowe gospodarstwa domowe (samotnie gospodarujących) oraz osób bezdomnych. Na początku dekady udział osób samotnie gospodarujących wyniósł 17,6%, a w ostatnim roku – 33,8%, natomiast w przypadku beneficjentów bezdomnych było to odpowiednio 1,1% i 2,5%.

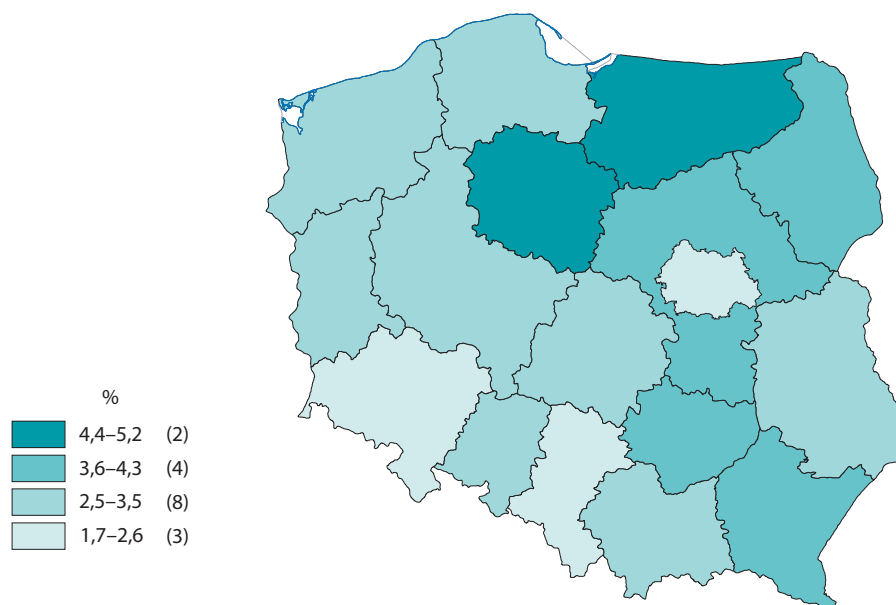
1.2. Regionalne zróżnicowanie zasięgu beneficjentów w 2024 r.

1.2. Regional diversity of the range of beneficiaries in 2024

W 2024 r. we wszystkich regionach zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej był niższy w porównaniu z poprzednim rokiem. Nadal jednak utrzymywało się silne regionalne zróżnicowanie tego wskaźnika. Ranking regionów² był bardzo podobny jak w latach 2021–2023, tj. niezmiennie pierwsze i ostatnie miejsce zajmowały odpowiednio regiony: warszawski stołeczny (1,7%) i warmińsko-mazurski (5,2%).

² Statystyczny podział kraju na regiony pokrywa się z podziałem administracyjnym według województw z wyjątkiem województwa mazowieckiego. Dla celów statystycznych od 1 stycznia 2015 r. w województwie mazowieckim wydzielone zostały dwa regiony: region warszawski stołeczny oraz region mazowiecki regionalny. Podstawa zmiany – Uwagi Metodologiczne, informacje ogólne – pkt 1. str. 95.

Mapa 1. Zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według regionów w 2024 r.
 Map 1. Range of beneficiaries of social assistance at domicile by regions in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

W województwie mazowieckim, gdzie zasięg beneficjentów wyniósł 2,5%, widoczna była wyraźna dysproporcja pomiędzy regionem warszawskim stołecznym, gdzie zasięg beneficjentów wyniósł 1,7%, a mazowieckim regionalnym – ze wskaźnikiem 3,7%. Podobne dysproporcje między centrami urbanizacyjnymi a obszarami oddalonymi od nich występowały w innych regionach i można je zaobserwować porównując zasięg beneficjentów na niższych poziomach agregacji, tj. w podregionach lub powiatach.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat w 6 regionach (warmińsko-mazurskim, podkarpackim, mazowieckim regionalnym, świętokrzyskim, lubelskim, kujawsko-pomorskim) odnotowano bardzo wysoki spadek zasięgu beneficjentów pomocy społecznej (o 5 p. proc. i więcej). Mimo to, w grupie tych regionów (z wyjątkiem lubelskiego i mazowieckiego regionalnego) w 2024 r., zasięg beneficjentów pozostawał stosunkowo wysoki, co obrazuje mapa 1.

W lutym 2017 r. została przyjęta *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*³, w której określono tzw. obszary strategicznej interwencji (OSI). Wyodrębniono w niej dwa typy takich obszarów: miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz gminy zagrożone trwałą marginalizacją.

Gmina zagrożona trwałą marginalizacją – jednostka samorządu terytorialnego, która wskutek długotrwałego występowania niekorzystnych procesów społeczno-gospodarczych znajduje się w warunkach trwałego wykluczenia i ograniczonych możliwości rozwoju.

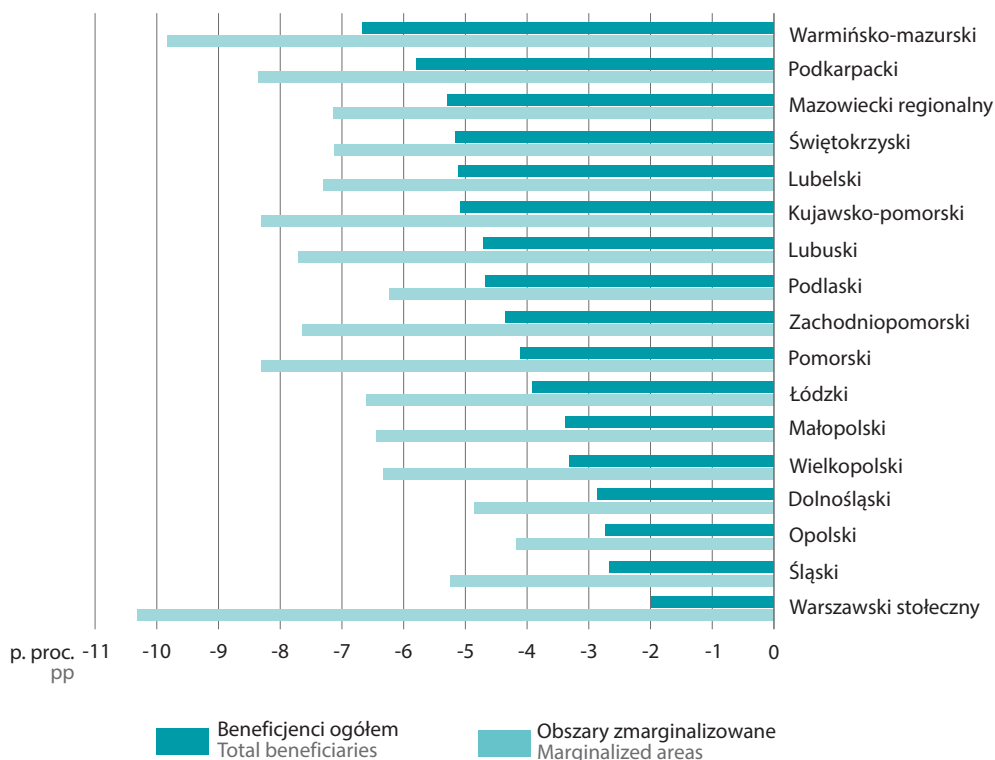
Gmina at risk of permanent marginalisation – a local government unit that, due to the long-term occurrence of unfavourable socio-economic processes, finds itself in conditions of permanent exclusion and limited development opportunities.

³ Monitor Polski, Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Gminy zagrożone trwałą marginalizacją zostały objęte większym i bardziej ukierunkowanym wsparciem w nowej perspektywie finansowej UE 2021–2027, m.in. poprzez dedykowane Inne Instrumenty Terytorialne w programach regionalnych, działania w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych przewidzianych dla Obszarów Strategicznej Interwencji oraz dodatkowe wsparcie w ramach programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej.

Wykres 6. Spadek zasięgu beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według regionów w 2024 r. (2015=100)

Chart 6. Decrease in the range of beneficiaries of social assistance at domicile by regions in 2024 (2015=100)

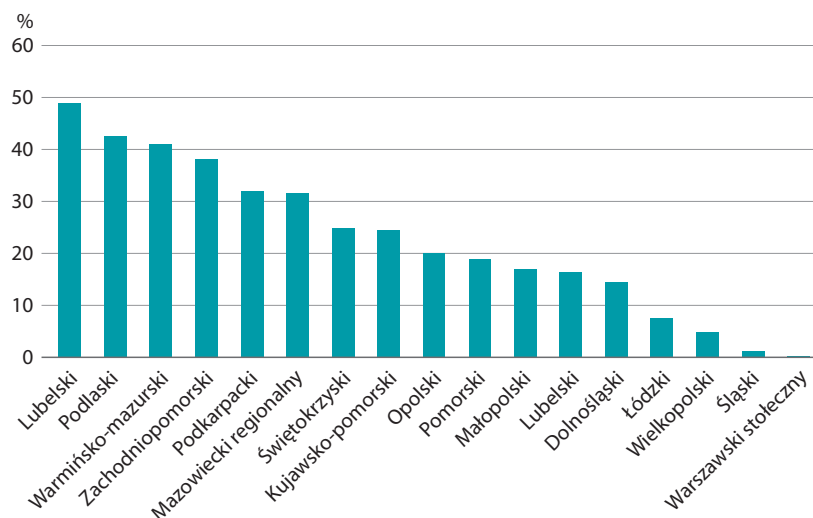
Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Do 2020 r. lista gmin zagrożonych marginalizacją obejmowała 667 jednostek. W 2021 r., w wyniku aktualizacji związanej z programowaniem rozwoju regionalnego na lata 2021–2027, liczba ta wzrosła do 755. Największa koncentracja takich gmin występuje w Polsce Wschodniej (63,6%), co przekłada się również na największy udział mieszkańców tych terenów wśród beneficjentów pomocy społecznej. Znaczny odsetek gmin zmarginalizowanych znajduje się także w województwach zachodniopomorskim (38,2%) i kujawsko-pomorskim (24,5%).

Wykres 7. Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej z obszarów zmarginalizowanych wśród wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej według regionów w 2024 r.

Chart 7. Share of social assistance beneficiaries at domicile from marginalized areas among all social assistance beneficiaries by regions in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

W latach 2015–2024 zasięg korzystania z pomocy społecznej w gminach zagrożonych trwałą marginalizacją zmniejszył się średnio o 7,4 p. proc., co oznacza spadek o 86,2% większy niż w pozostałych gminach. Największe różnice tempa spadku wśród gmin zmarginalizowanych w ostatniej dekadzie odnotowano w regionach: warmińsko-mazurskim (9,8%), podkarpackim (8,4%), pomorskim i kujawsko-pomorskim (po 8,3%). W regionie warszawskim stołecznym, gdzie sklasyfikowano jedynie jedną gminę jako zmarginalizowaną, spadek był największy (10,3%), jednak z uwagi na tylko jedną taką gminę wpływ tego zjawiska na cały region był znikomy.

Mimo szybszego tempa spadku, odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w gminach zmarginalizowanych pozostaje wyraźnie wyższy niż w pozostałych gminach. Może to wynikać z utrzymujących się niekorzystnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych, takich jak niski poziom wykształcenia, peryferyjne położenie (95,1% gmin zmarginalizowanych to obszary o niskim stopniu urbanizacji, a pozostałe 4,9% - o średnim) czy ograniczony dostęp do rynku pracy. Z kolei obserwowane spadki można wiązać m.in. z intensyfikacją działań aktywizacyjnych, poprawą infrastruktury oraz oddziaływaniem powszechnych programów transferów socjalnych w tym intensywnego wykorzystania środków unijnych.

1.3. Czynniki makrostrukturalne mające wpływ na zasięg korzystania z pomocy społecznej

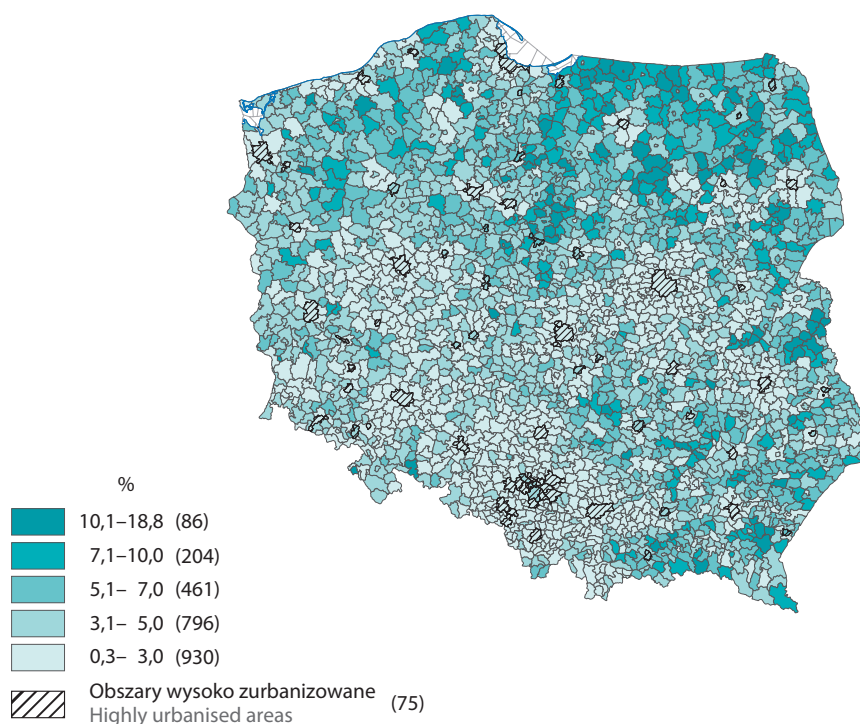
1.3. Macrostructural factors affecting the range of benefiting from social assistance

W analizie powyższego problemu zastosowano klasyfikację jednostek przestrzennych według stopni urbanizacji DEGURBA⁴. Z porównania rozmieszczenia obszarów o wysokim, średnim i niskim stopniu urbanizacji z zasięgiem beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wynika, że im wyższy stopień urbanizacji tym niższy zasięg beneficjentów.

⁴ Patrz Uwagi metodologiczne str. 95 – informacje ogólne pkt 4.

Mapa 2. Zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gminach w 2024 r. na tle obszarów wysoko zurbanizowanych

Map 2. Range of beneficiaries of social assistance at domicile in gminas in 2024 against the background of highly urbanised areas

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Podstawowe grupy beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, to:

1. Dzieci (tj. osoby w wieku poniżej 18 lat pozostające na utrzymaniu).
2. Osoby w wieku produkcyjnym:
 - a. bezrobotne,
 - b. biernie zawodowo, często z powodu utraty nadziei na znalezienie pracy,
 - c. chore i niepełnosprawne,
 - d. trwale korzystające z pomocy społecznej.
3. Osoby starsze, w tym samotnie gospodarujące.

Powyższe grupy są obserwowane w badaniu beneficjentów od wielu lat i zmienia się tylko ich liczność i charakterystyki. Podstawowe czynniki warunkujące zapotrzebowanie na pomoc społeczną od wielu lat pozostają niezmiennie i są to:

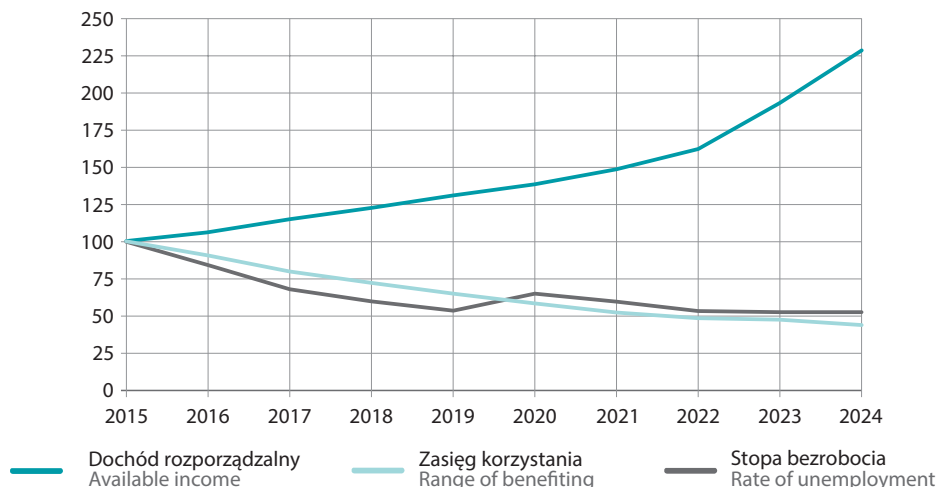
- trudności w znalezieniu odpowiedniej pracy (w tym dla osób niepełnosprawnych) w pobliżu miejsca zamieszkania,
- brak możliwości uzyskania dochodów zapewniających utrzymanie odpowiedniego poziomu życia,
- brak perspektyw rozwojowych.

Powyższe czynniki wywołają i nasilają procesy emigracyjne. Odpływ osób najbardziej przedsiębiorczych i dynamicznych osłabia tworzenie „inicjatyw lokalnych”, które generują rozwój innych działalności i w efekcie powstawanie nowych miejsc pracy.

Wykres 8 przedstawia zmiany w zasięgu beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej oraz w dwóch głównych czynnikach kształtujących ten zasięg, tj. stopie bezrobocia rejestrowanego i dochodzie rozporządzalnym na 1 mieszkańca. Jako podstawę przyjęto rok 2015.

Wykres 8. Zmiany zasięgu beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, stopy bezrobocia oraz dochodu rozporządzalnego na 1 mieszkańca (2015=100)

Chart 8. Changes of the range of beneficiaries of social assistance at domicile, unemployment rate and available income per capita (2015=100)

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej i Rejestru Bezrobotnych MRPIPS i GUS.
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System and the Register of the Unemployed of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Na koniec 2024 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce wyniosła 5,1% i w porównaniu z 2015 r. obniżyła się o 4,6 p. proc. Spowolnienie tempa spadku zaobserwowano jedynie w latach 2020–2021, co było spowodowane pandemią COVID-19.

Zmiany stopy bezrobocia miały zbliżoną dynamikę i kierunek (spadkowy) jak w przypadku zasięgu beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Jednocześnie, przez cały analizowany okres systematycznie wzrastał dochód rozporządzalny na jednego mieszkańca. Do 2022 r. obserwowano wyraźną korelację między tempem wzrostu dochodu rozporządzalnego a tempem spadku zasięgu beneficjentów pomocy społecznej. Jednak od 2022 r., w związku ze wzrostem płacy minimalnej, nastąpił skokowy wzrost dochodu rozporządzalnego, podczas gdy tempo spadku liczby korzystających z pomocy społecznej nie uległo zmianie. Wpływ na to miał wcześniej omawiany konflikt zbrojny w Ukrainie.

Wszystko to pozwala przypuszczać, że poprawa sytuacji na rynku pracy oraz polepszenie warunków dochodowych gospodarstw domowych miały istotny wpływ na zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej w wieku aktywności zawodowej oraz ich dzieci.

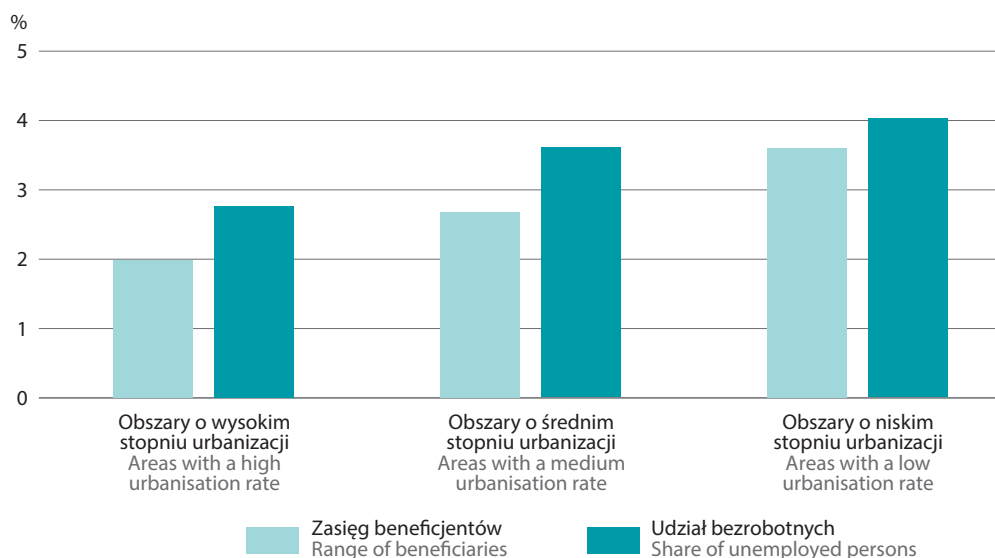
Zjawisko bezrobocia w korelacji z zasięgiem beneficjentów w 2024 r. przedstawiono według stopni urbanizacji. Poziom dochodu rozporządzalnego na 1 mieszkańca, z uwagi na brak danych w tym przekroju, przedstawiono w podziale na miasta i wieś, z wyróżnieniem klas wielkości miast.

Bezrobocie

W porównaniu skali korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej i skali bezrobocia rejestrowanego według stopni urbanizacji przyjęto zasięg beneficjentów w wieku produkcyjnym oraz udział zarejestrowanych bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (wskaźnik bezrobocia⁵). Na obszarach o niskim stopniu urbanizacji zarówno zasięg beneficjentów jak i wskaźnik bezrobocia były najwyższe i w 2024 r. wyniosły odpowiednio 3,6% i 4,0%.

Wykres 9. Zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku produkcyjnym i udział bezrobotnych w liczbie ludności w tym wieku według obszarów wyznaczonych stopniem urbanizacji w 2024 r.

Chart 9. Range of working age beneficiaries of social assistance at domicile and the share of the unemployed in the population of this age by areas designated by the degree of urbanisation in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej i Rejestru Bezrobotnych MRPiPS i GUS.
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System and the Register of the Unemployed of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

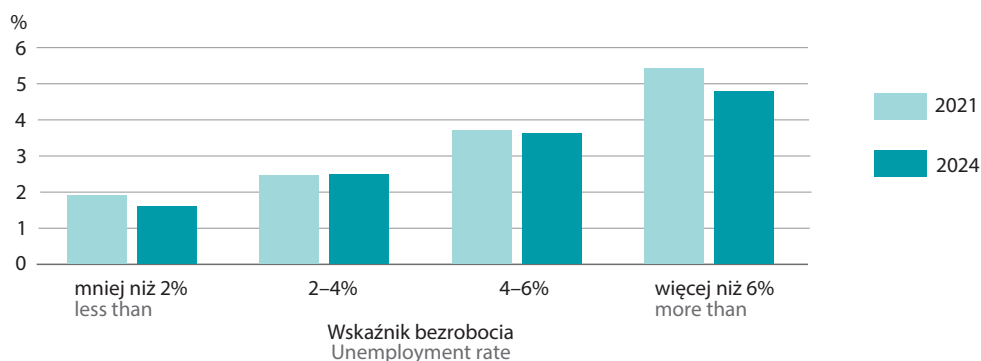
Na obszarach o wysokim stopniu urbanizacji analizowane wskaźniki zasięgu beneficjentów pomocy społecznej oraz bezrobocia były najniższe i w 2024 r. wyniosły odpowiednio 2,0% oraz 2,8%. W porównaniu z 2021 r. omawiane wskaźniki na wszystkich poziomach urbanizacji były niższe. W przypadku zasięgu beneficjentów na obszarach o niskim stopniu urbanizacji wystąpił w ciągu 3 lat relatywnie wysoki spadek tego wskaźnika z 4,4% do 3,6%. Jednocześnie wskaźnik bezrobocia na tych obszarach obniżył się o 1,0 p. proc., co wskazuje że poprawa sytuacji na rynku pracy, mogła być jednym z istotnych czynników wpływających na wysoki spadek zasięgu beneficjentów.

Na wykresie 10, na którym w 2024 r. przyjęto identyczny jak w 2021 r. podział gmin na 4 grupy według wielkości wskaźnika bezrobocia, tj. udziału bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym, wyraźnie widoczna jest zależność między poziomem bezrobocia a zasięgiem korzystania z pomocy społecznej. W gminach o wyższym bezrobociu odsetek beneficjentów pomocy społecznej jest większy, co wskazuje na silny wpływ sytuacji na rynku pracy na potrzeby socjalne mieszkańców.

⁵ Tzw. wskaźnik bezrobocia służy do oceny natężenia zjawiska w gminach, gdzie popularny wskaźnik „stopa bezrobocia” nie jest możliwy do wyliczenia, a stopnie urbanizacji są grupowaniem gmin.

Wykres 10. Zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku produkcyjnym w gminach o określonym wskaźniku bezrobocia w latach 2021 i 2024

Chart 10. Range of working age beneficiaries of social assistance at domicile in gminas with a specified unemployment rate in the years 2021 and 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej i Rejestru Bezrobotnych MRPiPS i GUS.
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System and the Register of the Unemployed of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

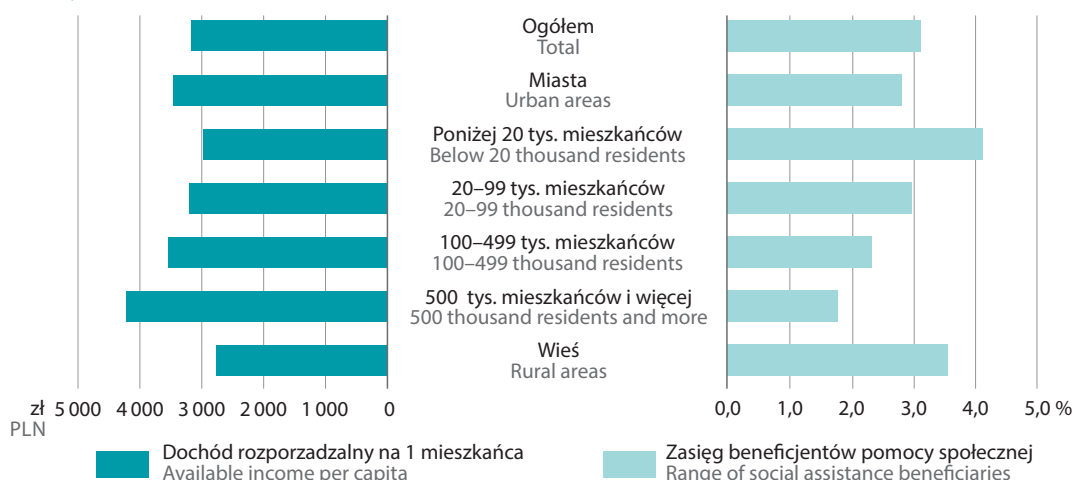
W 2024 r. w 503 gminach o najwyższym wskaźniku bezrobocia (powyżej 6,0%) zasięg beneficjentów także był najwyższy (4,8%), ale w porównaniu z 2021 r. obniżył się o 0,6 p. proc., natomiast w 318 gminach z najniższym wskaźnikiem bezrobocia, zasięg beneficjentów w 2024 r. w porównaniu z 2021 r. obniżył się o 0,3 p. proc.

Dochód rozporządzalny

Zarówno dostępność odpowiednio opłacanej pracy jak i wysoka aktywność zawodowa mieszkańców to dwa czynniki, które wpływają na wysokość przeciętnego dochodu rozporządzalnego na mieszkańca na danym terenie, a z kolei stopień zamożności mieszkańców decyduje w głównej mierze o zapotrzebowaniu na wsparcie materialne ze strony pomocy społecznej.

Wykres 11. Dochód rozporządzalny na 1 mieszkańca i zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w miastach według klas wielkości i na wsi w 2024 r.

Chart 11. Disposable income per capita and the range of beneficiaries of social assistance at domicile in urban areas by size classes and in rural areas in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Odzwierciedleniem współzależności tych czynników jest koncentracja ludności o relatywnie wysokim stopniu zamożności w dużych miastach. Z drugiej strony występuje względnie wysoki udział ludności na wsi i w najmniejszych miastach (tj. z liczbą ludności poniżej 20 tys. osób), żyjącej w ubóstwie. Zwraca uwagę fakt, że im mniejsze miasto, tym dochód na osobę jest niższy oraz wyższy zasięg beneficjentów. W 2024 r. rozpiętość w poziomie dochodu rozporządzalnego na osobę między miastami z liczbą mieszkańców 500 tys. i więcej (4 212 zł) a tymi z liczbą mieszkańców poniżej 20 tys. (2 970 zł) wyniosła 1 242 zł. W 2021 r. ta różnica była znacznie mniejsza i wyniosła 779 zł⁶. Rozpiętość w zasięgu beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej między tymi grupami miast (zasięg odpowiednio 1,8% i 4,1%) była stosunkowo duża i w 2024 r. wyniosła 2,3 p. proc. (w 2021 r. – 2,4 p. proc.). Warto zaznaczyć, że w analizowanym roku zasięg beneficjentów w najmniejszych miastach był wyższy niż na wsi, i w porównaniu z 2021 r. nastąpił znaczny wzrost tej różnicy.

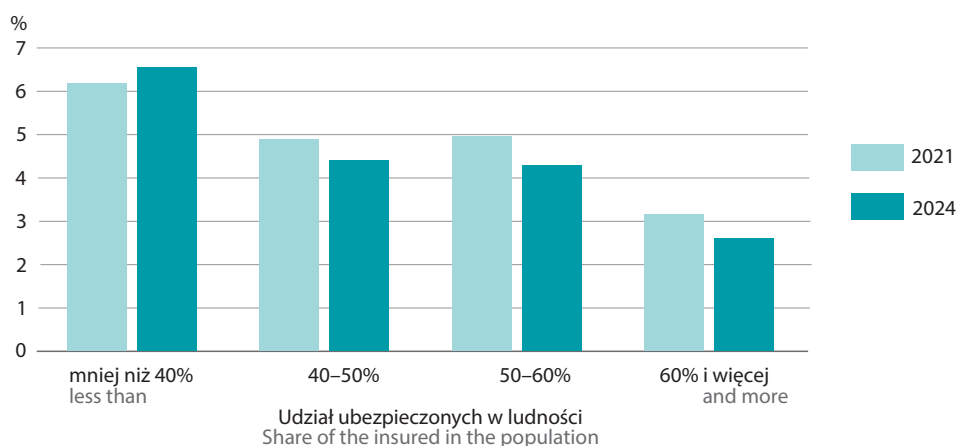
W uzupełnieniu analizy makrostrukturalnych czynników kształtujących korzystanie ze środowiskowej pomocy społecznej, przedstawiono zasięg beneficjentów w wieku produkcyjnym w korelacji z udziałem osób w wieku produkcyjnym ubezpieczonych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych oraz z saldem migracji stałej na 1 000 ludności.

Ubezpieczeni w ZUS

Zgodnie z danymi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w czerwcu 2024 r. było 15,7 mln osób w wieku produkcyjnym, za które płatnicy odprowadzili składki na ubezpieczenia emerytalno-rentowe. Wzrost liczby osób objętych ubezpieczeniem emerytalno-rentowym, przy jednoczesnym spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym, przełożył się na zwiększenie udziału ubezpieczonych z 69,2%⁷ w 2021 r. do 71,8% w 2024 r. Udział ten był najwyższy na obszarach wysoko zurbanizowanych 77,6%, na obszarach średnio zurbanizowanych wyniósł 73,8%, a na obszarach o niskim stopniu urbanizacji 65,0%.

Wykres 12. Zasięg beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku produkcyjnym w gminach o określonym udziale pracujących ubezpieczonych w ZUS w ludności w tym wieku w latach 2021 i 2024

Chart 12. Range of working age beneficiaries of social assistance at domicile in gminas with a specified share of the employed insured in the Social Insurance Institution in the population of this age in the years 2021 and 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS, systemu informacyjnego ZUS oraz GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy the Social Insurance Institution information system and Statistics Poland.

⁶ Wzrost rozpiętości dochodów w ujęciu nominalnym może być częściowo wynikiem zmiany ogólnego poziomu dochodów pomiędzy analizowanymi latami. Porównanie wartości absolutnych może więc sugerować większe zróżnicowanie, które nie wynika wyłącznie ze zmian relacji pomiędzy klasami miast.

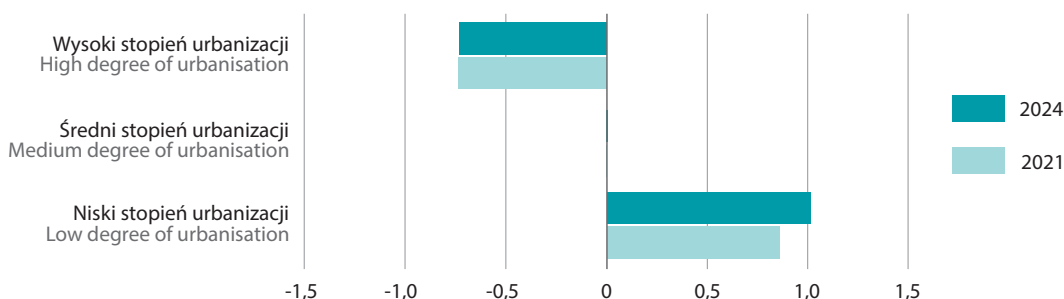
⁷ Zmiana danych wynikająca z rewizji liczby ludności po NSP 2021.

Analiza korelacji zasięgu beneficjentów i odsetka ubezpieczonych w latach 2021–2024 wskazuje na niewielki spadek zasięgu beneficjentów w gminach, w których udział ubezpieczonych w wieku produkcyjnym wyniósł co najmniej 40%. W gminach o niższym odsetku odnotowano natomiast niewielki wzrost, który wynikał przede wszystkim z przejścia części gmin do kategorii o wyższym udziale osób ubezpieczonych⁸.

Saldo migracji na pobyt stały

W latach 2021–2024 utrzymywał się obserwowany od blisko trzech dekad kierunek migracji z obszarów wysoko zurbanizowanych na tereny o niższym stopniu urbanizacji. Pomimo tego, udział mieszkańców większych miast w ogólnej liczbie ludności w 2024 r. wyniósł 34,5% i pozostał na poziomie z 2021 r. Stabilność tego wskaźnika wynikała z relatywnie niewielkiej skali odpływu ludności – ujemne saldo migracji na pobyt stały w miastach w ostatnich trzech latach kształtowało się na poziomie $-0,7\%$.

Wykres 13. Saldo migracji na pobyt stały na 1 000 ludności według stopni urbanizacji w latach 2021 i 2024
Chart 13. Permanent net migration per 1 000 population by degree of urbanisation in 2021 and 2024

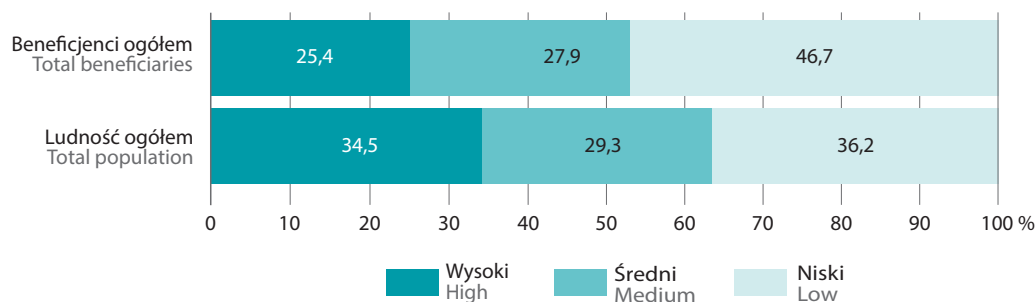
Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Na obszarach o średnim stopniu urbanizacji napływ i odpływ ludności w migracji stałej w okresie 2021–2024 niemal się zrównoważyły, co przełożyło się na zerowe saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.

Na obszarach o niskim stopniu urbanizacji saldo migracji na pobyt stały w 2024 r. wyniosło $1,0\%$, co oznacza wzrost o 0,2 pkt w porównaniu z 2021 r. Udział mieszkańców tych terenów w populacji ogółem utrzymał się w tym czasie na poziomie 36,2%.

Wykres 14. Ludność i beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej według stopni urbanizacji w 2024 r.
Chart 14. Population and beneficiaries of social assistance at domicile by degrees of urbanisation in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

⁸ Wśród 27 gmin, które w 2021 roku miały najniższy wskaźnik ubezpieczonych (do 40%) wystąpił spadek zasięgu beneficjentów z 6,2 % do 5,4%.

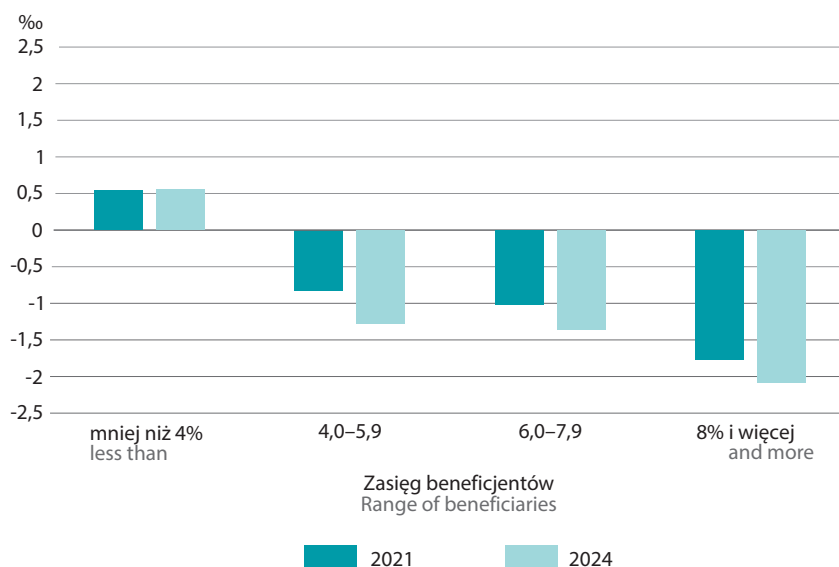
Na tle wskaźnika migracji stałej oraz ludności według stopni urbanizacji interesująco kształtowała się struktura beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r. w tym układzie. Obszary o niskim stopniu urbanizacji zamieszkiwało 46,7% beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, a tereny średnio i wysoko zurbanizowane – odpowiednio 27,9% i 25,4%. W porównaniu z 2021 r. nie zaobserwowano żadnych znacznych różnic.

Z analizy danych za 2024 r. wynika, że – mimo wyraźnie mniejszej niż w 2021 r. skali migracji stałych – utrzymała się obserwowana wcześniej współzależność między saldem migracji stałej na 1 000 ludności a zasięgiem beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej.

W gminach, w których zasięg beneficjentów był najniższy (poniżej 4,0% mieszkańców) saldo migracji na pobyt stały było dodatnie. Jednostki te obejmują głównie gminy wchodzące w skład obszarów metropolitalnych oraz otaczające większe miasta. W pozostałych gminach saldo migracji było ujemne, przy czym skala odpływu rosła wraz ze wzrostem udziału beneficjentów pomocy społecznej.

Wykres 15. Saldo migracji na pobyt stały na 1 000 ludności na obszarach o określonym zasięgu beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w latach 2021 i 2024

Chart 15. Permanent net migration per 1 000 population in areas with a specified range of beneficiaries of social assistance at domicile in years 2021 and 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Porównanie z latami wcześniejszymi wskazuje, że w gminach o korzystniejszej sytuacji społeczno-ekonomicznej (niski zasięg pomocy) saldo migracji nieznacznie wzrosło, natomiast w jednostkach o wysokim zasięgu pomocy wartości ujemne pogłębiły się, co świadczy o nasileniu procesów depopulacyjnych na tych obszarach.

Powyższy wykres ilustruje jedno z wcześniej odnotowanych uwarunkowań – brak perspektyw rozwojowych, odczuwany przez mieszkańców gmin peryferyjnych, przyspiesza i nasila procesy migracyjne. Na takich obszarach rośnie ryzyko niekorzystnych zmian w liczbie ludności w ekonomicznych grupach wieku, co może dodatkowo ograniczać potencjał rozwojowy.

Rozdział 2. Charakterystyka beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej

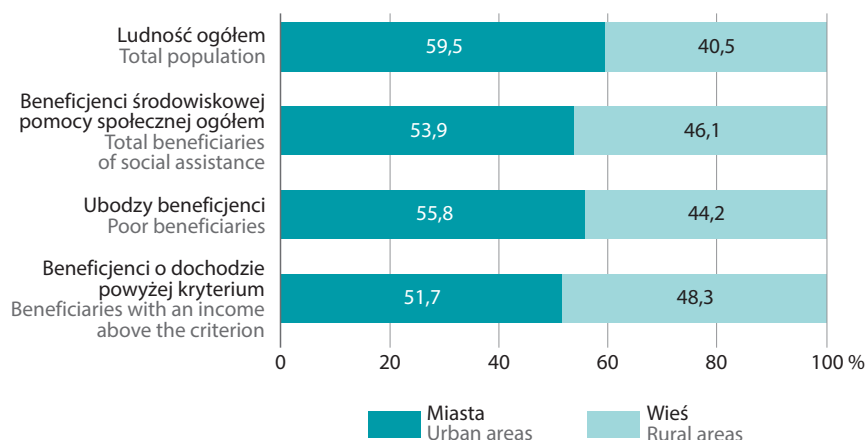
Chapter 2. Characteristics of beneficiaries of social assistance at domicile

Środowiskowa pomoc społeczna obejmuje swym zakresem beneficjentów w wieloosobowych gospodarstwach domowych, w tym gospodarstwach z dziećmi, a także osoby samotnie gospodarujące oraz osoby bezdomne.

W 2024 r. liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wyniosła 1 175,3 tys. osób, co stanowiło 3,1% ogółu ludności w Polsce. W porównaniu z 2023 r. wskaźnik ten zmniejszył się o 0,3 p. proc., a w porównaniu z 2021 r. zmniejszył się o 0,6 p. proc.

Wykres 16. Ludność ogółem oraz beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej według miejsca zamieszkania w 2024 r.

Chart 16. Total population and beneficiaries of social assistance at domicile by place of residence in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

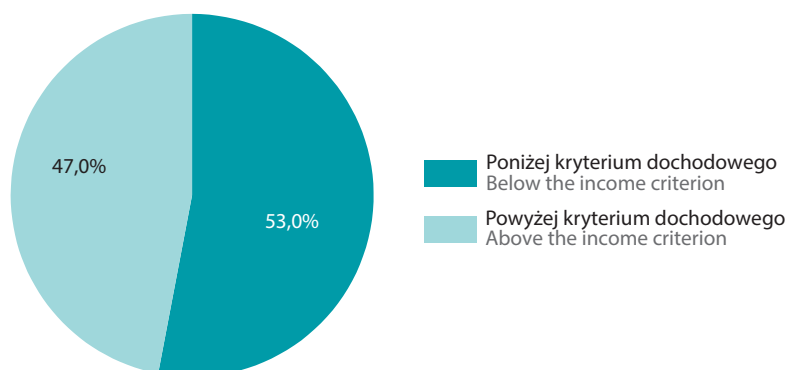
Struktura beneficjentów według miejsca zamieszkania różni się od struktury ludności kraju. Mieszkańcy miast stanowili wyraźną, choć coraz mniejszą przewagę (w 2024 r. 59,5%), podczas gdy w przypadku beneficjentów, jeszcze w 2019 r. przeważali mieszkańcy wsi. Od 2020 r. nastąpiła zmiana udziału beneficjentów żyjących w miastach w beneficjentach ogółem. W 2024 r. stanowili oni już 53,9% omawianej populacji.

W 2024 r. w zbiorowości beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej 1 146,1 tys. osób (97,5%), to członkowie gospodarstw domowych, a 29,2 tys. osób, tj. 2,5% to osoby bezdomne.

Wśród osób, które w 2024 r. skorzystały z pomocy społecznej, 53,0% (622,5 tys. osób), to ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej, tj. osoby, których miesięczny dochód (indywidualny, a w przypadku gospodarstw wieloosobowych – dochód na osobę w rodzinie) był niższy od kryterium dochodowego uprawniającego do ubiegania się o świadczenia pieniężne na podstawie ustawy o pomocy społecznej. W porównaniu z 2023 r. udział ubogich beneficjentów w ich ogólnej zbiorowości był mniejszy o 6,7 p. proc.

Wykres 17. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej według wysokości dochodu na osobę względem kryterium dochodowego w 2024 r.

Chart 17. Beneficiaries of social assistance at domicile by per capita income in relation to the income criterion in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

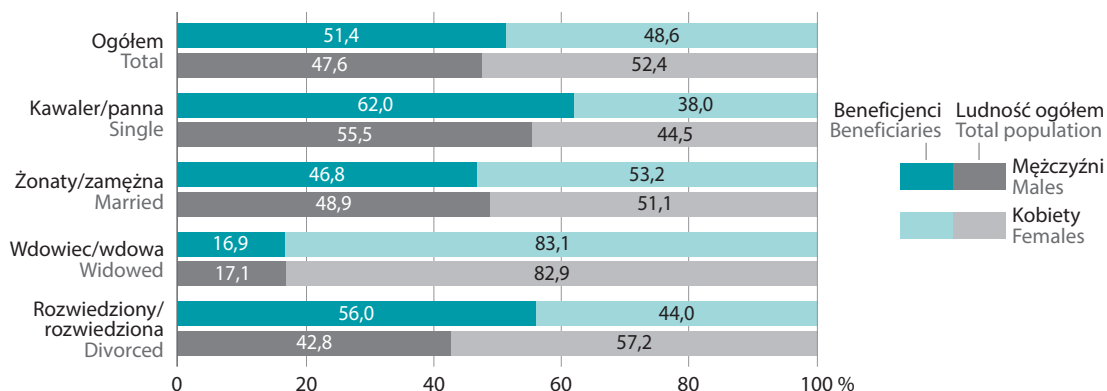
W 2024 r. w analizowanej populacji – 552,9 tys. osób, tj. 47,0% ogółu beneficjentów, skorzystało z pomocy, mimo iż kwota dochodu na osobę przekroczyła kryterium dochodowe. W porównaniu z 2023 r. liczba tych osób wzrosła o 7,6% (38,8 tys. osób).

Wśród beneficjentów pomocy społecznej większość stanowili mężczyźni (51,4%). Również w zbiorowości osób samotnie gospodarujących, więcej było mężczyzn, ich odsetek wyniósł 57,7%, natomiast w gospodarstwach wieloosobowych przeważały kobiety (53,4%).

Zróżnicowanie osób korzystających z pomocy społecznej według stanu cywilnego⁹ wykazuje różnice w stosunku do ogółu mieszkańców Polski w wieku 15 lat i więcej.

Wykres 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej oraz ludność ogółem w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego i płci w 2024 r.

Chart 18. Beneficiaries of social assistance at domicile and the total population aged 15 and more by marital status and sex in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS, Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL).

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy, Universal Electronic System for Registration of the Population (PESEL).

⁹ Patrz uwagi metodologiczne str. 96 pkt 9.

Wśród beneficjentów stanu wolnego (kawalerów/panien) udział mężczyzn wyniósł 62,0%, tj. o 6,5 p. proc. więcej niż udział mężczyzn wśród osób stanu wolnego ogółem w kraju. W grupie rozwiedzionych beneficjentów pomocy społecznej mężczyźni stanowili 56,0%, wobec 42,8% w Polsce, tj. o 13,3 p. proc. więcej. W pozostałych grupach udziały były zbliżone do średnich dla Polski. W grupie wdów i wdowców w większości były to kobiety – 83,1% (85,1 tys., tj. 19,8% populacji kobiet w wieku 15 lat i więcej korzystających z pomocy społecznej). Wyższy odsetek kobiet w tej grupie wynika z wyższej średniej długości życia kobiet. Wśród osób pozostających w związku małżeńskim również przeważały kobiety, których odsetek wyniósł 53,2%.

Charakterystyczną cechą beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej był relatywnie wysoki odsetek osób niepełnosprawnych. W 2024 r. wśród beneficjentów w gospodarstwach domowych 265,7 tys. osób posiadało orzeczenie o niepełnosprawności¹⁰. Oprócz osób niepełnosprawnych prawnie, wśród beneficjentów było 30,4 tys. osób niepełnosprawnych biologicznie¹¹. Łączna liczba niepełnosprawnych beneficjentów, tj. osób niepełnosprawnych prawnie lub biologicznie, w 2024 r. wyniosła 307,2 tys. osób, tj. 26,1% ogółu korzystających ze wsparcia środowiskowej pomocy społecznej. W grupie tej znajdowało się 11,1 tys. osób bezdomnych.

Znaczący udział w zbiorowości beneficjentów pomocy społecznej miały osoby starsze (w wieku 60 lat i więcej). W 2024 r. było ich 279,8 tys. tj. 23,8% ogólnej liczby beneficjentów – o 1,8 p. proc. więcej niż w 2021 r. i o 12,1 p. proc. więcej niż w 2015 r. Dla porównania, w populacji Polski w 2024 r. osoby w tym wieku stanowiły 26,5%, a w stosunku do 2015 r. ich udział wzrósł o 4,0 p. proc. Wśród starszych beneficjentów większość to kobiety – w 2024 r. było ich 142,9 tys. (51,1%).

Najwięcej osób starszych mieszkało w miastach – 183,7 tys., tj. 65,7%. Starsi beneficjenci w przeważającej mierze tworzyli gospodarstwa domowe (96,4%), w większości były to gospodarstwa jednoosobowe – samotnie gospodarowało 77,7% (209,7 tys. osób). Odsetek osób bezdomnych wśród starszych beneficjentów był wyższy niż w całej populacji korzystających z pomocy społecznej i wyniósł 3,6% (10,1 tys. osób).

W grupie beneficjentów w wieku 60 lat i więcej – 46,9% (131,3 tys.) to osoby niepełnosprawne, z których większość (89,6%) posiadało orzeczenie o niepełnosprawności. Najliczniejszą grupą były osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym (46,0%), następnie w stopniu znacznym (43,3%).

Wśród osób starszych będących beneficjentami pomocy społecznej 89,5% to osoby chore lub przewlekłe chore, przy czym 63,1% (176,5 tys. osób) stanowili chorzy przewlekłe.

2.1. Osoby w gospodarstwach domowych o dochodzie poniżej kryterium – ubodzy beneficjenci

2.1. Persons in households with an income below the criterion – poor beneficiaries

Udział beneficjentów z ubogich gospodarstw domowych w ogólnej liczbie beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej (bez osób bezdomnych) wyniósł 52,4% w 2024 r. i w porównaniu z 2023 r. był niższy o 6,6 p. proc. Liczba osób w gospodarstwach domowych o dochodzie poniżej kryterium korzystających z pomocy społecznej w porównaniu z 2023 r. zmniejszyła się o 18,3%, tj. o 135,0 tys. osób.

¹⁰ Przez orzeczenie o niepełnosprawności należy rozumieć orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydane przez właściwy zespół ds. orzekania o niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne, o którym mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.) oraz orzeczenie o niepełnosprawności bez określonego stopnia dotyczące osób poniżej 16 roku życia.

¹¹ Patrz uwagi metodologiczne str. 97.

2.1.1. Charakterystyka społeczno-demograficzna

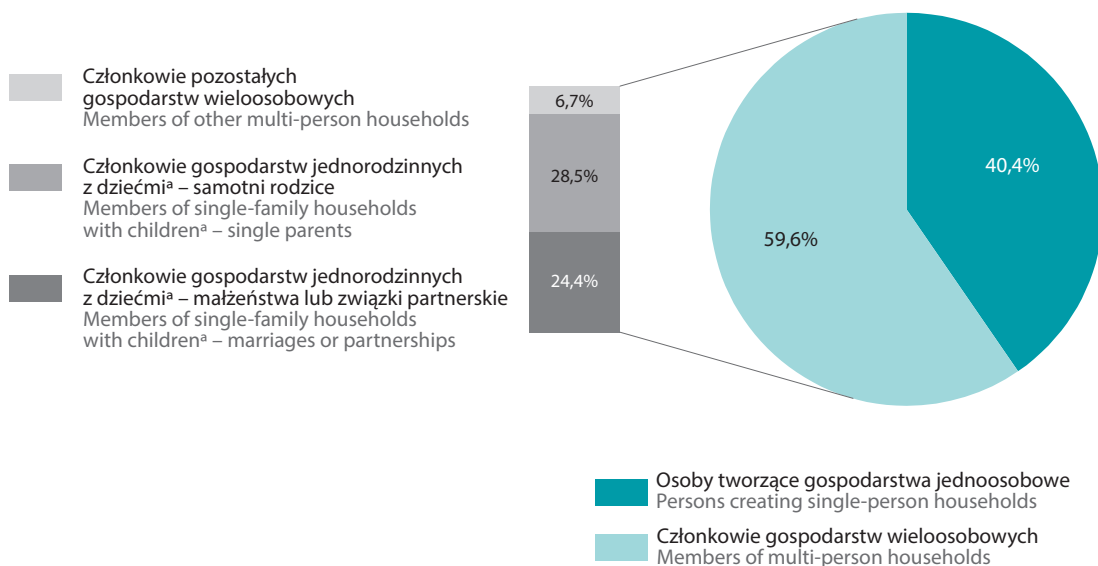
2.1.1. Socio-demographic characteristics

W 2024 r. z pomocy społecznej skorzystało 601,0 tys. osób należących do ubogich gospodarstw domowych. W tej zbiorowości, członkowie gospodarstw wieloosobowych stanowili 64,5% (387,9 tys. osób), wobec 65,0% (478,1 tys. osób) w 2023 r. Ich udział zmniejszył się na rzecz gospodarstw jednoosobowych, czyli osób samotnie gospodarujących, które w 2024 r. liczyły 35,5% (213,1 tys. osób) omawianej zbiorowości.

Pod względem typu gospodarstw domowych i typu rodzin ubogich beneficjentów pomocy społecznej utrzymywały się znaczne różnice pomiędzy miastami a wsią. W miastach wśród ogółu ubogich beneficjentów 40,4% to osoby tworzące gospodarstwa jednoosobowe, natomiast 59,6%, to członkowie gospodarstw wieloosobowych. Wśród beneficjentów w gospodarstwach wieloosobowych największą zbiorowość (28,5%) stanowiły osoby samotnie wychowujące dzieci, ale niewiele mniejszy udział (24,4%), miały osoby w gospodarstwach jednorodzinnych tworzonych przez małżeństwa lub związki partnerskie z dziećmi. Najniższy odsetek (6,7%) odnotowano wśród członków pozostałych gospodarstw wieloosobowych.

Wykres 19. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej według typów gospodarstw i w gospodarstwach wieloosobowych według typów rodzin w miastach w 2024 r.

Chart 19. Poor beneficiaries of social assistance at domicile by household type and in multi-person households by family type in urban areas in 2024

a W wieku poniżej 18 lat.
a Under the age of 18.

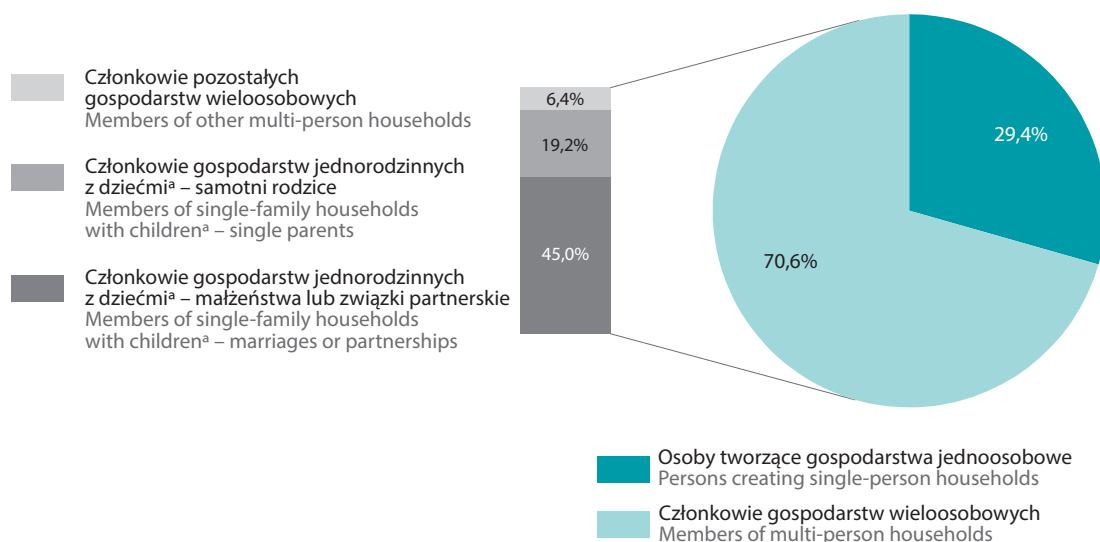
Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Na wsi osoby samotnie gospodarujące to 29,4% ogółu ubogich beneficjentów, zatem ich udział był o 11,0 p. proc. niższy niż w miastach. Wśród beneficjentów w gospodarstwach wieloosobowych, najliczniejszą zbiorowość stanowili członkowie jednorodzinnych gospodarstw tworzonych przez małżeństwa lub związki partnerskie z dziećmi — ich udział wyniósł 45,0% i był prawie dwukrotnie wyższy niż w miastach. Natomiast udział osób samotnie wychowujących dzieci wyniósł 19,2% ogółu ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych na wsi i był o 9,3 p. proc. niższy niż w miastach.

Wykres 20. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej według typów gospodarstw i w gospodarstwach wieloosobowych według typów rodzin na wsi w 2024 r.

Chart 20. Poor beneficiaries of social assistance at domicile by household type and in multi-person households by family type in rural areas in 2024

a W wieku poniżej 18 lat.

a Under the age of 18.

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. kobiety stanowiły 45,8% ubogich beneficjentów, tj. o 0,3 p. proc. więcej niż w 2023 r. Wpływ na większy udział mężczyzn w tej grupie beneficjentów miała znaczna przewaga mężczyzn wśród osób samotnie gospodarujących (69,8%). Przewagę kobiet obserwowano w grupie wiekowej 18–44 lata, tj. ekonomiczna grupa wieku produkcyjnego mobilnego (52,8%) oraz wśród osób w wieku poprodukcyjnym (61,1%), a zwłaszcza w wieku 75 lat i więcej (71,1%).

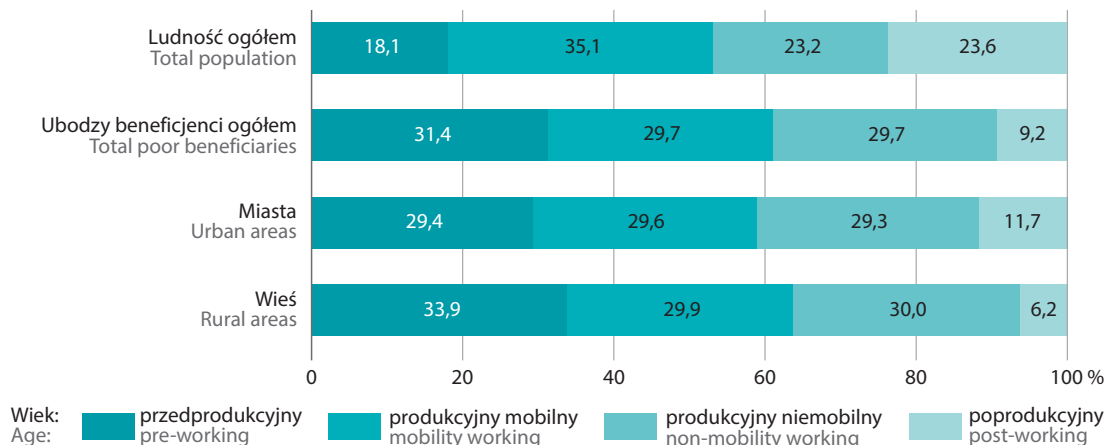
Ubodzy beneficjenci w 2024 r. w miastach stanowili 54,1% ogólnej liczby beneficjentów w gospodarstwach domowych, a na wsi ich udział wyniósł 50,6%. Porównując, w 2021 r. udział ubogich beneficjentów na wsi (57,7%) przewyższał nieznacznie udział w miastach (57,5%). W 2022 r. zaobserwowano wyraźny wzrost udziału ubogich beneficjentów tak w miastach, jak i na wsi, który osiągnął odpowiednio 65,1% oraz 63,2%. W 2023 r. tendencja ta uległa odwróceniu – w miastach udział ten wyniósł 60,9%, podczas gdy na wsi spadł o 3,9 p. proc. W analizowanym roku utrzymał się ten kierunek zmian – udział ubogich beneficjentów w miastach był wyższy o 3,5 p. proc. niż na wsi.

Zbiorowość ubogich beneficjentów w 2024 r. istotnie różniła się od ogółu ludności kraju pod względem ekonomicznych grup wieku.

Wśród ubogich beneficjentów w 2024 r. było 188,9 tys. dzieci w wieku poniżej 18 lat (31,4%). W porównaniu z 2023 r. odnotowano spadek liczby dzieci o 19,6%, czyli o 46,1 tys. osób. Odsetek dzieci wśród ubogich beneficjentów był o 13,3 p. proc. wyższy niż ich udział w populacji kraju (18,1%). Relatywnie bardzo wysoki udział (33,9%) dzieci wystąpił wśród beneficjentów na wsi, natomiast w miastach wyniósł 29,4%. Drugą pod względem wielkości grupą (178,7 tys.) były osoby w wieku produkcyjnym mobilnym i ich udział wyniósł 29,7%. W przypadku tej grupy różnice między miastem a wsią były minimalne – 0,3 p. proc. Również osoby w wieku produkcyjnym niemobilnym stanowiły 29,7% ubogich beneficjentów, a ich liczba wyniosła 178,2 tys. osób. Osoby w wieku poprodukcyjnym (55,1 tys. osób) stanowiły najmniejszą część ubogich beneficjentów, tj. 9,2%. W porównaniu z udziałem tej grupy wiekowej w ludności ogółem było to 14,4 p. proc. mniej.

Wykres 21. Ludność ogółem oraz ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej według ekonomicznych grup wieku w 2024 r.

Chart 21. Total population and poor beneficiaries of social assistance at domicile by economic age groups in 2024

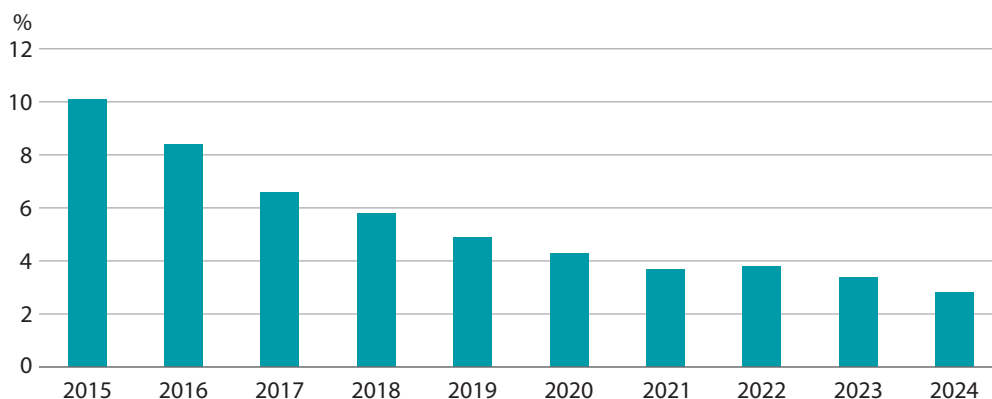
Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Udział ubogich beneficjentów w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży w tej grupie wieku w 2024 r. wyniósł 2,8% i był najniższy od początku obserwacji zbiorowości osób korzystających z pomocy społecznej. W porównaniu z 2023 r. udział ten zmniejszył się o 0,6 p. proc., a w porównaniu z 2015 r. o 7,3 p. proc.

Wykres 22. Udział ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku poniżej 18 lat w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku

Chart 22. Share of poor beneficiaries of social assistance at domicile under the age of 18 in total number of children of this age

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

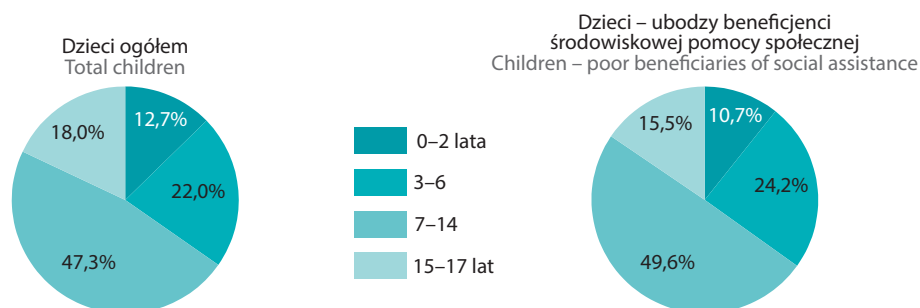
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

W 2024 r. 51,3% ubogich beneficjentów w wieku przedprodukcyjnym mieszkało w miastach. Zasięg korzystania z pomocy społecznej w 2024 r. wśród dzieci w wieku poniżej 18 lat w miastach wyniósł 2,6%, a na wsi 3,0%.

Największy udział wśród ubogich beneficjentów w wieku przedprodukcyjnym miały dzieci w wieku 7–14 lat, czyli uczniowie szkół podstawowych. Stanowiły one 49,6% analizowanej populacji, co oznacza, że niemal co drugie dziecko w tej grupie wiekowej należało do kategorii ubogich beneficjentów. W porównaniu do udziału dzieci w tym wieku w ogólnej populacji, odsetek ten był wyższy o 2,3 p. proc. Dzieci w wieku poniżej 7 lat stanowiły 34,9% ubogich beneficjentów i było to o 0,2 p. proc. więcej niż wśród dzieci ogółem w tym wieku. Odsetek dzieci w wieku 15–17 lat wyniósł 15,5% ubogich beneficjentów i był niższy o 2,5 p. proc. niż w populacji ogólnej dzieci. Stosunkowo wysoki udział uczniów szkoły podstawowej wynika z korzystania przez te dzieci ze świadczeń w formie posiłku w szkole.

Wykres 23. Populacja w wieku poniżej 18 lat oraz ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w tym wieku według grup wieku w 2024 r.

Chart 23. Population under the age of 18 and poor beneficiaries of social assistance at domicile of this age by age groups in 2024

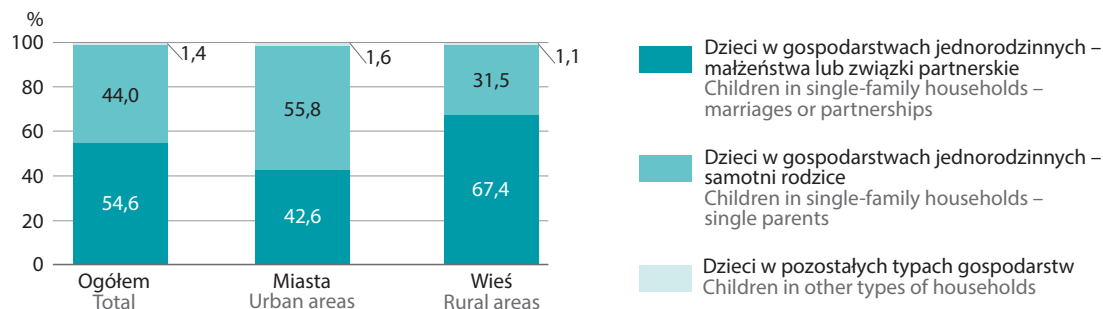
Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Dzieci w jednorodzinnych gospodarstwach domowych w małżeństwach lub związkach partnerskich stanowiły 54,6% ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku poniżej 18 lat. Na wsi ten udział był wyższy niż w miastach i wyniósł odpowiednio 67,4% i 42,6%. Z kolei w miastach większy udział – 55,8%, miały dzieci wychowywane przez samotnych rodziców (na wsi 31,5%). Dzieci zamieszkujące w pozostałych typach gospodarstw domowych to 1,4%.

Wykres 24. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku poniżej 18 lat według typu gospodarstwa domowego i typu rodziny w 2024 r.

Chart 24. Poor beneficiaries of social assistance at domicile under the age of 18 by household type and family type in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. w populacji ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych, stosunkowo duży był udział osób chorych – 17,2% (103,2 tys.) oraz chorych przewlekłe – 25,0% (150,4 tys. osób). W porównaniu z 2023 r. udział osób chorych zwiększył się o 0,5 p. proc., a osób przewlekłe chorych zmniejszył się o 0,5 p. proc.

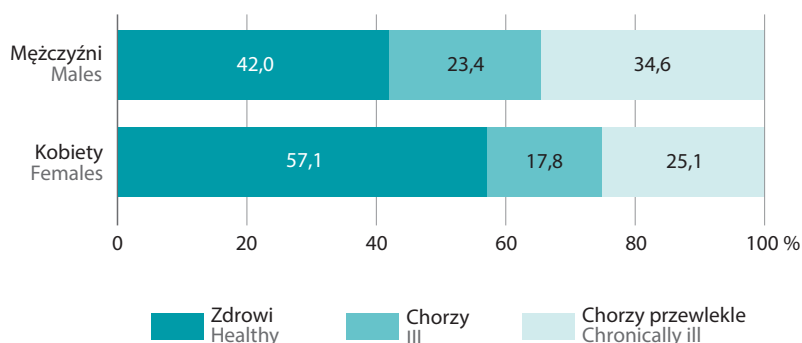
Na dane te wpływ miał głównie stan zdrowia ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących (213,1 tys. osób), gdyż wśród nich udział osób chorych wyniósł 28,8%, a osób chorych przewlekłe – 48,5%.

W zbiorowości ubogich beneficjentów w gospodarstwach wieloosobowych (387,9 tys. osób), udział chorych i przewlekłe chorych był znacznie niższy (odpowiednio 10,8% i 12,1%).

Relatywnie wysoki odsetek chorych (21,0%) i chorych przewlekłe (30,5%) występował wśród ubogich beneficjentów w grupie wieku 18–64 lata (364,3 tys. osób). Wielu z nich z tego powodu nie mogło znaleźć pracy odpowiedniej do swoich możliwości, bądź nie mogło podjąć pracy w ogóle. W 2024 r. utrzymały się, występujące w poprzednich latach, wyraźne różnice między mężczyznami a kobietami w stanie zdrowia w tej grupie wieku ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych.

Wykres 25. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku 18–64 lata w gospodarstwach domowych według płci i stanu zdrowia w 2024 r.

Chart 25. Poor beneficiaries of social assistance at domicile aged 18–64 in households by sex and health status in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. w analizowanej grupie 207,4 tys. mężczyzn, udział zdrowych to tylko 42,0%. W przypadku kobiet (156,9 tys. osób) udział ten wyniósł 57,1%. Chorzy mężczyźni stanowili 23,4%, tj. o 5,6 p. proc. więcej niż w przypadku kobiet. Udział mężczyzn chorych przewlekłe to 34,6% analizowanej grupy (o 9,5 p. proc. więcej niż wśród kobiet).

W zbiorowości ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych częstość występowania niepełnosprawności prawnej oraz biologicznej była relatywnie mniejsza niż w ogólnej liczbie beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Liczba osób z niepełnosprawnościami wśród ubogich beneficjentów w 2024 r. wyniosła 120,9 tys., (20,1%), i było to o 6,0 p. proc. mniej niż w przypadku ogółu osób korzystających z pomocy społecznej.

W 2024 r. orzeczenie o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności posiadało 105,5 tys. osób – 17,6% ogółu populacji ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych. W 2023 r. było to 19,9%. Wśród niepełnosprawnych prawnie ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych 75,2% to osoby samotnie gospodarujące. W populacji osób tworzących gospodarstwa jednoosobowe o dochodzie poniżej kryterium, orzeczenie o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności posiadało 37,2%, natomiast w grupie osób z gospodarstw wieloosobowych było to 6,7%.

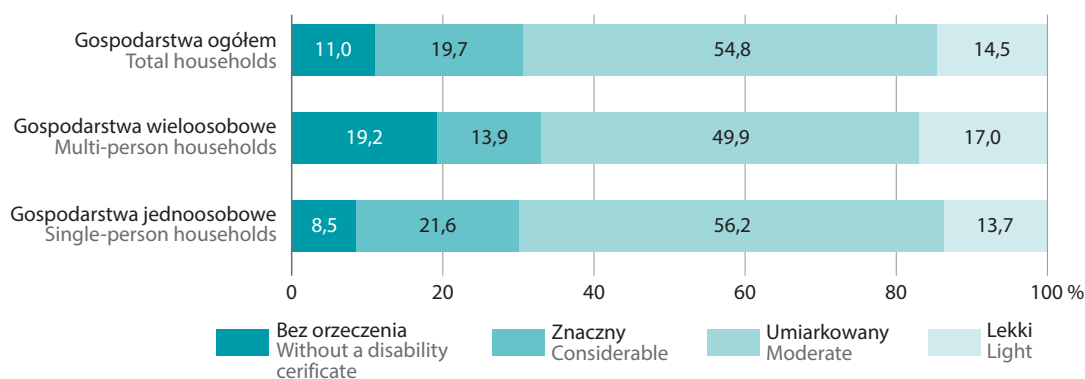
Większość niepełnosprawnych prawnie ubogich beneficjentów w wieku 16 lat i więcej w gospodarstwach domowych (65,1%) miała wydane orzeczenia na czas określony. Najliczniejsza grupa (61,5%) to osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Wśród ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych było 4,2 tys. dzieci (w wieku 0–15 lat) z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Poza osobami z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności, wśród omawianych beneficjentów w 2024 r. było 15,5 tys. osób (12,6 tys. to osoby w wieku 16 lat i więcej, a 2,9 tys. to osoby w wieku 0–15 lat) niepełnosprawnych biologicznie. Łączna liczba niepełnosprawnych ubogich beneficjentów w omawianym roku wyniosła 120,9 tys. osób (20,1% populacji ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych).

Stosunkowo wysoki odsetek osób niepełnosprawnych prawnie w populacji ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych wystąpił w przypadku osób w wieku 18–64 lata. Orzeczenie o niepełnosprawności w 2024 r. miało 87,2 tys. osób, czyli 23,9% w tej grupie wieku (27,6% w 2023 r.). Liczba niepełnosprawnych prawnie ubogich beneficjentów w przedziale wieku 18–64 lata w gospodarstwach wieloosobowych w 2024 r. wyniosła 19,5 tys. osób, co stanowiło 10,3% tej zbiorowości i w porównaniu z 2023 r. udział ten zwiększył się o 0,2 p. proc.

Wykres 26. Niepełnosprawni ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku 16 lat i więcej w gospodarstwach domowych według stopnia niepełnosprawności i typu gospodarstwa w 2024 r.

Chart 26. Disabled poor beneficiaries of social assistance at domicile aged 16 and more in households by degree of disability and household type in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

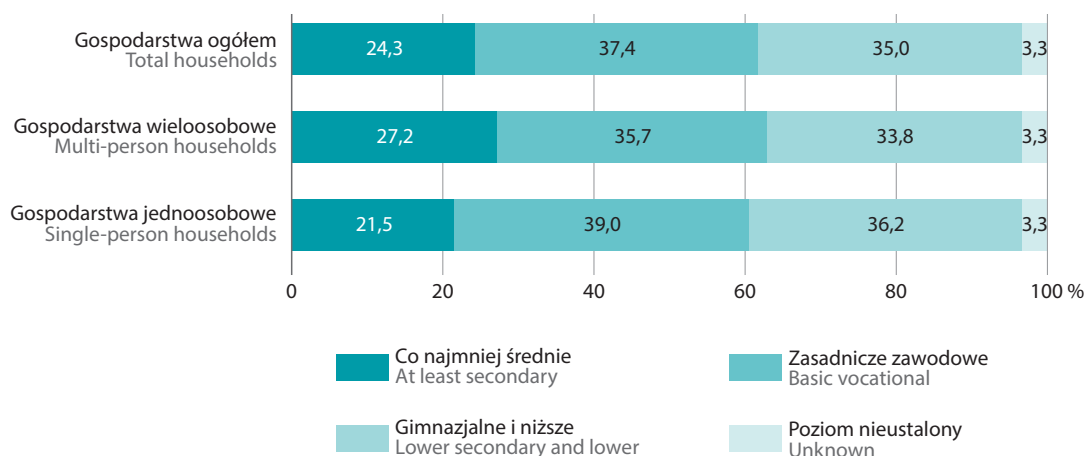
Największy odsetek osób prawnie niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej, wśród ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, obserwowano wśród posiadaczy orzeczenia o stopniu umiarkowanym (54,8%). W gospodarstwach wieloosobowych było to 49,9%, a jednoosobowych 56,2%. Osoby niepełnosprawne biologicznie miały najmniejszy udział wśród ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej (11,0%). Osoby w gospodarstwach wieloosobowych znacznie częściej niż w przypadku osób samotnie gospodarujących, doświadczyły niepełnosprawności biologicznej. Blisko 1/5 (19,2%) wszystkich niepełnosprawnych osób z tych gospodarstw nie posiadała orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności, podczas gdy wśród osób samotnie gospodarujących było to 8,5%.

W związku z występowaniem nadreprezentacji uczących się dzieci i młodzieży wśród beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, dalszą analizą objęto osoby w wieku 25 lat i więcej, które osiągnęły najwyższy w danym momencie poziom edukacji.

W ogólnej liczbie (335,7 tys. osób) ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych w wieku 25–64 lata, 24,3% posiadało wykształcenie na co najmniej średnim poziomie, 37,4% legitymowało się wykształceniem zasadniczym zawodowym, natomiast 35,0% miało wykształcenie gimnazjalne, podstawowe lub niższe. W porównaniu z 2023 r. sytuacja uległa nieznacznej zmianie, tj. udział osób posiadających wykształcenie co najmniej średnie, gimnazjalne lub niższe wzrósł o 0,4 p. proc., a o 0,4 p. proc. zmniejszył się udział beneficjentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Zarówno w gospodarstwach jednoosobowych jak i wieloosobowych w 2024 r. najwięcej osób posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe, jednak niewiele mniej osób posiadało wykształcenie gimnazjalne lub niższe. W porównaniu z 2023 r. wzrósł udział beneficjentów z wykształceniem co najmniej średnim oraz gimnazjalnym lub niższym, a zmniejszył się udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Wykres 27. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku 25–64 lata w gospodarstwach domowych według poziomu wykształcenia i typu gospodarstwa w 2024 r.

Chart 27. Poor beneficiaries of social assistance at domicile aged 25–64 in households by education level and household type in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. wśród ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku 24–64 lat widoczne były różnice w poziomie wykształcenia mieszkańców miast i wsi. W miastach odsetek beneficjentów z wykształceniem co najmniej średnim wyniósł 27,2% i był o 6,4 p. proc. wyższy niż odpowiedni udział na wsi. Z kolei na wsi, wyższy niż w miastach był udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (o 3,9 p. proc.) oraz gimnazjalnym lub niższym (o 1,7 p. proc.).

2.1.2. Charakterystyka ekonomiczna

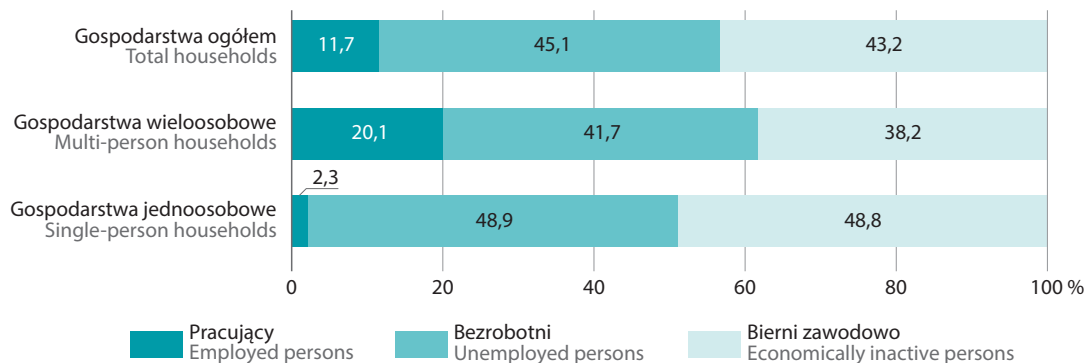
2.1.2. Economic characteristics

Analizę aktywności zawodowej przeprowadzono dla osób w wieku produkcyjnym.

Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku produkcyjnym, to głównie osoby bezrobotne lub biernie zawodowo. W 2024 r. w grupie 356,9 tys. beneficjentów było to odpowiednio 45,1% (161,0 tys.) oraz 43,2% (154,4 tys.). Pracujący stanowili 11,7% (41,6 tys.) omawianej zbiorowości. Spośród 169,8 tys. samotnie gospodarujących ubogich beneficjentów w wieku produkcyjnym 2,3% (3,9 tys.) posiadało pracę, a blisko połowa była bezrobotna lub bierna zawodowo. W stosunkowo lepszej sytuacji byli beneficjenci w gospodarstwach wieloosobowych (187,1 tys.) gdzie 20,1% to osoby pracujące.

Wykres 28. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku produkcyjnym według aktywności ekonomicznej w 2024 r.

Chart 28. Poor beneficiaries of social assistance at domicile of working age by economic activity in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

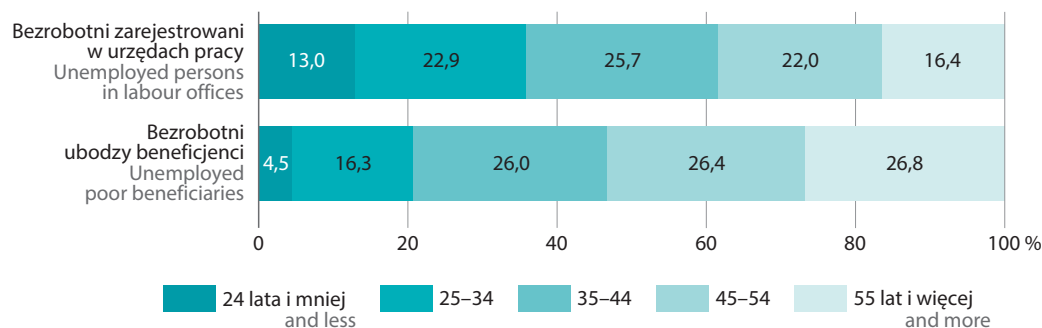
Według stanu na koniec grudnia 2024 r., w rejestrze bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy pozostawało 62,8 tys. beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Zatem, ponad 60% ubogich beneficjentów występujących w ewidencji ośrodków pomocy społecznej, jako bezrobotni, nie było zarejestrowanych w ewidencji bezrobotnych w urzędach pracy.

Jedną z przyczyn trudności w znalezieniu pracy mogło być – opisane wcześniej – stosunkowo niskie wykształcenie. Ważnym powodem mógł być fakt, że 26,8% bezrobotnych ubogich beneficjentów, to osoby w starszych rocznikach wieku produkcyjnego niemobilnego (55+), z ograniczonymi możliwościami wykonywania prostych prac.

W porównaniu z populacją bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy, gdzie największą zbiorowością były osoby w przedziale wieku 35–44 lata (25,7%), wśród bezrobotnych ubogich beneficjentów, najwyższy udział miały osoby w wieku 55 lat i więcej (26,8%). Najmniej liczną grupą byli bezrobotni w wieku 24 lat i mniej (4,5%), co oznacza różnicę na poziomie 8,5 p. proc. mniej niż w przypadku bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy.

Wykres 29. Bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy oraz bezrobotni ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych według grup wieku produkcyjnego w 2024 r.

Chart 29. Unemployed persons registered at labour offices and unemployed poor beneficiaries of social assistance at domicile in households by working age groups in 2024

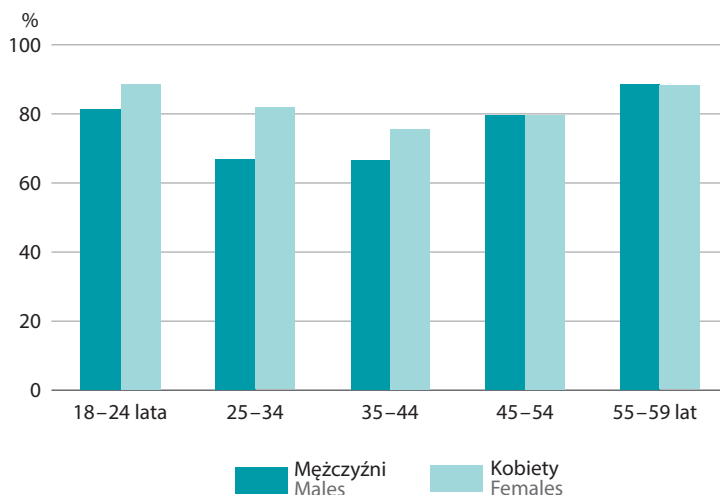
Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Wśród ubogich beneficjentów pomocy społecznej znacznie większe problemy ze znalezieniem pracy, co potwierdziły analizy tego problemu we wcześniejszych latach – miały kobiety. W 2024 r. udział bezrobotnych wśród ogółu kobiet (149,6 tys. osób) w wieku produkcyjnym w ubogich gospodarstwach korzystających z pomocy społecznej wyniósł 48,0% i był o 5,0 p. proc. wyższy niż wśród mężczyzn. Ponadto świadczą o tym bardzo duże różnice pomiędzy współczynnikami bezrobocia wśród mężczyzn i kobiet, ubogich beneficjentów, w przedziałach wieku 18–24, 25–34 i 35–44 lata, a więc w wieku, w którym wiele kobiet chcących pracować, musi godzić obowiązki rodzicielskie z wymogami rynku pracy. Różnice w tych grupach wieku wyniosły odpowiednio 7,3 p. proc., 15,0 p. proc. i 8,8 p. proc. Odmienna sytuacja miała miejsce w grupie osób w wieku 55–59 lat, gdzie wskaźnik bezrobocia dla mężczyzn był wyższy niż dla kobiet – różnica wyniosła 0,4 p. proc.

Wykres 30. Udział bezrobotnych w liczbie aktywnych zawodowo ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych według płci w wybranych grupach wieku w 2024 r.

Chart 30. Share of unemployed persons in the number of economically active poor beneficiaries of social assistance at domicile in households by sex in selected age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

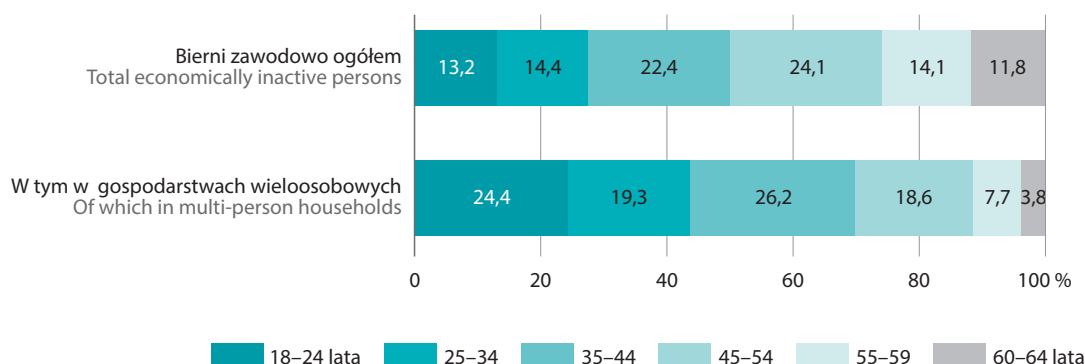
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Udział bezrobotnych w liczbie aktywnych zawodowo ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych w miastach w 2024 r. wyniósł 84,8% i był o 11,6 p. proc. wyższy niż na wsi, gdzie brak pracy poza rolnictwem może być łagodzony faktem użytkowania indywidualnych gospodarstw rolnych.

Spośród 356,9 tys. ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku produkcyjnym w gospodarstwach domowych, 43,3% (154,4 tys.) to osoby biernie zawodowo, tj. niepracujące i nieposzukujące pracy. Wśród nich największy odsetek (24,1%) to osoby w wieku 45–54 lata. Ponadto 22,4% ogółu biernych zawodowo beneficjentów to osoby w wieku 35–44 lata. Udział pozostałych grup wiekowych jest bardzo zbliżony i zawiera się w przedziale od 12,0% do 14,0%.

Wykres 31. Udział ubogich beneficjentów biernych zawodowo w gospodarstwach domowych ogółem i w wieloosobowych według grup wieku produkcyjnego w 2024 r.

Chart 31. Share of poor economically inactive beneficiaries in total and multi-person households by working age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Wśród beneficjentów w gospodarstwach wieloosobowych odsetek biernych zawodowo wyniósł 38,2%. W tych gospodarstwach największy udział (26,2%) miały osoby w wieku 35–44 lata. Drugą pod względem liczebności, grupą biernych zawodowo, były osoby najmłodsze, tj. w wieku 18–24 lata. Większość z nich to uczniowie lub studenci. Stanowili oni 24,4% ogółu biernych zawodowo ubogich beneficjentów w gospodarstwach wieloosobowych. Udział każdej z pozostałych grup wiekowych nie przekroczył 20%.

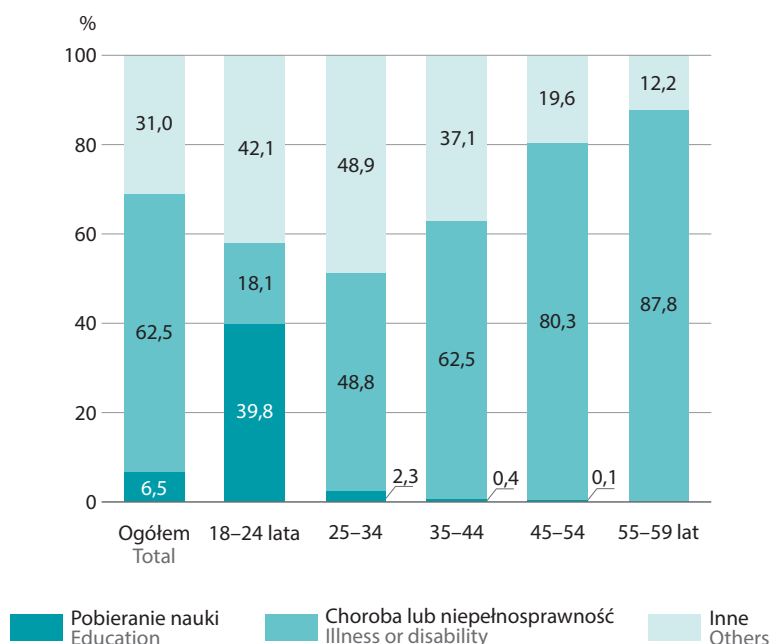
W zbiorowości beneficjentów biernych zawodowo w gospodarstwach wieloosobowych w przedstawionych wyżej grupach wieku występowały różnice w rozmieszczeniu ze względu na płeć. Kobiety stanowiły znaczną większość (70,4%) w wieku 25–34 lata. Powodem tak wysokiej bierności zawodowej były zapewne względy rodzinne, głównie opieka nad dziećmi. Również w grupie wieku 35–44 lata odsetek kobiet był znacznie większy niż mężczyzn i wyniósł 66,6%.

Potencjalne przyczyny bierności zawodowej w zbiorowości ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych to przewlekła choroba lub niepełnosprawność (62,5%). Problemy te dotyczą głównie osób w grupach wieku produkcyjnego niemobilnego oraz końcowych latach wieku produkcyjnego mobilnego. W najniższym przedziale wieku 18–24 lata nauka była przyczyną bierności zawodowej w 39,8% przypadków.

Prawdopodobna przyczyna bierności zawodowej to także opieka rodzicielska. Dotyczy głównie kobiet w wieku 25–34 oraz 35–44 lata, które zajmują się dziećmi i prowadzą dom.

Istotną przyczyną bierności zawodowej w zbiorowości ubogich beneficjentów w wieku 55 lat i więcej, ale także w pozostałych grupach wieku produkcyjnego, mógł być brak motywacji do szukania pracy z powodu relatywnie niskiego poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, niekiedy nieprzystających do obecnych wymogów rynku pracy lub brak wykształcenia zawodowego.

Wykres 32. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w grupach wieku produkcyjnego w gospodarstwach domowych według potencjalnych przyczyn bierności zawodowej w 2024 r.
 Chart 32. Poor beneficiaries of social assistance at domicile in working age groups in households by potential causes of economic inactivity in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

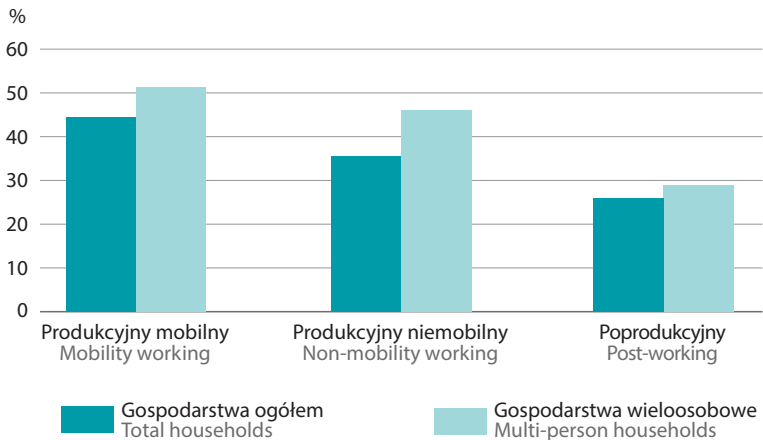
Posiadanie własnego dochodu wśród ubogich beneficjentów w wieku poniżej 18 lat należy do rzadkości. Z tego powodu w niniejszym rozdziale omówiono sytuację dochodową 412,0 tys. osób w wieku 18 lat i więcej ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych, ze szczególnym uwzględnieniem 199,0 tys. beneficjentów w gospodarstwach wieloosobowych.

W populacji ubogich beneficjentów w wieku 18 lat i więcej w gospodarstwach domowych, tylko 38,1%, miało własny dochód, a wśród członków gospodarstw wieloosobowych – 48,4%. Zarówno w przypadku ogółu gospodarstw jak i tych, złożonych z więcej niż jednej osoby, najlepsza sytuacja występowała wśród osób w wieku produkcyjnym mobilnym (18–44 lata), gdzie własny dochód posiadało odpowiednio 44,5% oraz 51,3% ubogich beneficjentów. Wśród ubogich beneficjentów w wieku produkcyjnym niemobilnym (mężczyźni w wieku 45–64 lata, kobiety w wieku 45–59 lat) udział tych z własnym dochodem był niższy i wyniósł w przypadku osób w ubogich gospodarstwach domowych razem – 35,5%, a wśród osób w gospodarstwach wieloosobowych – 46,2%. Natomiast trudniejsza sytuacja dotyczyła osób w wieku poprodukcyjnym gdzie odpowiednio 26,1% oraz 29,0% ubogich beneficjentów miało własny dochód.

Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni deklarowały własne źródła utrzymania. Posiadało je 46,3% kobiet i 31,6% mężczyzn. Zarówno większość kobiet i mężczyzn w wieku produkcyjnym utrzymywała się głównie ze źródeł niezarobkowych.

Wykres 33. Udział posiadających własne źródło dochodu wśród ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku 18 lat i więcej w gospodarstwach domowych według ekonomicznych grup wieku w 2024 r.

Chart 33. Share of those with their own source of income among poor beneficiaries of social assistance at domicile aged 18 and more in households by economic age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Niezarobkowe źródła dochodu były podstawą utrzymania zdecydowanej większości ogółu beneficjentów pomocy społecznej, w tym ubogich wieloosobowych gospodarstw i ich członków. Spośród 92,9 tys. członków tych gospodarstw w wieku produkcyjnym posiadających własny dochód, tylko dla 25,3%, praca była głównym źródłem dochodu. Znacznie częściej, z pracy utrzymywali się mieszkańcy wsi, gdzie udział beneficjentów wykazujących dochody z pracy wyniósł 29,8%, tj. o 9,5 p. proc. więcej niż w miastach.

Tablica 1. Mediana przeciętnego miesięcznego dochodu indywidualnego ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych według wybranych źródeł uzyskania w 2024 r.

Table 1. Median average monthly individual income of poor beneficiaries of social assistance at domicile in households by selected sources of obtainment in 2024

Wyszczególnienie Specification	Mediana dochodu netto w zł z: Median net income in PLN from:				
	pracy najemnej stałej permanent contact work	pracy na rachunek własny poza rolnictwem self-employment outside agriculture	emerytury retirement	renty z tytułu niezdolności do pracy disability pension	renty rodzinnej survivor's pension
Beneficjenci w gospodarstwach ogółem Total beneficiaries in households	856	579	448	1 445	1 187
w gospodarstwach wieloosobowych in multi-person households	974	800	710	1 494	1 381

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Poza dochodami z pracy najemnej do trwałych źródeł utrzymania należy zaliczyć świadczenia emerytalno-rentowe. Tak wyodrębniona kategoria dochodów stanowiła źródło utrzymania dla 3,4% ubogich beneficjentów w gospodarstwach wieloosobowych, w tym dla 66,1% osób w wieku poprodukcyjnym. Reasumując względnie trwałymi źródłami dochodu (dochody z pracy najemnej stałej oraz świadczenia emerytalno-rentowe), dysponowało 11,4% beneficjentów w wieku 18 lat i więcej w ubogich gospodarstwach wieloosobowych, w tym 9,3% w wieku produkcyjnym i 67,4% wśród osób w wieku poprodukcyjnym.

W 2024 r. najwyższe przeciętne dochody beneficjenci uzyskiwali z renty z tytułu niezdolności do pracy, jednak dochód z renty rodzinnej był tylko nieznacznie niższy. Na tym tle najniższe kwoty uzyskiwano z emerytury. W porównaniu z 2021 r. mediana dochodu uzyskiwanego z pracy najemnej stałej zmniejszyła się o około 20% w gospodarstwach ogółem oraz o około 10% w gospodarstwach wieloosobowych.

2.2. Osoby w gospodarstwach domowych o dochodzie powyżej kryterium

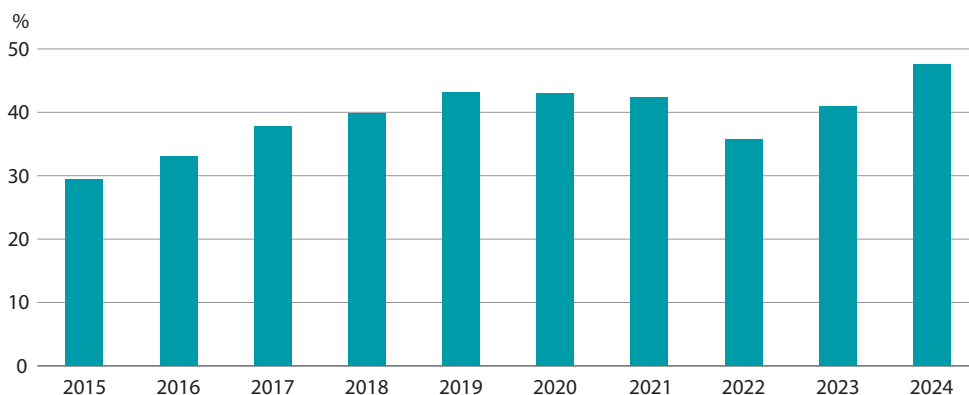
2.2. Persons in households with an income above the criterion

W 2024 r. wśród ogółu 1 146,1 tys. beneficjentów w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej 47,6%, a w liczbach bezwzględnych 545,2 tys. osób, było członkami gospodarstw, które mimo przeciętnego dochodu na osobę przekraczającego kryterium dochodowe skorzystały z pomocy społecznej.

W 2024 r. w porównaniu z rokiem poprzednim populacja beneficjentów, członków gospodarstw domowych o dochodzie powyżej kryterium zwiększyła się o 6,8%, tj. o 34,8 tys. osób. Natomiast w porównaniu z początkiem dekady 2015–2024 liczba tych beneficjentów zmniejszyła się o 31,6% przy czym liczba beneficjentów ogółem w gospodarstwach domowych zmniejszyła się o 57,6%. Udział beneficjentów w gospodarstwach domowych o dochodzie powyżej progu dochodowego w ogólnej liczbie beneficjentów w gospodarstwach domowych wzrósł w 2024 r. w porównaniu z 2015 r. o 18,1 p. proc. i wyniósł 47,6%.

Wykres 34. Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach o dochodzie na osobę powyżej kryterium w ogólnej liczbie beneficjentów w gospodarstwach domowych

Chart 34. Share of beneficiaries of social assistance at domicile in households with per capita income above the criterion in total number of beneficiaries in households

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Najniższy udział odnotowano na początku dekady 2015–2024 i wyniósł 29,5%. W kolejnych latach, aż do 2019 r., obserwowano jego wzrost, w kolejnych latach wystąpił spadek, szczególnie widoczny w 2022 r. Wówczas beneficjenci w gospodarstwach domowych stanowili 35,8% ogółu osób korzystających z po-

mocy społecznej w gospodarstwach domowych. W ostatnich dwóch latach obserwacji wystąpił ponowny wzrost udziału odpowiednio o 5,2 p. proc. oraz 6,6 p. proc.

2.2.1. Charakterystyka społeczno-demograficzna

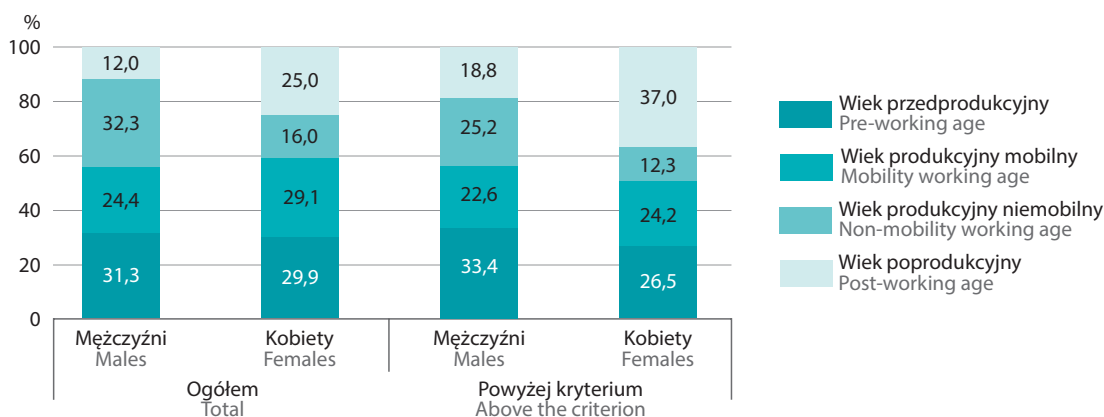
2.2.1. Socio-demographic characteristics

Członkowie wieloosobowych gospodarstw domowych w 2024 r. stanowili 66,1% zbiorowości beneficjentów w gospodarstwach domowych o dochodzie powyżej kryterium i w porównaniu z 2023 r. ich odsetek był niższy o 5,8 p. proc. Udział osób samotnie gospodarujących wyniósł 33,9%. Od początku badania, w populacji ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, występuje zjawisko dysproporcji płci, co ma istotny wpływ na zbiorowość beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium. Jak wykazano w pkt 2.1 w zbiorowości ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych w 2024 r. kobiet było mniej (45,8%), natomiast wśród beneficjentów w gospodarstwach domowych o dochodzie powyżej kryterium, kobiety stanowiły 53,7% tej zbiorowości.

Ze względu na ekonomiczne grupy wieku, zbiorowość beneficjentów w gospodarstwach domowych o dochodzie powyżej kryterium była podobna do całej populacji beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Jedynie udział osób w wieku poprodukcyjnym był wyższy o 10,2 p. proc. a udział osób w wieku produkcyjnym niemobilnym niższy o 5,9 p. proc. wśród osób w gospodarstwach domowych o dochodzie powyżej kryterium niż w wśród ogółu beneficjentów.

Większe różnice wystąpiły w podziale ze względu na płeć. Wśród beneficjentów w gospodarstwach ogółem większość stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym mobilnym, zarówno w grupie mężczyzn jak i kobiet – odpowiednio 55,7% i 59,0%. W zbiorowości beneficjentów w gospodarstwach o dochodzie powyżej kryterium, udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym mobilnym wyniósł 56,0% wśród mężczyzn oraz 50,7% wśród kobiet.

Wykres 35. Beneficjenci w gospodarstwach domowych ogółem oraz w gospodarstwach o dochodzie na osobę powyżej kryterium dochodowego według płci i ekonomicznych grup wieku w 2024 r.
 Chart 35. Beneficiaries in total households and in households with per capita income above the income criterion by sex and economic age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Mediana wieku beneficjentów w gospodarstwach domowych o dochodzie na osobę powyżej kryterium od początku obserwacji, tj. od 2008 r., jest wyższa niż w populacji beneficjentów ubogich. W związku z tym wśród analizowanych beneficjentów mniejszy odsetek stanowią osoby zdrowe. W 2024 r. udział

chorych w omawianej zbiorowości wyniósł 16,0% i w porównaniu z udziałem chorych wśród ubogich beneficjentów był niższy o 1,2 p. proc. Udział chorych przewlekłe był znacznie wyższy i wyniósł 37,5% wobec 25,0% wśród ubogich beneficjentów.

W 2024 r. w populacji 275,5 tys. niepełnosprawnych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku 16 lat i więcej w gospodarstwach domowych 58,7%, tj. 161,7 tys. to osoby w gospodarstwach o dochodzie powyżej kryterium. W porównaniu z 2023 r. ich liczba wzrosła o 38,0 tys. osób, tj. o 30,7%. Wśród ogółu beneficjentów w gospodarstwach o dochodzie powyżej kryterium, osoby niepełnosprawne prawnie wraz z osobami niepełnosprawnymi biologicznie stanowiły 32,1%. Częstość występowania niepełnosprawności w tej zbiorowości była wyższa niż wśród ubogich beneficjentów o 12,0 p. proc. Ponadto w zbiorowości beneficjentów, członków gospodarstw domowych o dochodzie powyżej kryterium było 13,4 tys. niepełnosprawnych dzieci w wieku poniżej 16 lat i w porównaniu z 2023 r. ich liczba zmniejszyła się o 4,4%.

Poziom wykształcenia wśród beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium w wieku 25–64 lata różni się od poziomu wykształcenia występującego w populacji ubogich beneficjentów. W omawianej zbiorowości udział osób z wykształceniem co najmniej średnim, wyniósł 31,9% i był o 7,6 p. proc. wyższy niż w populacji ubogich beneficjentów. Natomiast udział beneficjentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym lub niższym był mniejszy niż w populacji ubogich beneficjentów. Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 35,9% omawianych beneficjentów w wieku 25–64 lata, tj. o 1,5 p. proc. mniej a wykształcenie gimnazjalne i niższe – 27,9%, tj. o 7,1 p. proc. mniej niż w takiej samej grupie wieku w populacji ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych.

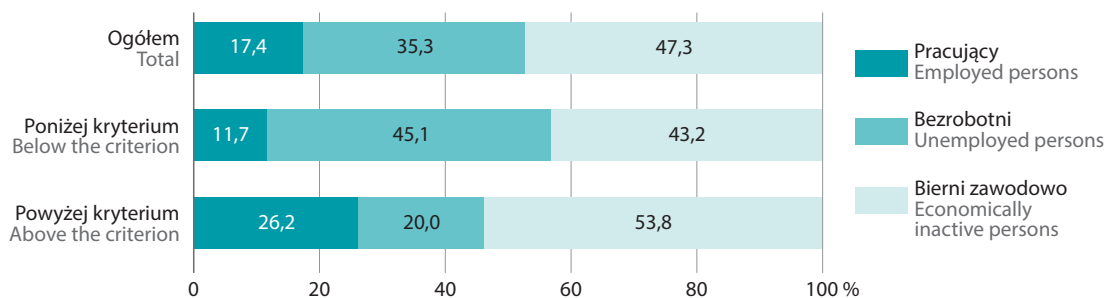
2.2.2. Charakterystyka ekonomiczna

2.2.2. Economic characteristics

W gospodarstwach domowych o dochodzie na osobę przekraczającym próg dochodowy beneficjenci w wieku produkcyjnym byli relatywnie mniej aktywni zawodowo niż beneficjenci ubodzy. W 2024 r. w omawianej zbiorowości (227,5 tys. osób) w wieku produkcyjnym 53,8% było biernych zawodowo. Udział tych osób był wyższy o 10,6 p. proc. od odpowiedniego udziału wśród beneficjentów ubogich. Zdecydowanie wyższy (o 14,5 p. proc.) był udział pracujących (26,2% omawianej zbiorowości). Bezrobotni w tej grupie beneficjentów stanowili 20,0%, a udział był ponad 2-krotnie mniejszy niż wśród beneficjentów w wieku produkcyjnym w ubogich gospodarstwach domowych.

Wykres 36. Beneficjenci w wieku produkcyjnym w gospodarstwach domowych ogółem oraz w gospodarstwach o dochodzie na osobę według kryteriów dochodowych i statusu na rynku pracy w 2024 r.

Chart 36. Beneficiaries of working age in total households and in households with per capita income by income criteria and labour market status in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Beneficjenci w wieku produkcyjnym w gospodarstwach o dochodzie na osobę powyżej progu dochodowego w zdecydowanej większości posiadali własne źródła dochodu. W 2024 r. w tej zbiorowości odsetek osób z własnym dochodem wyniósł 83,3%. Relatywnie wysoki udział beneficjentów z własnym dochodem wystąpił zarówno wśród osób w wieku produkcyjnym mobilnym – 80,0%, jak i w grupie osób w wieku produkcyjnym niemobilnym – 87,7%. Najwyższy odsetek beneficjentów z własnym dochodem wystąpił wśród osób w wieku poprodukcyjnym – 99,1%. Dla porównania, wśród beneficjentów ubogich, w wieku produkcyjnym odsetek posiadających własne źródła utrzymania wyniósł 40,0%, a w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym – 26,1%.

Tablica 2. Mediana przeciętnego miesięcznego dochodu indywidualnego beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych według wybranych źródeł uzyskania w 2024 r.

Table 2. Median average monthly individual income of beneficiaries of social assistance at domicile in households by selected sources of obtainment in 2024

Wyszczególnienie Specification	Mediana dochodu netto w zł z: Median net income in PLN from:				
	pracy najemnej stałej permanent contact work	pracy na rachunek własny poza rolnictwem self-em- ployment outside agriculture	emerytury retirement	renty z tytułu niezdolności do pracy disability pension	renty rodzin- nej survivor's pension
Beneficjenci w gospodarstwach o docho- dzie poniżej kryterium Beneficiaries in households with an income below the criterion	856	579	448	1 445	1 187
Beneficjenci w gospodarstwach o docho- dzie powyżej kryterium Beneficiaries in households with an income above the criterion	3 063	2 002	2 372	1 621	2 543

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. najwyższe dochody beneficjenci w gospodarstwach o dochodzie powyżej kryterium uzyskiwali z pracy najemnej stałej. Natomiast ubodzy beneficjenci uzyskali ponad trzykrotnie mniejszy dochód z tego samego źródła. Relatywnie wysoki dochód uzyskiwali beneficjenci w gospodarstwach o dochodzie powyżej kryterium z tytułu renty rodzinnej – mediana miesięcznego dochodu z tego tytułu wyniosła 2 543 zł netto wobec 1 187 zł netto wśród beneficjentów ubogich. Najniższy poziom dochodów wśród beneficjentów zamieszkujących gospodarstwa o dochodzie powyżej kryterium odnotowano z renty z tytułu niezdolności do pracy, natomiast w przypadku beneficjentów ubogich z emerytury.

2.3. Bezdomni beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

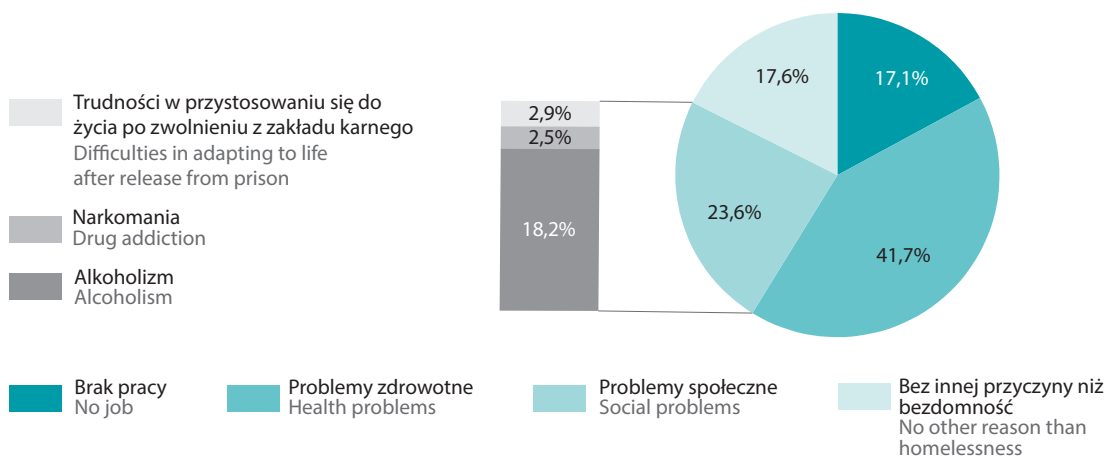
2.3. Homeless beneficiaries of social assistance at domicile

W 2024 r. w populacji 1 175,3 tys. beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej zbiorowość osób bezdomnych stanowiła 2,5%, tj. 29,2 tys. W porównaniu z 2023 r. udział ten zwiększył się o 0,3 p. proc., a w porównaniu z 2021 r. zwiększył się o 0,5 p. proc. Bezdomni beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej byli w zdecydowanej większości mieszkańcami miast – 80,3%, tj. 23,5 tys. osób. Pozostałe 5,7 tys. mieszkalo na wsi. W porównaniu z 2023 r. liczba bezdomnych beneficjentów zwiększyła się o 0,7 tys. osób, tj. o 2,5%, w tym w miastach 0,3 tys. osób (1,4%), a na wsi 0,4 tys. osób (7,3%).

Poza bezdomnością beneficjenci bezdomni korzystali ze środowiskowej pomocy społecznej także z innych powodów. Główną przyczyną były problemy zdrowotne (niepełnosprawność albo długotrwała lub ciężka choroba). Z tych powodów w 2024 r. pomoc otrzymało 12,2 tys. osób, tj. 41,7% ogółu bezdomnych beneficjentów. Drugą w kolejności przyczyną były problemy społeczne. Odsetek bezdomnych, którzy otrzymali wsparcie z ośrodków pomocy społecznej z powodu problemów społecznych wyniósł 23,6%, tj. 6,9 tys. osób. Warto zwrócić uwagę, że wśród tych problemów był m. in. alkoholizm. Z tego powodu pomoc otrzymało 18,2% ogółu beneficjentów bezdomnych. Kolejną przyczyną wsparcia OPS był brak pracy. Z tego powodu z pomocy skorzystało – 17,1%, tj. 5,0 tys. bezdomnych beneficjentów.

Wykres 37. Bezdomni beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej według głównej przyczyny przyznania świadczeń, a w przyczynach społecznych według rodzajów problemów w 2024 r.

Chart 37. Homeless beneficiaries of social assistance at domicile by main cause for granting benefits, and in social reasons by type of problems in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Osoby bezdomne korzystały z pomocy zarówno w formie pieniężnej, jak i niepieniężnej. W 2024 r. świadczenia pieniężne otrzymało 85,7% bezdomnych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej (25,1 tys. osób). Z pomocy w formie świadczeń niepieniężnych skorzystało 79,6% ogólnej liczby bezdomnych beneficjentów (23,3 tys. osób).

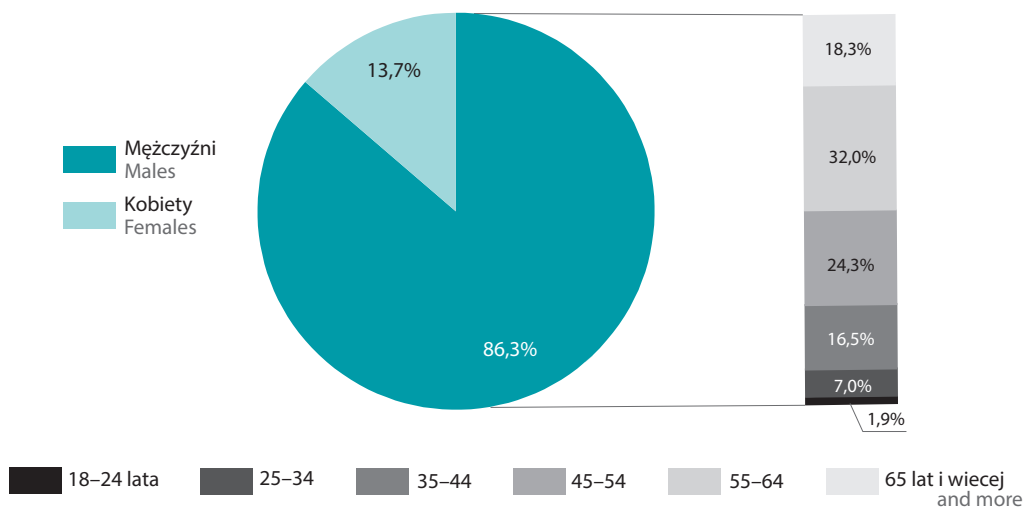
Wśród bezdomnych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej 50,6% stanowiły osoby o stanie cywilnym kawaler/panna. Kolejną grupą były osoby rozwiedzione, których odsetek w 2024 r. wyniósł 35,6%. Osoby w małżeństwach to 9,3% wszystkich bezdomnych beneficjentów.

W populacji 29,2 tys. bezdomnych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej występowała wysoka dysproporcja płci, utrzymująca się od początku obserwacji tej zbiorowości. Udział mężczyzn w badanej zbiorowości w 2024 r. wyniósł 86,3%, tj. 25,2 tys. osób. Wśród bezdomnych beneficjentów 80,4%, tj. 23,5 tys. stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. W tej zbiorowości 7,8 tys. osób, czyli 26,6% to osoby w wieku produkcyjnym mobilnym, tj. w wieku 18–44 lata. Największą grupę wśród osób w wieku produkcyjnym to osoby w wieku 45–54 lat i było to 38,7% (11,3 tys. osób) populacji bezdomnych beneficjentów.

Ze względu na bardzo niski udział kobiet – 13,7% (4,0 tys. osób) w populacji bezdomnych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej poniżej został przedstawiony podział według szczegółowych grup wieku tylko wśród mężczyzn. Wśród bezdomnych mężczyzn w 2024 r. najliczniejszą grupą byli bezdomni mężczyźni w wieku 55–64 lata – 32,0% (8,1 tys. osób) oraz 45–54 latkowie, których udział wyniósł 24,3% (6,1 tys. osób). Mężczyźni w wieku 18–24 lata należeli do najmniej licznej grupy, ich udział wśród bezdomnych wyniósł 1,9%.

Wykres 38. Bezdomni beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej według płci oraz według grup wieku wśród mężczyzn w 2024 r.

Chart 38. Homeless beneficiaries of social assistance at domicile by sex and age groups among males in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Jak wspomniano wcześniej, 41,7% bezdomnych beneficjentów otrzymało pomoc z powodów zdrowotnych, a częstość występowania problemów zdrowotnych w populacji beneficjentów bezdomnych była większa niż wśród beneficjentów w gospodarstwach domowych.

Tylko 27,7% bezdomnych beneficjentów deklarowało się jako osoby zdrowe, wśród mężczyzn było to 28,0% a wśród kobiet – 26,1%. Osoby chore stanowiły 31,3% ogółu bezdomnych beneficjentów. Udział chorych mężczyzn wyniósł 31,4% i był wyższy od udziału kobiet o 1,1 p. proc. Największą część w zbiorowości bezdomnych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej stanowiły osoby chore przewlekłe – 41,0%. Wśród kobiet udział chorych przewlekłe wyniósł 43,6%, tj. o 3,0 p. proc. wyższy od udziału mężczyzn.

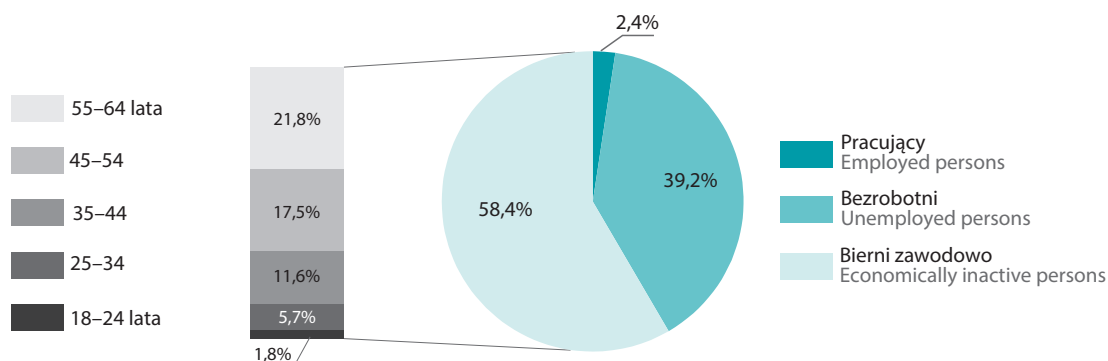
Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności posiadało 34,6% bezdomnych beneficjentów, tj. 10,1 tys. osób. Spośród nich największy odsetek stanowili beneficjenci z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (63,6%). Orzeczenie o znacznym stopniu posiadało w tej grupie 2,4 tys. osób (23,7%).

Zbiorowość bezdomnych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej charakteryzuje bardzo niski poziom wykształcenia, zbliżony do populacji ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych. Wykształcenie co najmniej średnie posiadało 19,7%, tj. 5,8 tys. osób. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymowało się 40,8% bezdomnych beneficjentów, tj. 11,9 tys. osób, a 36,6% omawianej zbiorowości, tj. 10,7 tys. osób zakończyło swoją edukację na poziomie gimnazjalnym lub niższym.

W omawianej zbiorowości beneficjentów bezdomnych 80,4% to osoby w wieku produkcyjnym, w tym 26,6% w wieku produkcyjnym mobilnym oraz 53,8% w wieku produkcyjnym niemobilnym. Niski poziom wykształcenia oraz zły stan zdrowia połączony z niepełnosprawnością istotnie wpływają na pozycję bezdomnych beneficjentów na rynku pracy. W grupie wieku produkcyjnego przeważali beneficjenci bierni zawodowo, którzy stanowili 58,4% opisywanej populacji. Według szczegółowych grup wieku najczęściej bezdomnych beneficjentów biernych zawodowo odnotowano w grupie 55–64 lata, a najmniej w wieku 18–24 lata. Było to odpowiednio 21,8% oraz 1,8% ogółu bezdomnych beneficjentów biernych zawodowo. Osoby aktywne zawodowo wśród bezdomnych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej to głównie osoby bezrobotne, gdyż pracujący stanowili jedynie 2,4%.

Wykres 39. Bezdomni beneficjenci pomocy społecznej w wieku produkcyjnym według statusu na rynku pracy oraz bierni zawodowo według grup wieku w 2024 r.

Chart 39. Homeless social assistance beneficiaries of working age by labour market status and economically inactive persons by age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W zbiorowości bezdomnych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, na problemy związane z ciągłym brakiem stałego „dachu nad głową” nakłada się – występująca od początku ich obserwacji – skrajnie trudna sytuacja ekonomiczna. W 2024 r. z ogółu 29,2 tys. bezdomnych beneficjentów tylko 43,2%, tj. 12,6 tys. osób, posiadało własny dochód, z tego 26,4% (7,7 tys. osób) posiadało dochód przekraczający kryterium dochodowe, które w 2024 r. wyniosło dla osoby samotnej – 776 zł. Zatem 73,6% beneficjentów bezdomnych, (21,5 tys. osób), to ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej, w tym 16,6 tys. to osoby bez dochodu.

Tablica 3. Ubogie gospodarstwa domowe beneficjentów pomocy społecznej i bezdomni beneficjenci tej pomocy oraz ich główne źródło utrzymania w 2024 r.

Table 3. Poor households of social assistance beneficiaries and homeless beneficiaries of this assistance and their main source of maintenance in 2024

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		Główne lub wyłączne źródło utrzymania Main or sole source of maintenance			
			dochody z pracy income from work	emerytura lub renta retirement or other pen- sion	inne niezarobkowe źródła other non-earned sources	na utrzymaniu – brak własnego dochodu dependents – no own income
	w tys. in thou- sands	w odsetkach in percent				
Ubogie gospodarstwa domowe beneficjentów Poor households of beneficiaries	324,0	100,0	8,3	2,4	31,0	58,3
Beneficjenci bezdomni Homeless beneficiaries	29,2	100,0	3,9	9,3	30,0	56,8

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Bezdomni beneficjenci bez dochodu w 2024 r. stanowili 56,8% ogółu bezdomnych beneficjentów i w porównaniu z 2023 r. ich odsetek był wyższy o 0,5 p. proc. Dochód na poziomie poniżej kryterium dochodowego uzyskało 16,8% i w porównaniu z 2023 r. ich udział obniżył się o 14,2 p. proc. Głównym źródłem dochodów w tej grupie beneficjentów, podobnie jak wśród ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych, były źródła niezarobkowe – 30,0%. Tylko 3,9% bezdomnych beneficjentów posiadało dochód z pracy, a z emerytury lub renty utrzymywało się 9,3% osób.

2.4. Świadczeniobiorcy środowiskowej pomocy społecznej według wybranych rodzajów świadczeń

2.4. Social assistance recipients by selected types of benefits

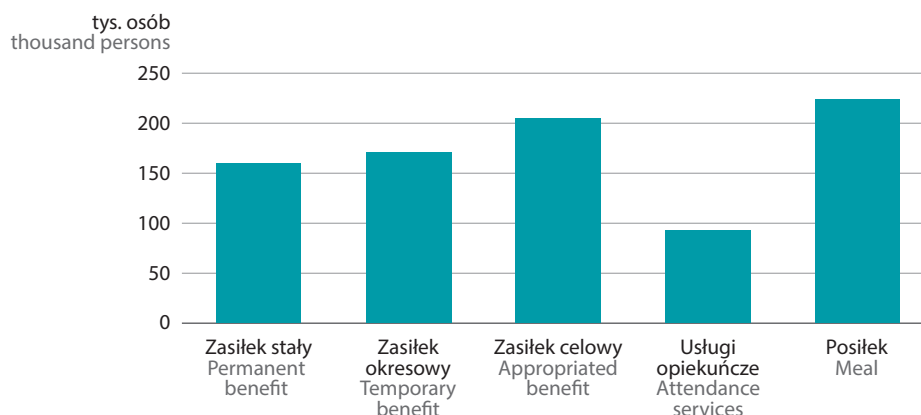
Świadczeniobiorcy środowiskowej pomocy społecznej są częścią populacji opisywanych w niniejszej publikacji beneficjentów tej pomocy. Są to osoby, które w danym roku skorzystały z pomocy OPS bezpośrednio i to na nie (z wyjątkiem osób niepełnoletnich) została wystawiona decyzja administracyjna przyznająca świadczenie. W systemie pomocy społecznej wyróżniamy 33 grupy świadczeń.

W poniższym punkcie przedstawiono świadczeniobiorców środowiskowej pomocy społecznej według wybranych, najczęściej występujących rodzajów świadczeń:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy,
- usługi opiekuńcze,
- posiłek.

Z ogólnej liczby różnych świadczeń, z których skorzystali beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r., tylko kilka z nich (m. in. zasiłek celowy na: remont mieszkania, zakup niezbędnych sprzętów użytku domowego, zakup opału) było przyznanych na zaspokojenie potrzeb ogółu domowników w wieloosobowym gospodarstwie domowym. Zdecydowana większość była przyznana na zaspokojenie potrzeb konkretnych osób. W przypadku niektórych świadczeń pieniężnych przyznanych na dziecko (np. na opłatę pobytu w żłobku/przedszkolu), za świadczeniobiorcę uznano rodzica/opiekuna dziecka.

Wykres 40. Świadczeniobiorcy środowiskowej pomocy społecznej według rodzaju świadczenia w 2024 r.
Chart 40. Social assistance recipients by type of benefit in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. największą zbiorowością świadczeniobiorców były osoby otrzymujące świadczenie wyłącznie z jednej grupy – stanowiły one 59,2% wszystkich świadczeniobiorców, czyli 439,0 tys. osób. Kolejne 27,4% (203,0 tys. osób) pobierało świadczenia z dwóch różnych grup, natomiast z trzech – 75,7 tys. osób, co odpowiadało 10,2% ogółu. Najmniejszą zbiorowość stanowiły osoby pobierające świadczenia z czterech lub więcej grup, których udział wyniósł 3,2%.

Wśród świadczeniobiorców, którzy skorzystali wyłącznie z jednej grupy świadczeń, najczęściej udzielaną formą wsparcia były posiłki, z których skorzystało 173,5 tys. osób, czyli 39,5% tej zbiorowości. Kolejne świadczenia to:

- zasiłki stałe – 50,7 tys. osób (11,6%),
- zasiłki okresowe – 49,1 tys. osób (11,2%),
- usługi opiekuńcze – 48,8 tys. osób (11,1%),
- zasiłki celowe – 43,1 tys. osób (9,8%),
- pobyt w domach pomocy społecznej – 30,4 tys. osób (6,9%).

2.4.1. Pobierający zasiłek stały

2.4.1. Permanent benefit recipients

W 2024 r. zasiłek stały pobierało 160,0 tys. osób, tj. o 0,4% mniej niż w 2023 r. W 2024 r. wartość wypłaconych świadczeń w skali roku na osobę wyniosła 8 940 zł wobec 6 348 zł rok wcześniej.

Zgodnie z Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej zasiłek stały przysługuje:

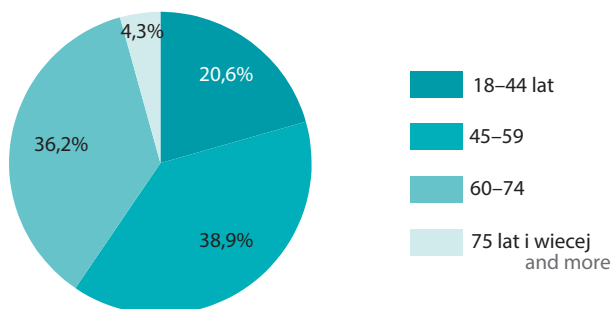
1. pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
2. pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W omawianej populacji świadczeniobiorców zasiłku stałego w 2024 r. dominowali mieszkańcy miast – 104,1 tys. osób (65,1%), podczas gdy na wsi odnotowano 55,9 tys. osób (34,9%). W porównaniu z 2023 r. liczba osób pobierających świadczenie wzrosła w miastach o 0,6%, natomiast na wsi zmniejszyła się o 2,2%. Średnioroczna wartość wypłaconych świadczeń w miastach wyniosła 8 729 zł na osobę, podczas gdy na wsi była wyższa i osiągnęła 9 333 zł.

W analizowanej zbiorowości występowała wysoka dysproporcja płci, gdyż w 2024 r. mężczyźni stanowili 71,1% (tj. 113,7 tys. osób) i w porównaniu z 2023 r. ich udział zmniejszył się o 0,5 p. proc.

Wykres 41. Świadczeniobiorcy zasiłku stałego według grup wieku w 2024 r.

Chart 41. Permanent benefit recipients by age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Wśród świadczeniobiorców zasiłku stałego dominowała ludność w wieku produkcyjnym – 121,1 tys. osób, tj. 75,7%. Warto zaznaczyć, że w tej grupie aż 75,6% byli mężczyźni. Relatywnie wysoki udział – 24,3% w omawianej zbiorowości miały osoby w wieku poprodukcyjnym i w tej grupie mężczyźni także stanowili większość – 57,1%.

Z ogółu analizowanych świadczeniobiorców zasiłku stałego w 2024 r. najwięcej osób było w wieku 45–59 oraz 60–74 lat (odpowiednio 38,9% i 36,2%). Udział ludności w wieku 18–44 lata wyniósł 20,6% ogółu analizowanych świadczeniobiorców, a najmniejszy udział – 4,3% to ludność w wieku 75 lat i więcej.

Świadczeniobiorcy zasiłku stałego w wieku produkcyjnym to w zdecydowanej większości osoby posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Wśród osób w tym wieku, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności posiadało 84,3%, a pozostałe osoby były chore przewlekłe lub niepełnosprawne biologicznie. W porównaniu z 2023 r. odsetek osób posiadających orzeczenie wzrósł o 0,4 p. proc.

Największy udział świadczeniobiorców zasiłku stałego w ogólnej liczbie ludności w wieku 18 lat i więcej wystąpił w województwie lubuskim – 0,8%, a najmniejszy w województwie zachodniopomorskim – 0,4%, przy średniej krajowej – 0,5%.

2.4.2. Pobierający zasiłek okresowy

2.4.2. Temporary benefit recipients

W 2024 r. zasiłek okresowy pobierało 170,7 tys. osób, czyli o 30,7 tys. mniej niż rok wcześniej (spadek o 15,2%). Średnioroczna wartość wypłaconych świadczeń na osobę wyniosła 2 288 zł wobec 2 234 zł w 2023 r. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy otrzymali średnio 2 397 zł na osobę w skali roku, natomiast w gospodarstwach domowych z dochodem powyżej kryterium średnia wartość wypłaconych świadczeń na osobę była niższa i wyniosła 1 142 zł.

Zgodnie z Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

1. osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
2. rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Z ogółu analizowanych świadczeniobiorców zasiłku okresowego w 2024 r. w miastach taką pomoc otrzymało 113,0 tys. osób (66,2%), a na wsi 57,7 tys. osób (33,8%). W porównaniu z 2023 r. liczba tych osób w miastach i na wsi zmniejszyła się odpowiednio o 15,1% i 15,5%.

W 2024 r. zasiłek okresowy pobierało 92,6 tys. mężczyzn i 78,1 tys. kobiet. W porównaniu z 2023 r. ich liczba spadła odpowiednio o 12,9% i 17,9%. W zbiorowości osób pobierających zasiłek okresowy udział mężczyzn wyniósł 54,3%, a kobiet 45,7%.

W populacji osób, które otrzymały zasiłek okresowy dominowała ludność w wieku produkcyjnym – 95,8% ogółu analizowanej grupy. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym ukształtował się na zbliżonym poziomie i wyniósł odpowiednio 1,5% oraz 2,7%.

Wśród świadczeniobiorców zasiłku okresowego w 2024 r. osoby w wieku 18–44 lata stanowiły najliczniejszą grupę – 42,5% badanej zbiorowości. Stosunkowo wysoki udział (41,5%) w analizowanej grupie miały osoby w wieku 45–59 lat. Ludność w wieku 60–74 lata stanowiła 14,4%, a osoby w wieku poniżej 18 lat – 1,5%. Najmniejszy udział w omawianej zbiorowości miały osoby w wieku powyżej 75 lat – 0,1%.

W 2024 r. największy zasięg świadczeniobiorców zasiłku okresowego występował w województwie kujawsko-pomorskim – 0,9%, a najmniejszy w województwie mazowieckim – 0,2%, przy średniej krajowej 0,5%.

2.4.3. Pobierający zasiłek celowy

2.4.3. Appropriated benefit recipients

W 2024 r. zasiłek celowy otrzymało 204,9 tys. osób¹². W porównaniu z 2023 r. ich liczba zmniejszyła się o 13,2%. Średnia kwota zasiłków celowych wypłaconych w ciągu roku wyniosła 961 zł w 2024 r., a w 2023 r. 935 zł.

Zgodnie z Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej zasiłek celowy może być przyznany:

1. w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej;
2. w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, ogrzewania, w tym opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu;
3. osobom bezdomnym i innym osobom niemającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne;
4. w formie biletu kredytowanego.

Zasiłek celowy może być przyznany również:

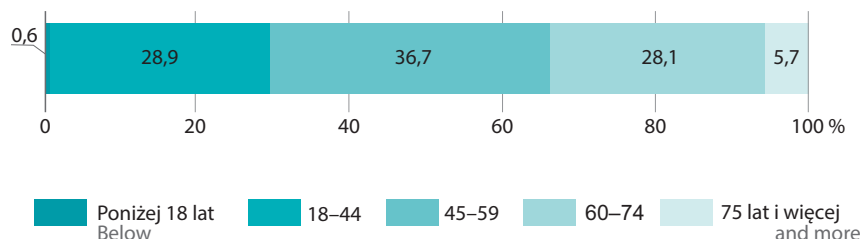
1. w celu realizacji postanowień kontraktu socjalnego;
2. osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W 2024 r. większość pobierających zasiłek celowy mieszkała w miastach – 137,9 tys. (67,3%), a na wsi mieszkało 66,9 tys. osób. W porównaniu z 2023 r. liczba świadczeniobiorców tego zasiłku w miastach i na wsi zmniejszyła się odpowiednio o 12,7% oraz o 14,3%. W omawianej populacji udział kobiet (50,5%) był większy niż udział mężczyzn o 1,0 p. proc.

W zbiorowości osób, które otrzymały zasiłek celowy dominowała ludność w wieku produkcyjnym (76,7%). Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 22,7%, a udział osób w wieku przedprodukcyjnym wyniósł 0,6%. Warto zwrócić uwagę na znaczną różnicę według płci między grupą świadczeniobiorców zasiłku celowego w wieku produkcyjnym mobilnym 63,6% kobiet wobec 36,4% mężczyzn, a grupą w wieku produkcyjnym niemobilnym – 35,0% kobiet i 65,0% mężczyzn.

Wykres 42. Świadczeniobiorcy zasiłku celowego według grup wieku w 2024 r.

Chart 42. Appropriated benefit recipients by age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Najliczniejsza grupa świadczeniobiorców zasiłku celowego to osoby w wieku 45–59 lat (36,7%). Udział osób w wieku 18–44 lata oraz 60–74 lata stanowił odpowiednio 28,9% oraz 28,1%. Najmniej liczną gru-

¹² W liczbie 204,9 tys. osób nie uwzględniono osób korzystających wyłącznie ze świadczeń związanych z klęskami żywiołowymi (Patrz aneks nr 3).

pą w analizowanej zbiorowości były osoby w wieku poniżej 18 lat (0,6%), a stosunkowo niewielki udział (5,7%) miały osoby w wieku 75 lat i więcej.

Zasięg świadczeniobiorców zasiłku celowego w 2024 r. największy był w województwie kujawsko-pomorskim – 0,8%, a najmniejszy w województwie lubelskim – 0,3%, wobec średniej krajowej – 0,5%.

2.4.4. Korzystający z usług opiekuńczych¹³

2.4.4. Attendance services recipients¹³

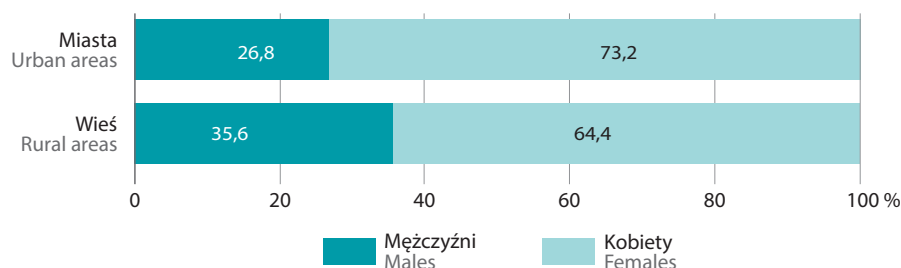
W 2024 r. świadczenie w formie usług opiekuńczych łącznie ze specjalistycznymi usługami opiekuńczymi otrzymywało 92,8 tys. osób (w tym 12,4 tys. osób skorzystało ze specjalistycznych usług opiekuńczych¹⁴). W porównaniu z 2023 r. liczba beneficjentów wzrosła o 0,5%. Średnioroczna wartość świadczeń z usług opiekuńczych wyniosła 9 098 zł na osobę, a w przypadku usług specjalistycznych – 13 255 zł. Najwyższą średnioroczną kwotę usług opiekuńczych wypłacono w województwie świętokrzyskim (17 431 zł na osobę), zaś najniższą w województwie śląskim (5 825 zł na osobę). W odniesieniu do specjalistycznych usług opiekuńczych najwyższa średnia kwota wypłacona w ciągu roku przypadła na województwo podlaskie (23 514 zł na osobę), natomiast najniższa na województwo zachodniopomorskie (7 898 zł na osobę).

Zgodnie z Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych przysługuje:

1. osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona;
2. osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Wykres 43. Świadczeniobiorcy usług opiekuńczych według miejsca zamieszkania i płci w 2024 r.

Chart 43. Recipients of care services by place of residence and sex in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. większość osób korzystających z pomocy społecznej w formie usług opiekuńczych mieszkała w miastach – 72,2 tys. osób (77,8%). Na wsi pomoc w tej formie otrzymało 20,6 tys. osób, tj. 22,2% ogółu świadczeniobiorców usług opiekuńczych. W porównaniu z 2023 r. liczba świadczeniobiorców w miastach zwiększyła się o 0,8%, a na wsi zmniejszyła się o 0,6%.

¹³ Z wyłączeniem usług opiekuńczych realizowanych w ramach programu Opieka 75+, z których skorzystało 3,6 tys. osób na łączną kwotę 26,6 mln zł.

¹³ Excluding care services provided under the Care 75+ programme, which were used by 3.6 thousand people for a total amount of PLN 26.6 million.

¹⁴ Dane dotyczące usług opiekuńczych mogą być niekompletne. Dla roku 2024 w porównaniu z MRPIPS-03 (świadczenia przyznane decyzją, niekoniecznie zrealizowane) z usług opiekuńczych skorzystało 111,5 tys. osób, a ze specjalistycznych usług opiekuńczych – 14,6 tys. osób. Uwaga. Jedna osoba mogła pobierać oba świadczenia.

W zbiorowości osób, które skorzystały z usług opiekuńczych zawsze występowała wysoka dysproporcja płci, co wiąże się z „piramidą wieku według płci” ogółu ludności Polski. W 2024 r. udział kobiet wyniósł 71,3% omawianej grupy świadczeniobiorców i utrzymał się na tym samym poziomie co w 2023 r.

Wśród świadczeniobiorców usług opiekuńczych w 2024 r. dominowała ludność w wieku poprodukcyjnym – 82,1%, z tego 77,3% to kobiety. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 14,1%, a najmniejszy udział miały osoby w wieku poniżej 18 lat – 3,8%.

Świadczenie w formie usług opiekuńczych może być przyznane osobie z taką potrzebą bez względu na jej dochód. Zasady odpłatności i warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia z tych opłat ustala rada gminy. Wśród ogółu wykazanych wyżej osób, które skorzystały z usług opiekuńczych, 30,6% było całkowicie zwolnionych z odpłatności, a 14,6% w pełni opłacało te usługi.

W 2024 r. największy zasięg osób, które otrzymały pomoc w formie usług opiekuńczych był w województwie kujawsko-pomorskim – 0,5%, a najmniejszy, wynoszący 0,2% – w województwie mazowieckim (Polska – 0,2%).

2.4.5. Otrzymujący posiłek

2.4.5. Persons receiving a meal

W 2024 r. ze świadczenia w formie posiłku (łącznie z pomocą pieniężną na zakup posiłku) skorzystało 223,9 tys. osób. W porównaniu z 2023 r. ich liczba zmniejszyła się o 9,0%.

Świadczenia z tego programu są przyznawane osobom, których dochód (indywidualny lub na osobę w rodzinie) nie przekracza 150% kryterium dochodowego, o którym mówi art. 8 ustawy o pomocy społecznej.

Zgodnie z Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej pomoc doraźna albo okresowa w postaci jednego gorącego posiłku dziennie przysługuje osobie, która własnym staraniem nie może go sobie zapewnić. Pomoc przyznana dzieciom i młodzieży w okresie nauki w szkole może być realizowana w formie zakupu posiłków. Osoba lub rodzina może otrzymać pomoc w formie rzeczowej w postaci produktów żywnościowych.

Świadczenia w tej formie są przyznawane głównie na podstawie Uchwały Nr 149 Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2023 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2024–2028. Wcześniej świadczenia te były przyznawane na podstawie Uchwały Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023.

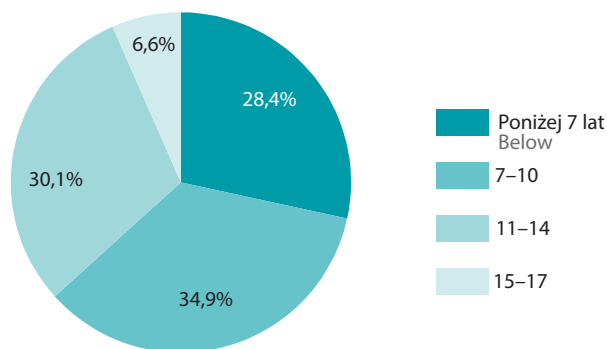
Program ma charakter modułowy.

Moduł dla dzieci i młodzieży obejmuje dzieci w przedszkolach oraz uczniów do czasu ukończenia przez nich szkoły ponadgimnazjalnej/ponadpodstawowej. Z „posiłku w szkole” w 2024 r. skorzystało 162,1 tys. dzieci i młodzieży, tj. 77,1% ogółu świadczeniobiorców korzystających z pomocy w formie posiłku.

W zbiorowości korzystających z „posiłku w szkole” większość dzieci i młodzieży mieszkała na wsi – 97,5 tys. osób (60,2%). W miastach z pomocy w tej formie skorzystało 64,6 tys. dzieci i młodzieży (39,8%). W porównaniu z 2023 r. liczba świadczeniobiorców w miastach i na wsi zmniejszyła się odpowiednio o 8,4% oraz o 10,7%.

W omawianej populacji świadczeniobiorców „posiłku w szkole” udział kobiet i mężczyzn był zbliżony i wyniósł odpowiednio 48,6% oraz 51,4%.

Wykres 44. Świadczeniobiorcy „posiłku w szkole” według grup wieku w 2024 r.
Chart 44. “School meal” beneficiaries by age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W zbiorowości otrzymujących „posiłek w szkole” dominowały dzieci w wieku 7–10 lat (34,9%). Stosunkowo wysoki udział miały dzieci w wieku 11–14 lat oraz poniżej 7 lat (odpowiednio 30,1% oraz 28,4%). Udział młodzieży w wieku 15–17 lat był mniejszy i wyniósł 6,6% ogółu korzystających z „posiłku w szkole”.

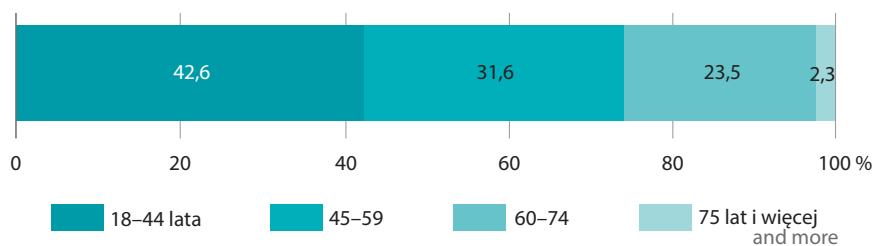
Największy udział świadczeniobiorców „posiłku w szkole” w ogólnej liczbie ludności w wieku poniżej 18 lat występował w województwie podkarpackim – 4,5%, a najmniejszy w województwie dolnośląskim – 0,9% (Polska – 2,4%).

Moduł dla osób dorosłych dotyczy pozostałych mieszkańców, którym OPS przyznał taką formę pomocy. Z „posiłku w domu” w 2024 r. skorzystało 48,0 tys. osób, tj. 22,9% ogółu świadczeniobiorców korzystających ze świadczenia w formie posiłku.

Z ogółu analizowanych świadczeniobiorców „posiłku w domu” w miastach z pomocy skorzystało 36,9 tys. osób (76,7%), a na wsi 11,1 tys. osób (23,3%). W porównaniu z 2023 r. liczba tych osób zmniejszyła się odpowiednio o 9,8% i 11,5%.

W zbiorowości świadczeniobiorców „posiłku w domu” większość – 56,7% stanowili mężczyźni, wobec 43,3% udziału kobiet.

Wykres 45. Świadczeniobiorcy „posiłku w domu” według grup wieku w 2024 r.
Chart 45. “Meal at home” beneficiaries by age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Wśród otrzymujących pomoc w formie „posiłku w domu” w 2024 r. osoby w wieku 18–44 lata stanowiły najliczniejszą grupę – 42,6%, ludność w wieku 45–59 lat – 31,6%, a osoby w wieku 60–74 lata – 23,5%. Najmniejszy udział – 2,3% miały osoby w wieku 75 lat i więcej.

Największy udział świadczeniobiorców „posiłku w domu” w ogólnej liczbie ludności w wieku 18 lat i więcej wystąpił w województwie lubuskim – 0,2%, a najmniejszy w województwie zachodniopomorskim – 0,1%, wobec średniej krajowej 0,2%.

Poza świadczeniami z programu „Posiłek w szkole i w domu” występuje grupa świadczeń o nazwie „posiłek dla dzieci w okresie nauki w szkole” oraz „posiłki dla innych osób”. Te świadczenia są realizowane, jako zadania własne gminy, wprost na mocy ustawy o pomocy społecznej. W 2024 r. takie świadczenia otrzymało 20,5 tys. osób, w tym 10,8 tys. dzieci w wieku poniżej 18 lat. Ta grupa świadczeniobiorców stanowiła 6,1% ogółu osób otrzymujących pomoc z OPS w formie posiłku.

Rozdział 3. Trwałość i przejmowanie ubóstwa wśród korzystających z pomocy społecznej w 2024 r.

Chapter 3. Sustainability and taking over poverty among beneficiaries of social assistance in 2024

Zbiorowość beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej z dochodem na osobę poniżej kryterium (ubodzy beneficjenci) jest obserwowana od ponad 10 lat w szerszym zakresie niż beneficjenci z dochodem na osobę powyżej tego kryterium. Od 2015 r. w zbiorowości ubogich beneficjentów w wieku 18 lat i więcej jest badana ich obecność w systemie w kolejnych latach. Wybór tylko dorosłych osób wynika z przyjętego założenia, że dzieci nie mają wpływu na to, że ich rodzina żyje w ubóstwie i korzysta z pomocy społecznej.

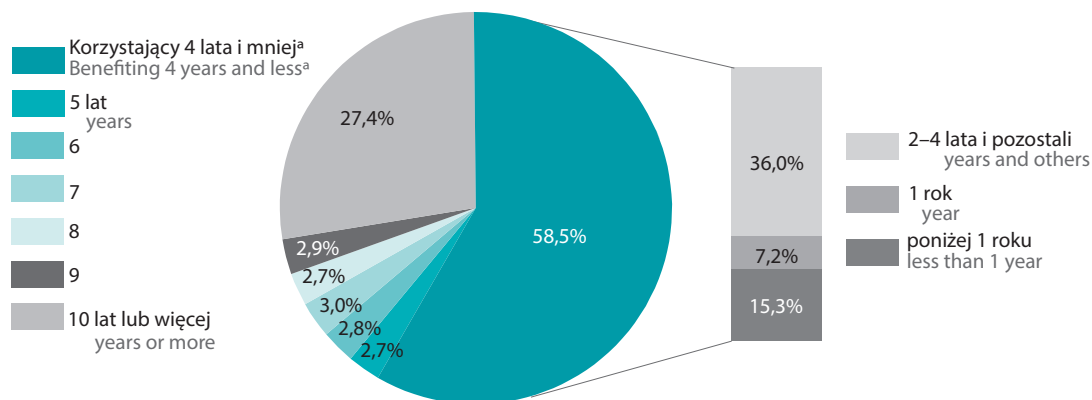
3.1. Ubodzy beneficjenci według liczby lat pozostawania w systemie pomocy społecznej

3.1. Poor beneficiaries by the number of years of staying in the social assistance system

W 2024 r. z ogółu 432,9 tys. ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w wieku 18 lat i więcej 58,5%, tj. 253,0 tys. osób, to beneficjenci korzystający z pomocy 4 lata lub mniej. Nowi beneficjenci, czyli osoby korzystające z pomocy po raz pierwszy w roku badania (66,1 tys. osób) stanowili 15,3% omawianej populacji.

Wykres 46. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku 18 lat i więcej według liczby lat korzystania z tej pomocy w 2024 r.

Chart 46. Poor beneficiaries of social assistance at domicile aged 18 and more by the number of years of benefiting from this assistance in 2024

a Łącznie z osobami bez ciągłości w ostatnich 4 latach poprzedzających rok badania.

a Including people without continuity in the last 4 years preceding the year of the survey.

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W populacji dorosłych ubogich beneficjentów pomocy społecznej 41,6%, tj. 179,9 tys. stanowiły osoby, które były ubogimi beneficjentami od co najmniej 5 lat i tę zbiorowość określa się jako **trwale korzystający z pomocy społecznej**. W porównaniu z 2023 r. ich liczba zmniejszyła się o 22,6%, tj. o 52,5 tys. osób.

Osoby trwale korzystające z pomocy społecznej – to ubodzy beneficjenci tej pomocy w wieku 18 lat i więcej – członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które z niej skorzystały w roku badania i nieprzerwanie w okresie, co najmniej czterech poprzednich lat, a także beneficjenci, którzy mieli przerwę jednoroczną w tych latach, ale korzystali z pomocy w latach poprzedzających ten okres.

Persons permanently benefiting from social assistance – these are poor beneficiaries of this assistance aged 18 and more – members of households and the homeless who have benefited from this assistance in the year of survey and continuously during the period of at least four previous years; also including persons, who had a one-year break in those years but benefited from help in the years preceding this period.

W analizowanej populacji trwale korzystających z pomocy społecznej, grupy beneficjentów pozostające w systemie 5, 6, 7, 8 i 9 lat stanowiły zbliżone liczbowo wielkości (11–12 tys. osób). Ich udział w zbiorowości ubogich beneficjentów w wieku 18 lat i więcej w 2024 r. wyniósł od 2,7% do 3,0% i w porównaniu z 2023 r. udział każdej z tych grup uległ zmniejszeniu w wyjątkiem grupy '7 lat' gdzie wzrost był nieznaczny (o 0,02 p. proc.). Grupa beneficjentów pozostających w systemie 10 lat i więcej w analizowanym roku liczyła 118,8 tys. osób, tj. 27,4% populacji ubogich dorosłych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i jej udział w stosunku do 2023 r. zmniejszył się o 1,1 p. proc. Wśród trwałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej grupa ta stanowiła 66,0%. Natomiast wśród osób w gospodarstwach wieloosobowych udział korzystających z pomocy przez co najmniej 10 lat był jeszcze wyższy – 71,5% (wzrost o 8,3 p. proc. w porównaniu z 2021 r.).

W grupie osób pozostających w systemie od 5 do 11 lat, przeważały osoby samotnie gospodarujące i bezdomne (56,8%). Dopiero wśród korzystających co najmniej 12 lat większość stanowiły osoby w gospodarstwach wieloosobowych – 52,6%, tj. 47,0 tys. osób, głównie mieszkających na wsi (54,7%). Grupa ta obejmowała 56,5% wszystkich osób trwale korzystających z pomocy społecznej w gospodarstwach wieloosobowych.

3.2. Charakterystyka ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej trwale z niej korzystających

3.2. Characteristics of poor beneficiaries of social assistance permanently benefiting from it

W 2024 r. w zbiorowości 179,9 tys. osób trwale korzystających z pomocy 50,0% stanowili beneficjenci samotnie gospodarujący, 46,2% – członkowie gospodarstw wieloosobowych, a 3,8% – beneficjenci bezdomni. W porównaniu z 2021 r. odnotowano istotne zmiany w charakterystyce tej zbiorowości – wzrost udziału samotnie gospodarujących i bezdomnych, odpowiednio o 4,5 p. proc. i o 0,6 p. proc., a zmniejszył się – o 5,1 p. proc. udział osób w gospodarstwach wieloosobowych. W 2022 r. po raz pierwszy od początku prowadzonych badań (2015 r.) liczba osób samotnie gospodarujących i bezdomnych była większa niż osób w gospodarstwach wieloosobowych.

W analizowanej zbiorowości w 2024 r. mieszkańcy miast stanowili 53,8% (96,8 tys. osób), podczas gdy w 2022 r. udział ten wynosił 51,8%. Taki wzrost może potwierdzać migrację osób z gmin o niskim stopniu urbanizacji do miast.

W zbiorowości trwale korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej od początku prowadzonych badań dominowali mężczyźni. W 2024 r. ich udział wyniósł 59,9% (107,8 tys. osób) i w porównaniu z 2021 r.

zwiększył się o 1,0 p. proc. Udział mężczyzn wśród trwale korzystających z pomocy społecznej zawyżały o 1,1 p. proc. osoby bezdomne, wśród których mężczyźni stanowili 88,0%.

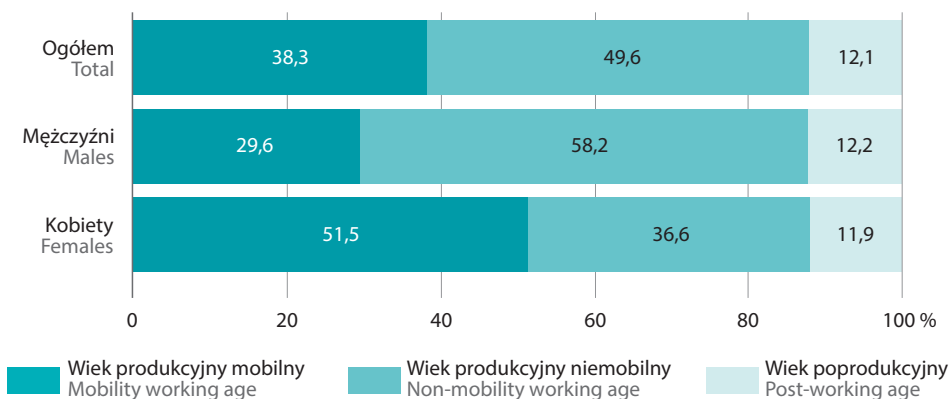
Wśród 173,0 tys. trwale korzystających z pomocy społecznej członków gospodarstw domowych w 2024 r. znaczną zbiorowość – 89,9 tys. osób (52,0%) stanowili samotnie gospodarujący, tj. prowadzący jedno-osobowe gospodarstwa domowe. W tej zbiorowości udział mężczyzn był bardzo wysoki i wyniósł 75,2% (67,6 tys. osób), wobec 41,0% ich udziału w zbiorowości trwale korzystających beneficjentów w gospodarstwach wieloosobowych. Zatem opisana w Rozdziale 4 pkt 4.2.1.2 charakterystyka demograficzna i społeczno-ekonomiczna 148,6 tys. ubogich mężczyzn beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej samotnie gospodarujących, zostaje w tym miejscu uzupełniona o informację, że 45,5% z nich to mężczyźni trwale korzystający z tej pomocy. Wśród 64,4 tys. ubogich, samotnie gospodarujących kobiet korzystających z pomocy społecznej, trwale z tej pomocy skorzystało 22,3 tys., tj. 34,6%.

Wśród trwałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według ekonomicznych grup wieku w 2024 r. zdecydowaną większość – 87,9%, tj. 158,1 tys. stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, w tym 38,3% – w wieku produkcyjnym mobilnym (18–44 lata) oraz 49,6% w wieku produkcyjnym niemobilnym (45–59/64 lata). Średni wiek w całej subpopulacji wyniósł 48 lat, przy czym dla mężczyzn 50 lat, a dla kobiet 44 lata.

Wśród kobiet dominującą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym mobilnym – 51,5%, z czego większość (74,5%) sprawowało opiekę nad dziećmi (samodzielnie lub wspólnie z małżonkiem bądź partnerem). W porównaniu z 2021 r. odsetek kobiet w wieku produkcyjnym mobilnym zmniejszył się o 2,6 p. proc. Natomiast w grupie kobiet w wieku niemobilnym odsetek ten wzrósł o 2,1 p. proc. osiągając 36,6%.

Wykres 47. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku 18 lat i więcej trwale z niej korzystający według ekonomicznych grup wieku w 2024 r.

Chart 47. Poor beneficiaries of social assistance at domicile aged 18 and more permanently benefiting from it by economic age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W grupie mężczyzn 58,2% było w wieku produkcyjnym niemobilnym i ten odsetek był nieznacznie wyższy niż w 2021 r. Wzrósł o 1,5 p. proc. udział mężczyzn w wieku poprodukcyjnym, równocześnie zmniejszył się o 2,2 p. proc. odsetek mężczyzn w wieku produkcyjnym mobilnym.

Niepełnosprawność lub przewlekła choroba, to podstawowe przyczyny trwałego korzystania z pomocy społecznej, stąd odsetek chorych i niepełnosprawnych w omawianej zbiorowości był znacznie wyższy, niż w całej populacji ubogich beneficjentów. W 2024 r. w subpopulacji trwale korzystających z pomocy społecznej 35,2%, tj. 63,4 tys. osób, to chorzy przewlekle i w porównaniu z 2021 r. odsetek ten był wyższy

o 2,1 p. proc. Udział przewlekłe chorych w zbiorowości trwale korzystających z pomocy społecznej wyraźnie zaniżały osoby w wieloosobowych gospodarstwach domowych, gdzie udział przewlekłe chorych stanowił 18,0%. Wśród samotnie gospodarujących trwale korzystających z pomocy społecznej udział osób chorych przewlekłe sięgał 50,7%, a wśród osób bezdomnych 42,3%. Udział osób niepełnosprawnych wśród trwale korzystających z pomocy społecznej także był relatywnie wysoki i wyniósł 31,3%, tj. 56,3 tys. osób i w porównaniu z 2021 r. był niższy o 0,7 p. proc. Podobnie jak w przypadku przewlekłe chorych, także udział osób niepełnosprawnych mocno zaniżali członkowie wieloosobowych gospodarstw domowych (12,8% osób niepełnosprawnych). Udział osób z ograniczeniami zdrowotnymi (choroba przewlekła lub niepełnosprawność) był wyraźnie wyższy wśród mężczyzn (51,8%) niż wśród kobiet (35,4%).

Wśród trwałych beneficjentów pomocy społecznej w wieku produkcyjnym dominowały osoby biernie zawodowo. W 2024 r. ich udział wyniósł 46,1%, nieznacznie mniej było bezrobotnych – 45,0%, natomiast pracujący stanowili 8,9%. W porównaniu z 2021 r. odnotowano wzrost udziału bezrobotnych o 1,6 p. proc., przy jednoczesnym niewielkim spadku udziału osób pracujących i biernych zawodowo. Wśród trwałych beneficjentów samotnie gospodarujących udział osób biernych zawodowo, bezrobotnych i pracujących wyniósł odpowiednio – 52,1%, 46,8% i 1,2%, natomiast w grupie beneficjentów bezdomnych odsetek osób biernych zawodowo był jeszcze wyższy (53,7%).

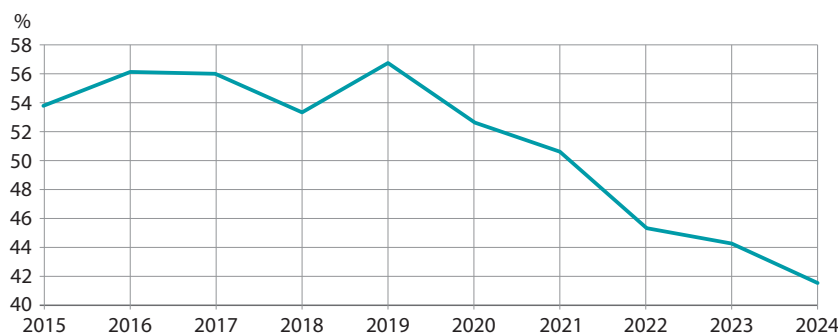
3.3. Zmiany w nasileniu trwałości korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej

3.3. Changes in the intensity of the sustainability of benefiting from social assistance

Zjawisko trwałości korzystania z pomocy społecznej w miejscu zamieszkania jest badane od 2015 r. i każdy kolejny rok obserwacji pozwala na jego szerszą ocenę. W latach 2015–2017 obowiązywała inna definicja trwałości¹⁵. Na poniższym wykresie dane dla 2017 r. przeliczono według aktualnej definicji i na tej podstawie wyszacowano dane dla lat 2015 i 2016, zbliżając do porównywalności z danymi w kolejnych latach.

Wykres 48. Udział trwale korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ubogich beneficjentów tej pomocy w wieku 18 lat i więcej

Chart 48. Share of persons permanently benefiting from social assistance in total number of poor beneficiaries of this assistance aged 18 and more

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

¹⁵ Ubodzy beneficjenci pomocy społecznej w wieku 18 lat i więcej (członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne), którzy z niej skorzystali w roku badania i nieprzerwanie w okresie co najmniej trzech poprzednich lat, a także beneficjenci, którzy mieli przerwę jednoroczną w tych latach.

W analizowanym okresie 2015–2024 udział trwale korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w populacji dorosłych ubogich beneficjentów najwyższy poziom osiągnął w 2019 r. (56,8%), a najniższy (41,6%), w ostatnim roku tego okresu. Wysoki poziom wskaźnika w 2019 r. można wiązać z podwyższeniem progów dochodowych w październiku 2018 r. i związanym z tym okresowym spadkiem liczby beneficjentów z dochodem powyżej kryterium oraz wzrostem ogólnej liczby ubogich beneficjentów, w tym trwale korzystających z pomocy społecznej. Od roku 2020 obserwowany był wyraźny spadek udziału tej grupy. Mogło to być efektem m.in. znacznego wzrostu minimalnego wynagrodzenia, który automatycznie podnosił także wartość świadczenia pielęgnacyjnego (w latach 2019–2024 o 1 405 zł) oraz wprowadzenia w marcu 2019 r. rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego („emerytury matczynej”) w wysokości minimalnej emerytury. Z uwagi na zasady weryfikacji uprawnień do świadczeń z pomocy społecznej, efekt tego wsparcia mógł pojawić się z pewnym opóźnieniem¹⁶.

Wzrost wartości tych świadczeń i ogólnie rosnąca skala transferów socjalnych mogły przyczynić się do rezygnacji części gospodarstw z wieloletniego korzystania z pomocy OPS.

¹⁶ Według danych ZUS – „emeryturę matczyną” na koniec 2024 r. pobierało 59,6 tys. osób.

Rozdział 4. Gospodarstwa domowe beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej

Chapter 4. Households of beneficiaries of social assistance at domicile

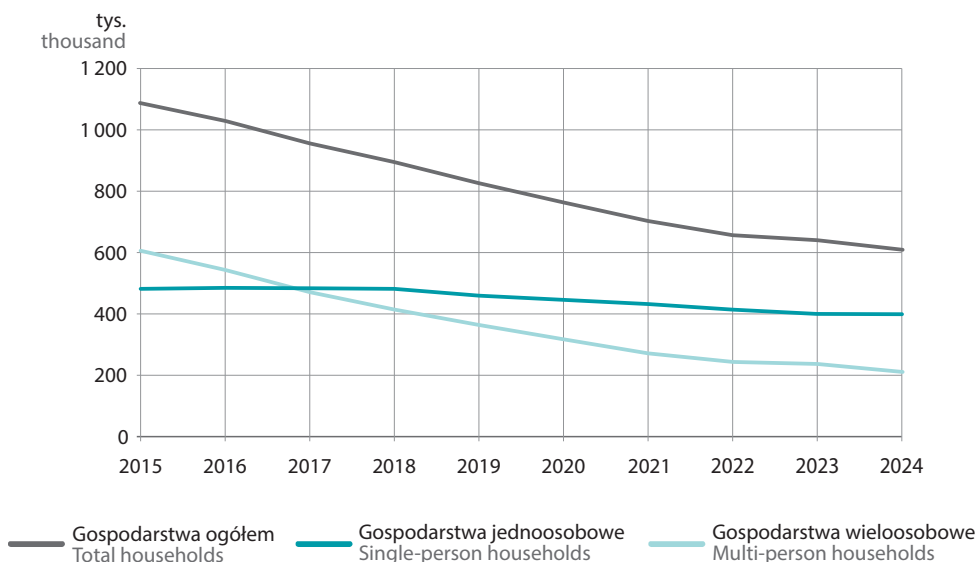
W 2024 r. wśród 1 175,3 tys. beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, opisanych w drugim rozdziale, 97,5%, tj. 1 146,1 tys. osób tworzyło gospodarstwa domowe, w tym 34,7%, tj. 397,6 tys. beneficjentów – to osoby samotnie gospodarujące, stanowiące gospodarstwa jednoosobowe.

4.1. Zmiany w ogólnej liczbie gospodarstw domowych beneficjentów w latach 2015–2024

4.1. Changes in total number of beneficiaries' households in years 2015–2024

W 2024 r. pomoc społeczna świadczona w różnych formach przez ośrodki pomocy społecznej¹⁷ została skierowana do 609,1 tys. gospodarstw domowych i w porównaniu z 2023 r. ich populacja zmniejszyła się o 30,6 tys., tj. o 4,8%.

Wykres 49. Gospodarstwa domowe beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej
Chart 49. Households of beneficiaries of social assistance at domicile

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Od 2015 r. kwota kryterium dochodowego była podwyższana trzykrotnie, tj. w latach 2015, 2018 i 2022, jednak zmiany te nie spowodowały wzrostu ogólnej liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, wprost przeciwnie, utrzymywała się tendencja spadkowa. Spadek ten dotyczył ogólnej liczby gospodarstw beneficjentów oraz gospodarstw wieloosobowych, natomiast liczba gospodarstw jednoosobowych, tj. beneficjentów samotnie gospodarujących w 2016 r. nieznacznie wzrosła.

¹⁷ W zależności od statusu gminy funkcjonują miejskie, gminne lub miejsko-gminne ośrodki pomocy społecznej.

W 2017 r., po raz pierwszy od początku obserwacji populacji beneficjentów i ich gospodarstw domowych, tj. od 2008 r. liczba jednoosobowych gospodarstw beneficjentów przewyższyła liczbę gospodarstw wieloosobowych, a w 2024 r. udział gospodarstw jednoosobowych wzrósł do 65,3% i był to wzrost o 3,9 p. proc. w porównaniu z 2021 r.

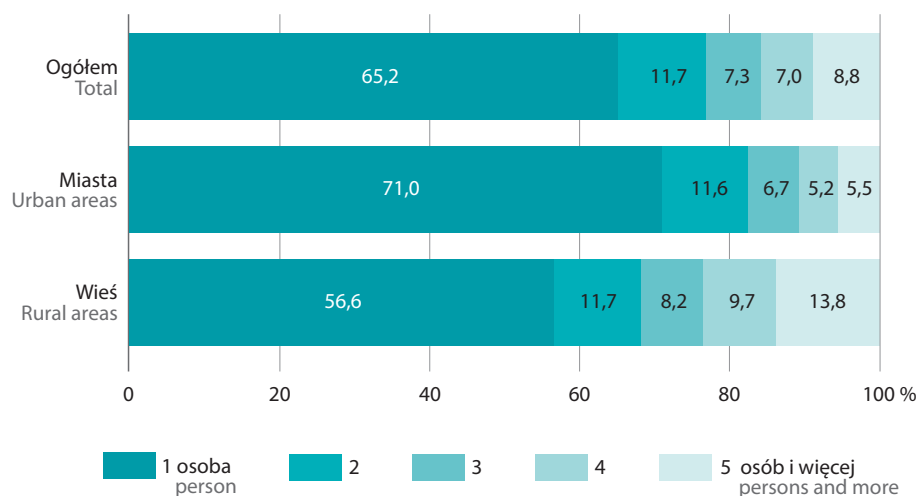
Omawiana populacja według miejsca zamieszkania w latach 2015–2024 charakteryzowała się stabilnym podziałem: ponad 60% gospodarstw domowych beneficjentów znajdowało się w miastach (z tendencją wzrostową), natomiast mniej niż 40% – na terenach wiejskich.

W 2024 r. udział gospodarstw beneficjentów w miastach w ich ogólnej liczbie wyniósł 60,3% i był wyższy niż w 2015 r. o 4,7 p. proc. Natomiast gospodarstwa jednoosobowe w miastach stanowiły 71,0% ogólnej liczby gospodarstw beneficjentów, a na wsi 56,6%.

Poza dużą różnicą między miastem a wsią w udziale gospodarstw jednoosobowych, wyraźne zróżnicowanie było widoczne także w udziale gospodarstw 4-osobowych oraz 5-osobowych i większych. Na wsi ich łączny udział wśród ogółu gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w 2024 r. wyniósł 23,5%, natomiast w miastach był ponad 2-krotnie mniejszy i wyniósł 10,7%.

Wykres 50. Gospodarstwa domowe beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według wielkości w 2024 r.

Chart 50. Households of beneficiaries of social assistance at domicile by size in 2024

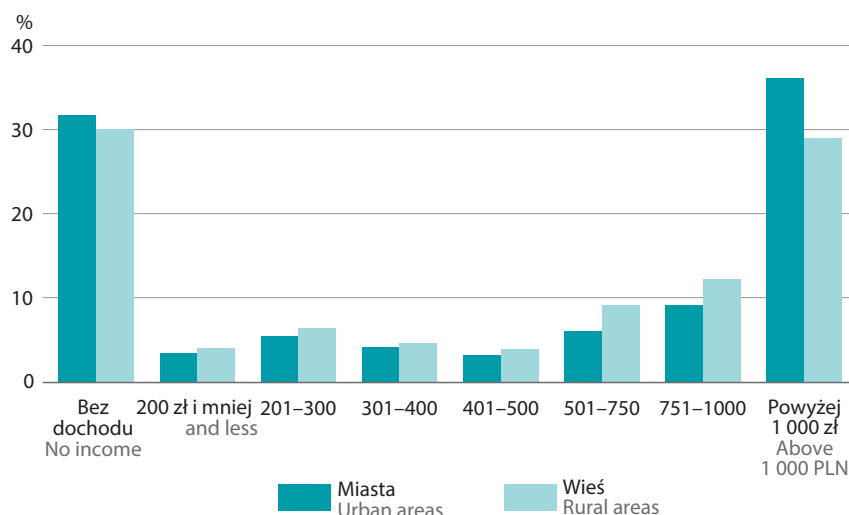
Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. z pomocy skorzystało 367,2 tys. gospodarstw w miastach i 242,0 tys. na wsi. W porównaniu z 2023 r. liczba gospodarstw w miastach i na wsi zmniejszyła się odpowiednio o 3,5% oraz o 6,7%. Przedstawione na wykresie 50 zestawienie gospodarstw domowych według wielkości wykazało znaczny udział największych (5 osób i więcej) rodzin na wsi. Duże gospodarstwa domowe to zazwyczaj rodziny z większą liczbą dzieci oraz uczącej się młodzieży pozostającej na utrzymaniu, co istotnie obniża dochód przypadający na jedną osobę i często zmusza je do korzystania z pomocy społecznej.

Wykres 51. Gospodarstwa domowe beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w miastach i na wsi według przeciętnego miesięcznego dochodu netto na osobę w 2024 r.

Chart 51. Households of beneficiaries of social assistance at domicile in urban and rural areas by average monthly net income per capita in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. w miastach dochodem na osobę powyżej 1 000 zł dysponowało 36,1% ogólnej liczby gospodarstw korzystających z pomocy społecznej, natomiast na wsi taki dochód na osobę miało 29,0% gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej (w 2021 r. było to odpowiednio 29,7% i 20,7%). Zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich, uwagę zwraca bardzo wysoki — sięgający około 30% — odsetek gospodarstw domowych pozbawionych dochodu. Warto zaznaczyć, że przy jego ustalaniu, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej¹⁸, nie wszystkie źródła dochodu są uwzględniane.

Wśród ogółu 211,5 tys. wieloosobowych gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w 2024 r. 152,3 tys., tj. 72,0% stanowiły gospodarstwa z dziećmi na utrzymaniu w wieku poniżej 18 lat. W porównaniu z 2021 r. udział gospodarstw z dziećmi w ogólnej liczbie wieloosobowych gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej w 2024 r. zwiększył się o 1,2 p. proc.

W badaniu gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, podobnie jak w przypadku beneficjentów tej pomocy przyjęto główny podział tych zbiorowości w zależności od wysokości dochodu na osobę z granicą na poziomie kryterium dochodowego¹⁹. Na tej podstawie została wyodrębniona zbiorowość gospodarstw, w których dochód na osobę nie przekraczał tego kryterium oraz zbiorowość z dochodem powyżej tego progu.

W dalszej analizie zbiorowość gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, w których dochód na osobę nie przekraczał kryterium dochodowego jest określana jako **ubogie gospodarstwa beneficjentów pomocy społecznej**.

In further analysis, the population of households benefiting from social assistance in which the income per capita did not exceed the income criterion is defined as **poor households of beneficiaries of social assistance**.

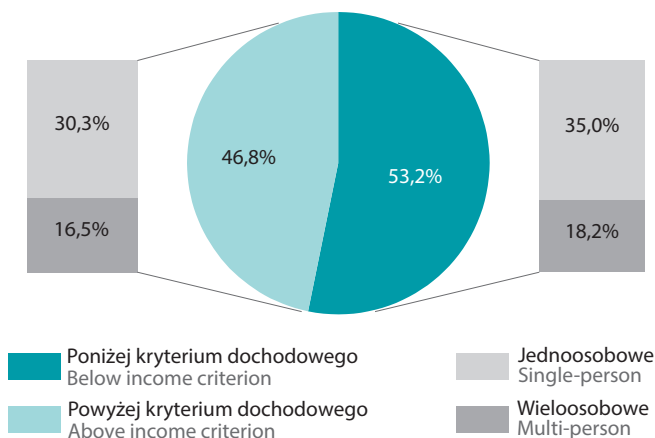
¹⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 art. 8.4.

¹⁹ Definicja w Rozdziale 1, pkt 1.1.

W 2024 r. z ogółu 609,1 tys. gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej – 53,2%, tj. 324,0 tys. to gospodarstwa, w których dochód na osobę nie przekraczał kryterium dochodowego. W porównaniu z 2021 r. udział gospodarstw korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego zmalał o 4,5 p. proc.

Wykres 52. Gospodarstwa domowe beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego i wielkości w 2024 r.

Chart 52. Households of beneficiaries of social assistance at domicile by income criterion and size in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPIPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W dekadzie 2015–2024 najwyższy udział ubogich gospodarstw w ogólnej liczbie gospodarstw korzystających z pomocy społecznej – 69,5% wystąpił w 2015 r. W latach 2016–2019 obserwowano jego stopniowy spadek, następnie w latach 2020–2022 wzrost, a w ostatnich dwóch latach 2023 i 2024 wskaźnik ten spadał odpowiednio o 2,9 i o 8,2 p. proc. rok do roku. W 2024 r., w porównaniu z 2023 r., liczba ubogich gospodarstw zmniejszyła się o 17,5%, natomiast liczba gospodarstw powyżej kryterium zwiększyła się o 15,5%. Co istotne, znaczący wzrost liczby gospodarstw posiadających dochód na osobę powyżej kryterium nastąpił wśród beneficjentów samotnie gospodarujących (o 28,5%). W większości byli to beneficjenci, których dochód na osobę w 2023 r. był poniżej kryterium.

W gospodarstwach jednoosobowych, szczególnie wśród mężczyzn, widoczny jest duży wzrost – o 60,6% w porównaniu z 2023 r. Ponad dwukrotnie zwiększyła się liczba mężczyzn w wieku produkcyjnym w tych gospodarstwach i w 2024 r. wyniosła 46,3 tys. osób. Uwzględniając stan zdrowia, w jednoosobowych gospodarstwach mężczyzn o dochodzie powyżej kryterium liczba osób przewlekłe chorych zwiększyła się rok do roku o 61,8% i w 2024 r. wyniosła 58,8 tys.

4.2. Ubogie gospodarstwa domowe beneficjentów i głębokość ich ubóstwa w 2024 r.

4.2. Poor households of beneficiaries and the depth of their poverty in 2024

Zbiorowość ubogich gospodarstw domowych, które skorzystały z pomocy społecznej w 2024 r. liczyła 324,0 tys. i w porównaniu z 2023 r. zmniejszyła się o 17,5%. W ostatnich dziesięciu latach obserwowano stopniowy spadek liczby ubogich gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. Wyjątek stanowił rok 2022, w którym liczba tych gospodarstw zwiększyła się o 3,9% w stosunku do liczby gospodarstw w roku poprzednim. Największy roczny spadek w populacji ubogich gospodarstw nastąpił w 2024 r. w porównaniu z 2023 r.

W zbiorowości ubogich gospodarstw korzystających z pomocy społecznej w analizowanym roku, podobnie jak w całej populacji gospodarstw beneficjentów, większość, tj. 65,8% stanowiły gospodarstwa jednoosobowe. Ubogie gospodarstwa beneficjentów w większości (59,6%) znajdowały się w miastach.

4.2.1. Gospodarstwa jednoosobowe

4.2.1. Single-person households

Liczba ubogich jednoosobowych gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, tj. ubogich beneficjentów tej pomocy samotnie gospodarujących (bez osób bezdomnych) w 2024 r. wyniosła 213,1 tys. i w porównaniu z 2023 r. zmniejszyła się o 17,4%. W ciągu dekady 2015–2024 liczba samotnie gospodarujących ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej stopniowo malała od 2015 r. aż do 2020 r. Rok 2021 był pierwszym (po 6 latach spadku), w którym zaobserwowano nieznaczny wzrost liczby ubogich gospodarstw jednoosobowych. Również w kolejnym roku nastąpił wzrost liczby tych gospodarstw. Ostatnie dwa lata to spadek populacji gospodarstw jednoosobowych o dochodzie na osobę poniżej kryterium dochodowego.

W omawianej zbiorowości w 2024 r. w miastach mieszkało 133,2 tys. osób, tj. 62,5%, a pozostałe 79,9 tys. osób – na wsi.

4.2.1.1. Przyczyny przyznania świadczeń i formy pomocy gospodarstwom jednoosobowym

4.2.1.1. Reasons for granting benefits and forms of assistance to single-person households

Główną przyczyną korzystania z pomocy społecznej w tej grupie beneficjentów w latach 2015–2024 były problemy zdrowotne. Udział gospodarstw, które skorzystały z pomocy społecznej głównie z tego powodu wzrastał w latach 2015–2019 oraz 2021–2023.

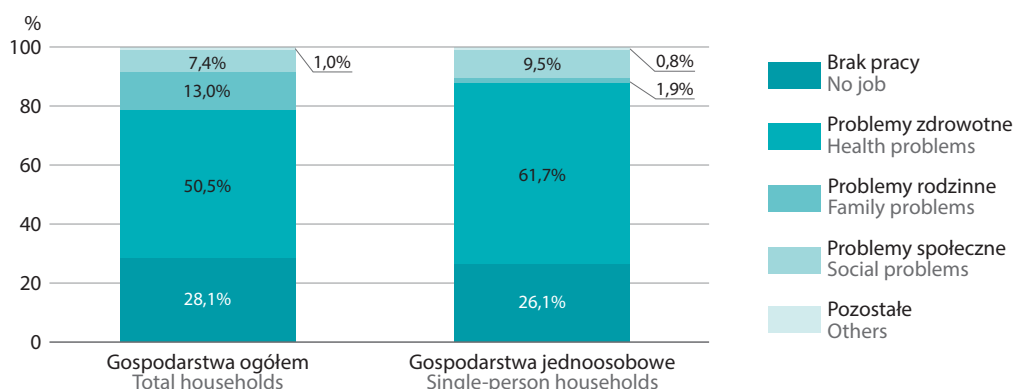
Główna przyczyna korzystania z pomocy społecznej (przyznania świadczeń) jest ustalana na podstawie kodów problemów wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, które w badaniu grupuje się następująco: brak pracy (bezrobocie), problemy zdrowotne, problemy rodzinne, problemy społeczne, pozostałe.

The main cause for benefiting from social assistance (granting benefits) is determined on the basis of the problem codes listed in Art. 7 of the Act on Social Assistance, which in the survey are grouped as follows: lack of work (unemployment), health problems, family problems, social problems, others.

Ubogie gospodarstwa jednoosobowe na tle ogółu ubogich gospodarstw według głównej przyczyny przyznania świadczeń w 2024 r. przedstawiono na wykresie 53. W omawianym roku w grupie 213,1 tys. ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących pomoc z powodu problemów zdrowotnych otrzymało 61,7%, a 26,1% z powodu braku pracy. W 2021 r. udział tych dwóch głównych przyczyn wyniósł odpowiednio 59,7% oraz 28,7%. Pozostałe 3 główne przyczyny były podstawą udzielenia pomocy w 2024 r. dla 12,2% ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących, w tym problemy społeczne dla 9,5% (w 2021 r. – 9,3%).

Wykres 53. Ubogie gospodarstwa domowe ogółem i jednoosobowe korzystające z pomocy społecznej według głównej przyczyny przyznania świadczeń w 2024 r.

Chart 53. Total and single-person poor households benefiting from social assistance by main cause for granting benefits in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Ubogie osoby samotnie gospodarujące korzystały z różnych form pomocy, które dzieli się na świadczenia pieniężne oraz niepieniężne. Beneficjenci prowadzący jednoosobowe gospodarstwa domowe oraz gospodarstwa ogółem korzystały w ciągu roku z więcej niż jednego rodzaju wsparcia. W tablicy 4, w kolumnie „ogółem” gospodarstwa są liczone tylko raz, dlatego suma procentowych udziałów poszczególnych form pomocy przekracza 100%. W 2024 r. pomoc pieniężną otrzymało 190,7 tys. osób omawianej zbiorowości. Najczęstszą formą pomocy, podobnie jak w poprzednich latach, był zasiłek celowy, który otrzymało 58,2% ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących. Zasiłek celowy jest świadczeniem jednorazowym i może być wypłacany niezależnie od innych rodzajów świadczeń. Zasiłek okresowy pobierało 44,0% ubogich samotnie gospodarujących korzystających z pomocy społecznej, a zasiłek stały 40,5%.

Tablica 4. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem i gospodarstwa jednoosobowe według wybranych rodzajów otrzymanej pomocy w 2024 r.

Table 4. Total and single-person poor households benefiting from social assistance by selected type of assistance received in 2024

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		Pomoc pieniężna Monetary assistance			Pomoc niepieniężna Non-monetary assistance	
			zasiłek stały ^a permanent benefit ^a	zasiłek okresowy temporary benefit	zasiłek celowy appropriated benefit	posiłek meal	usługi opiekuńcze attendance services
	w tys. in thousands	w % in percent					
Gospodarstwa ogółem Total households	324,0	100,0	30,4	47,4	61,6	23,4	4,7
Gospodarstwa jednoosobowe Single-person households	213,1	100,0	40,5	44,0	58,2	8,8	6,2

^a Zasiłek stały przysługuje tylko gospodarstwom ubogim.

^a Only poor households are entitled to permanent benefit.

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Niezależnie od pomocy finansowej, stosunkowo liczna zbiorowość – 146,3 tys. osób, tj. 68,6% ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących, skorzystała w 2024 r. ze świadczeń niepieniężnych. Świadczenia w formie posiłku otrzymało 8,8%, a pomoc w formie usług opiekuńczych – 6,2%.

Dla przedstawienia pełniejszej charakterystyki ubogich gospodarstw jednoosobowych korzystających z pomocy społecznej, uznano za celowe zamieszczenie poniżej cech demograficznych, społecznych i ekonomicznych opisujących tę zbiorowość.

In order to present a more complete description of poor single-person households benefiting from social assistance, it was considered advisable to include below the demographic, social and economic characteristics describing this group.

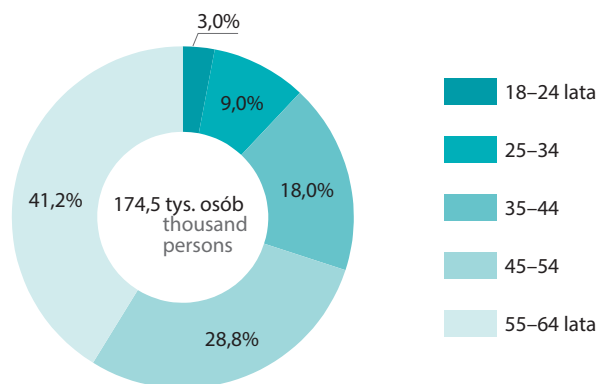
4.2.1.2. Charakterystyka demograficzna i społeczno-ekonomiczna samotnie gospodarujących

4.2.1.2. Demographic and socio-economic characteristics of single-handedly managing beneficiaries

Od początku obserwacji wśród populacji ubogich samotnie gospodarujących beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej utrzymuje się bardzo wysoka dysproporcja płci. W 2024 r. w zbiorowości 213,1 tys. beneficjentów mężczyźni stanowili 69,8%. Wśród jednoosobowych ubogich gospodarstw domowych 26,1% skorzystało w 2024 r. z pomocy społecznej z powodu braku pracy, co wskazuje na znaczny udział gospodarstw prowadzonych przez osoby w wieku produkcyjnym.

Wykres 54. Samotnie gospodarujący ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku 18–64 lata według grup wieku w 2024 r.

Chart 54. Single-handedly managing poor beneficiaries of social assistance at domicile aged 18–64 by age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Wśród ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących według ekonomicznych grup wieku 79,7% to osoby w wieku produkcyjnym, a 20,3% – w wieku poprodukcyjnym.

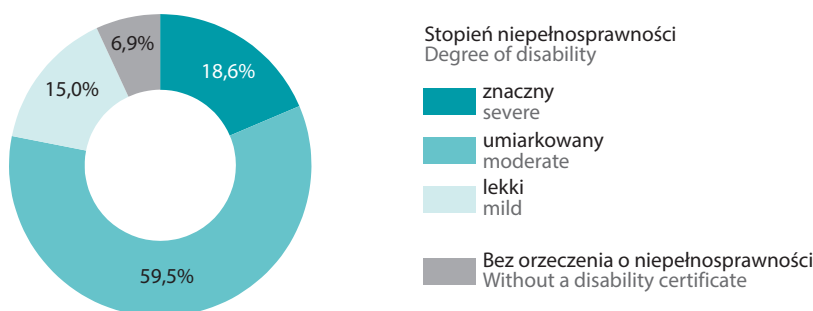
Warto zwrócić uwagę na liczbę samotnie gospodarujących ubogich beneficjentów w grupie wieku 18–64 lata. W 2024 r. z ogółu 174,5 tys. osób w wieku 18–64 lata – 30,0%, tj. 52,4 tys. osób stanowiła grupa wieku 18–44 lata (produkcyjnym mobilnym). W wieku 45–54 lata było 28,8% ogółu ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących, a największy udział 41,2% mieli beneficjenci w wieku 55–64 lata. Grupa ta liczyła 71,9 tys. osób i w porównaniu z 2021 r. zmniejszyła się o 28,5%. Liczba ubogich samotnie gospodarujących beneficjentów w wieku 18–64 lata spadła w porównaniu z 2021 r. – o 21,9%, tj. o 48,9 tys. osób.

W przedstawionej wcześniej charakterystyce ubogich samotnie gospodarujących według powodów korzystania z pomocy społecznej, wykazano, że pomoc z powodów zdrowotnych otrzymało 131,5 tys. osób, tj. 61,7% tej grupy. Ta informacja, powiązana z opisanym wcześniej podziałem tych osób według wieku może świadczyć o bardzo złej kondycji zdrowotnej omawianej zbiorowości. W 2024 r., podobnie jak w 2021 r., wśród ubogich samotnie gospodarujących beneficjentów pomocy społecznej w wieku 18–64 lata odsetek osób zdrowych wyniósł 25,9%, chorych 28,5%, a przewlekłe chorych 45,6%.

Do oceny stanu zdrowia ubogich beneficjentów w wieku 18–64 lata samotnie gospodarujących może posłużyć informacja o częstoci występowania wśród nich niepełnosprawności.

Wykres 55. Samotnie gospodarujący niepełnosprawni ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku 18–64 lata według stopnia niepełnosprawności w 2024 r.

Chart 55. Single-handedly managing disabled poor beneficiaries of social assistance at domicile aged 18–64 by degree of disability in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

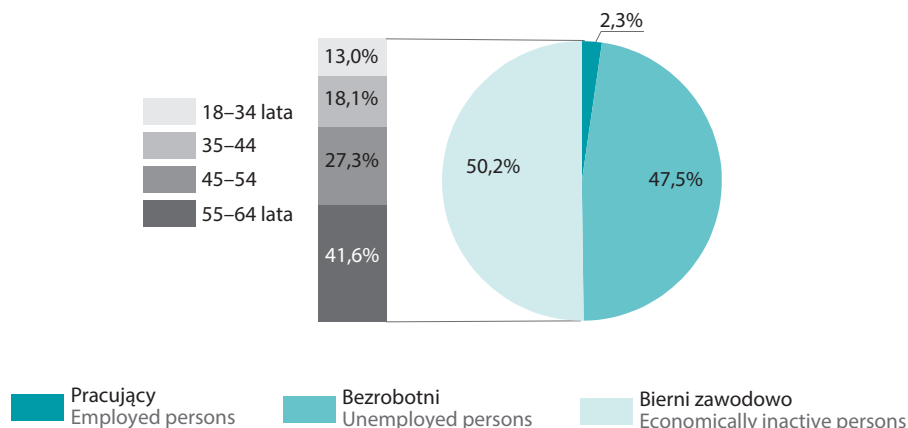
W 2024 r., w zbiorowości 174,5 tys. samotnie gospodarujących ubogich beneficjentów w wieku 18–64 lata – 41,7% (72,7 tys. osób), to beneficjenci niepełnosprawni. W tej grupie orzeczenie o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności posiadało 93,1%, tj. 67,7 tys. osób, a pozostałe 6,9% (5,0 tys. osób) to niepełnosprawni biologicznie (bez aktualnego orzeczenia). Z ogółu niepełnosprawnych ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących najwięcej osób (59,5%) posiadało orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym, a 18,6% – w stopniu znacznym.

Zbiorowość ubogich samotnie gospodarujących beneficjentów pomocy społecznej cechuje bardzo niski poziom wykształcenia. W analizowanej zbiorowości osób w wieku 18–64 lata w 2024 r. wykształcenie co najmniej średnie posiadało 21,5%. Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 38,4% analizowanej zbiorowości, a dalsze 34,1% to osoby, które zakończyły edukację na poziomie obowiązkowym tj. młodszy – gimnazjalnym²⁰, starsi – podstawowym.

Opisana wyżej charakterystyka ubogich samotnie gospodarujących beneficjentów pomocy społecznej według poziomu wykształcenia w połączeniu z problemami zdrowotnymi i niepełnosprawnością przekłada się na ich pozycję na rynku pracy. Stąd w analizowanej zbiorowości, w 2024 r. i wcześniej, wystąpił tak wysoki odsetek osób biernych zawodowo i bezrobotnych.

²⁰ System edukacji wprowadzający gimnazjum, objął po raz pierwszy osoby urodzone w 1986 r. a po raz ostatni osoby urodzone w 2003 r.

Wykres 56. Samotnie gospodarujący ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w wieku 18–64 lata według statusu na rynku pracy oraz bierni zawodowo według grup wieku w 2024 r.
Chart 56. Single-handedly managing poor beneficiaries of social assistance at domicile aged 18–64 by labour market status and economically inactive persons by age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. w porównaniu z 2021 r. struktura ubogich samotnie gospodarujących beneficjentów w wieku 18–64 lata według statusu na rynku pracy nie uległa znacznej zmianie. Największy udział miały osoby biernie zawodowo, które stanowiły 50,2%. Udział pracujących wyniósł 2,3%, i był o 0,3 p. proc. wyższy niż w 2021 r.

Na podstawie powyższej charakterystyki demograficznej i społecznej omawianej grupy można wyciągnąć ogólny wniosek, że ubodzy samotnie gospodarujący beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to w przeważającej większości osoby w wieku produkcyjnym niemobilnym, znajdujące się w złym stanie zdrowia, z bardzo niskim poziomem wykształcenia, które są biernie zawodowo lub bezrobotne. Cała grupa charakteryzuje się również stosunkowo wysokim odsetkiem osób niepełnosprawnych.

Uzupełnieniem tej charakterystyki była trudna sytuacja ekonomiczna większości tych osób w 2024 r., gdyż 152,2 tys., tj. 71,4% ogółu ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących nie posiadało własnego źródła dochodu. Przypuszcza się, że osoby z tej grupy korzystają głównie ze wsparcia państwa, organizacji pozarządowych, parafii oraz bliskich, choć możliwe, że część z nich pracuje nieoficjalnie i nie ujawniła swoich zarobków. Pozostałe 60,8 tys. osób, tj. 28,6% miało dochód na poziomie nieprzekraczającym kryterium dochodowego, tj. 776 zł netto miesięcznie.

Dochody pochodzące ze źródeł niezarobkowych innych niż emerytura lub renta otrzymywało 22,5% ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących. Dochody z pracy (najczęściej dorywczej lub sezonowej) deklarowało 3,8%, a dochody z emerytury lub renty – 2,3% omawianych beneficjentów. Główne źródło utrzymania ubogich samotnie gospodarujących beneficjentów pomocy społecznej wynika między innymi z wcześniej przedstawionych informacji dotyczących ich statusu na rynku pracy.

Tablica 5. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem i gospodarstwa jednoosobowe według głównego źródła utrzymania w 2024 r.

Table 5. Total and single-person poor households benefiting from social assistance by main source of maintenance in 2024

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		Główne lub wyłączone źródło utrzymania Main or sole source of maintenance			
			dochody z pracy income from work	emerytura lub renta retirement or other pension	inne niezarob- kowe źródła other non- earned sources	na utrzymaniu – brak własne- go dochodu dependents – no own income
	w tys. in thou- sands	w odsetkach in percent				
Gospodarstwa ogółem Total households	324,0	100,0	8,3	2,4	31,0	58,3
Gospodarstwa jednooso- bowe Single-person households	213,1	100,0	3,8	2,3	22,5	71,4

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

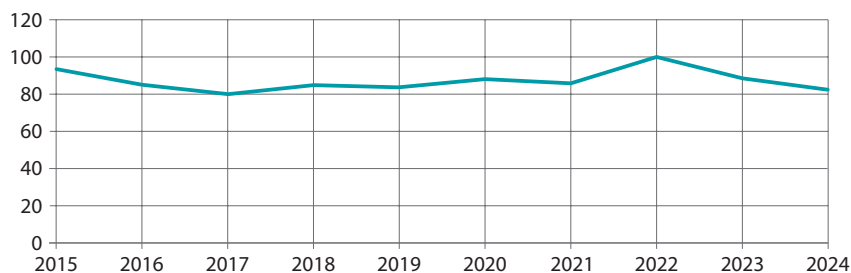
4.2.2. Wieloosobowe gospodarstwa domowe

4.2.2. Multi-person households

W zbiorowości 324,0 tys. ubogich gospodarstw, które w 2024 r. skorzystały z pomocy społecznej, gospodarstwa wieloosobowe stanowiły 34,2%, tj. 110,9 tys. W porównaniu z 2023 r. liczba ubogich wieloosobowych gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej zmniejszyła się o 24,0 tys., tj. o 17,8%. W całej dekadzie 2015–2024 spadek liczby tych gospodarstw był obserwowany od 2015 r., a największy wystąpił w 2017 r. (o 20,1% w stosunku do 2016 r.). Najmniejsza różnica w liczbie ubogich gospodarstw wieloosobowych (0,03%) wystąpiła w 2022 r. w porównaniu z 2021 r.

Wykres 57. Dynamika liczby ubogich wieloosobowych gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej w latach 2015–2024 (rok poprzedni=100)

Chart 57. Indices of the number of poor multi-person households of social assistance beneficiaries in years 2015–2024 (previous year=100)

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Wśród ubogich wieloosobowych gospodarstw korzystających z pomocy społecznej według miejsca zamieszkania w 2024 r. przeważały gospodarstwa w miastach – 53,9%.

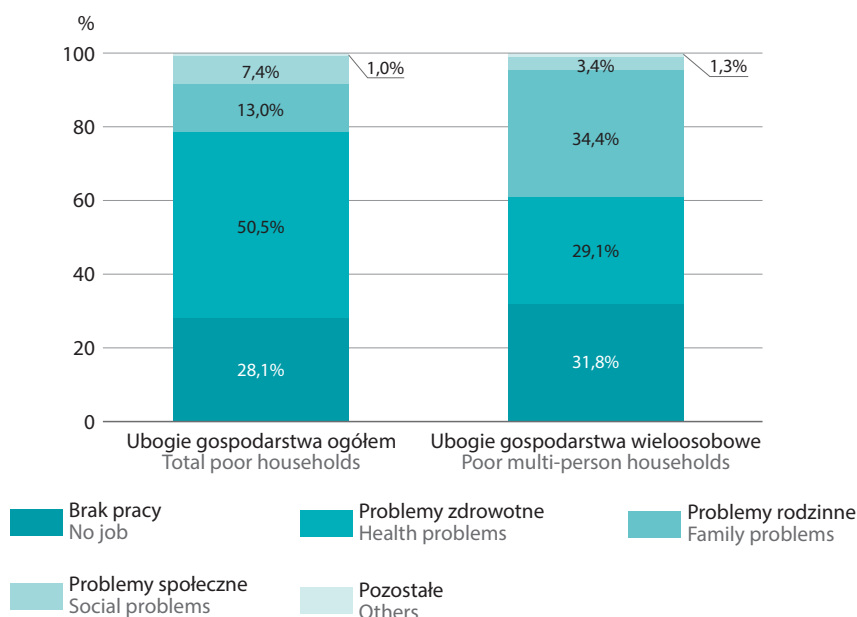
4.2.2.1. Przyczyny przyznania świadczeń i formy pomocy gospodarstwom wieloosobowym

4.2.2.1. Reasons for granting benefits and forms of assistance for multi-person households

W 2024 r. główną przyczyną otrzymania pomocy w zbiorowości omawianych gospodarstw wieloosobowych były problemy rodzinne (34,4% ogółu ubogich gospodarstw wieloosobowych) oraz brak pracy (31,8%). W 2021 r. i w latach poprzednich główną przyczyną otrzymania pomocy był z kolei brak pracy, a na drugim miejscu problemy rodzinne. Sytuacja zmieniła się w 2022 r. i utrzymała do 2024 r. Znaczna część omawianych gospodarstw (29,1%) skorzystała z pomocy w 2024 r. z powodu problemów zdrowotnych. Udział przyczyn przyznania świadczeń wśród ubogich gospodarstw wieloosobowych był podobny jak wśród ubogich gospodarstw z dziećmi na utrzymaniu, przy czym udział problemów zdrowotnych w gospodarstwach z dziećmi był ponad 2-krotnie mniejszy, a udział problemów rodzinnych ponad 4,5-krotnie większy niż w gospodarstwach domowych beneficjentów pomocy społecznej bez dzieci.

Wykres 58. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem i ubogie gospodarstwa wieloosobowe według głównej przyczyny przyznania świadczeń w 2024 r.

Chart 58. Total and multi-person poor households benefiting from social assistance by main cause for granting benefits in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Ubogie gospodarstwa wieloosobowe w 2024 r., podobnie jak i jednoosobowe, częściej otrzymywały pomoc w formie świadczeń pieniężnych niż niepieniężnych. Wśród ubogich gospodarstw z dziećmi odsetek tych, które otrzymały pomoc pieniężną był równie wysoki. Najwięcej ubogich gospodarstw wieloosobowych otrzymało zasiłek celowy – 68,1%. Zasiłek okresowy otrzymywało 53,9% gospodarstw wieloosobowych, a zasiłek stały – 10,9%. W ubogich gospodarstwach z dziećmi odsetek korzystających z zasiłku stałego i celowego był mniejszy, natomiast więcej gospodarstw z dziećmi korzystało z zasiłku okresowego.

Tablica 6. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem i ubogie gospodarstwa wieloosobowe według wybranych rodzajów otrzymanej pomocy w 2024 r.

Table 6. Total poor households benefiting from social assistance and poor multi-person households by selected types of assistance received in 2024

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		Pomoc pieniężna Monetary assistance			Pomoc niepieniężna Non-monetary assistance	
			zasiłek stały ^a permanent benefit ^a	zasiłek okresowy temporary benefit	zasiłek celowy appropriated benefit	posiłek meal	usługi opiekuńcze attendance services
	w tys. in thousands	w % in percent					
Gospodarstwa ogółem Total households	324,0	100,0	30,4	47,4	61,6	23,4	4,7
Gospodarstwa wieloosobowe Multi-person households	110,9	100,0	10,9	53,9	68,1	51,3	1,8
w tym gospodarstwa z dziećmi of which households with children	83,6	100,0	6,3	54,2	66,6	64,7	0,3

^a Zasiłek stały przysługuje tylko gospodarstwom ubogim.
a Only poor households are entitled to permanent benefit.

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Niezależnie od pomocy finansowej, świadczenia niepieniężne w 2024 r. otrzymało 75,6% ubogich wieloosobowych gospodarstw korzystających z pomocy społecznej. Znaczący wpływ na ten udział miały gospodarstwa z dziećmi, wśród których świadczenia niepieniężne otrzymało 80,8%. Główny rodzaj pomocy niepieniężnej stanowiły posiłki, które otrzymało 51,3% gospodarstw wieloosobowych, a wśród gospodarstw z dziećmi – 64,7%.

W porównaniu z 2021 r. widoczny jest nieznaczny wzrost gospodarstw otrzymujących zasiłek stały, natomiast udział ubogich gospodarstw wieloosobowych korzystających z zasiłku celowego i zasiłku okresowego zmalał.

4.2.2.2. Charakterystyka demograficzna wieloosobowych gospodarstw beneficjentów

4.2.2.2. Demographic characteristics of multi-person households of beneficiaries

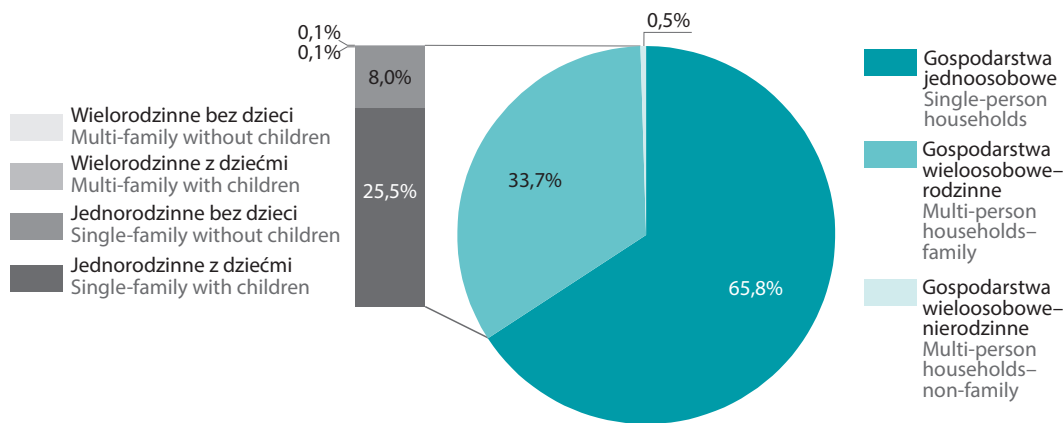
W 2024 r. w populacji 324,0 tys. ubogich gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej gospodarstwa wieloosobowe stanowiły 34,2%, z czego 33,7% to gospodarstwa rodzinne, a 0,5% – gospodarstwa nierodzinne. W zbiorowości 109,4 tys. gospodarstw rodzinnych zdecydowaną większość, tj. 76,0%, stanowiły gospodarstwa z dziećmi. Także w niewielkiej zbiorowości 1,6 tys. gospodarstw nierodzinnych wystąpiły gospodarstwa z dziećmi, przy czym ich udział w tej grupie gospodarstw był zdecydowanie mniejszy i wyniósł 29,9%.

Gospodarstwo domowe z dziećmi – oznacza gospodarstwo z dziećmi na utrzymaniu w wieku poniżej 18 lat. Dla ustalenia ich liczby, z ogólnej zbiorowości gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej wybrano te, w składzie których wystąpiła co najmniej 1 osoba w wieku poniżej 18 lat.

Household with children – means a household with dependent children under the age of 18. To determine their number, from the total population of households benefiting from social assistance, those with at least 1 person under the age of 18 were selected.

Ubogie gospodarstwa wieloosobowe, które skorzystały z pomocy społecznej w 2024 r., zostały przedstawione na wykresie 59 według ich typów. W analizowanej zbiorowości najczęściej było gospodarstw dwupokoleniowych – 83,3%, a jednopokoleniowe i trzypokoleniowe stanowiły odpowiednio 14,8% oraz 1,9%. W porównaniu z 2021 r. udział gospodarstw dwupokoleniowych zmniejszył się nieznacznie – o 1,1 p. proc. W przypadku gospodarstw trzypokoleniowych ich udział obniżył się o 0,2 p. proc., a w przypadku gospodarstw jednopokoleniowych wzrósł o 1,3 p. proc.

Wykres 59. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według typów w 2024 r.
Chart 59. Poor households benefiting from social assistance by type in 2024

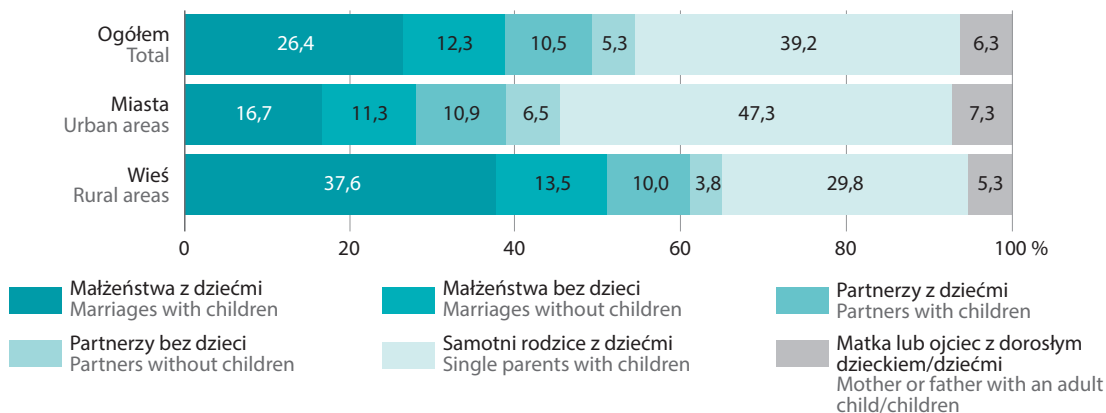

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. w populacji 109,4 tys. ubogich rodzinnych gospodarstw beneficjentów 108,7 tys., tj. 99,3%, stanowiły gospodarstwa jednorodzinne. W podziale rodzin według typów – z uwzględnieniem rodzin z dziećmi²¹ – utrzymała się tendencja obserwowana w poprzednich latach: zmniejszył się odsetek małżeństw z dziećmi, a wzrosły udziały związków partnerskich z dziećmi, samotnych rodziców z dziećmi oraz małżeństw bez dzieci.

Wykres 60. Jednorodzinne ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według typu w 2024 r.
Chart 60. Single-family poor households benefiting from social assistance by type in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

²¹ Zasady wyboru tych rodzin jak w definicji dla gospodarstwa domowego z dziećmi.

W 2024 r., w porównaniu z 2021 r., w liczbie rodzin na wsi zaobserwowano utrzymujący się wzrost liczby samotnych rodziców z dziećmi wśród ubogich jednorodzinnych gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, natomiast widoczny jest także znaczny spadek liczby małżeństw z dziećmi oraz partnerów z dziećmi.

4.2.2.3. Źródła dochodu i kwota na osobę w gospodarstwach wieloosobowych

4.2.2.3. Sources of income and amount per capita in multi-person households

Dochody z pracy stanowiły główne źródło utrzymania w 2024 r. dla 17,0% gospodarstw wieloosobowych, w tym 5,9% z nich utrzymywało się ze stałej pracy najemnej. Wśród ubogich wieloosobowych gospodarstw beneficjentów najmniejszy udział (2,4%) miały gospodarstwa utrzymujące się głównie z emerytur lub rent, przy czym emerytury występowały najczęściej w gospodarstwach dwuosobowych.

Tablica 7. Ubogie gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej ogółem i gospodarstwa wieloosobowe według głównego źródła utrzymania w 2024 r.

Table 7. Total and multi-person poor households benefiting from social assistance by main source of maintenance in 2024

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		Główne lub wyłączne źródło utrzymania Main or sole source of maintenance			
			dochody z pracy income from work	emerytura lub renta retirement or other pension	inne niezarobkowe źródła other non-earned sources	na utrzymaniu – brak własnego dochodu dependents – no own income
	w tys. in thousands	w odsetkach in percent				
Gospodarstwa ogółem Total households	324,0	100,0	8,3	2,4	31,0	58,4
Gospodarstwa wieloosobowe Multi-person households	110,9	100,0	17,0	2,4	47,4	33,2
w tym gospodarstwa z dziećmi of which households with children	83,6	100,0	17,8	1,3	52,8	28,1

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W porównaniu z 2021 r. udział analizowanych gospodarstw w wymienionych wyżej grupach źródeł utrzymania zmniejszył się najwięcej w przypadku innych niezarobkowych źródeł, gdzie odnotowano spadek o 10,8 p. proc. Udział wieloosobowych gospodarstw beneficjentów bez dochodu (w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej) wyniósł 33,2% i wzrósł o 18,9 p. proc.

UWAGA: Opisany w poniższej analizie przeciętny miesięczny dochód ubogich gospodarstw beneficjentów nie uwzględnia świadczenia wychowawczego wypłacanego na dzieci w wieku poniżej 18 lat.

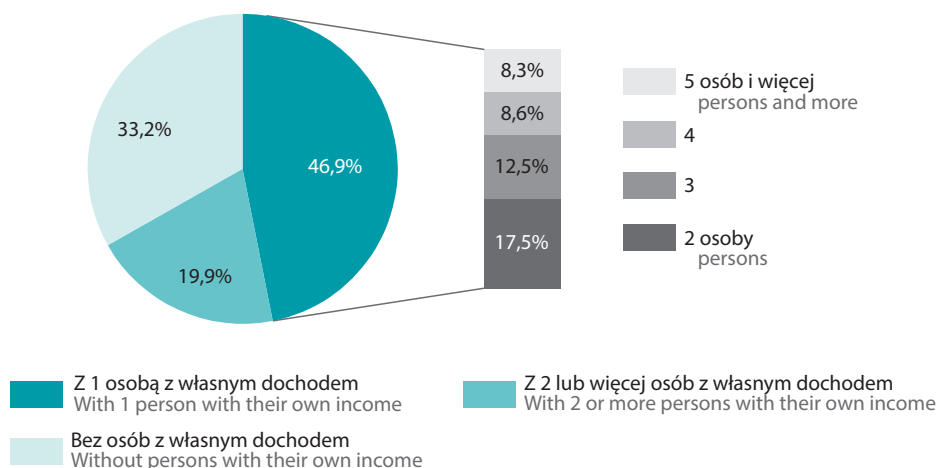
NOTE: The average monthly income of poor beneficiaries' households described in the analysis below does not include the child-raising benefit paid for children under the age of 18.

Mediana przeciętnego miesięcznego dochodu netto na osobę w ubogich wieloosobowych gospodarstwach domowych (nie uwzględniając gospodarstw bez dochodu) w 2024 r. wyniosła 375 zł, tj. o 2,20 zł mniej niż w 2023 r. Tak niski dochód na osobę w tych gospodarstwach wynika głównie z faktu, że w wieloosobowych rodzinach często występuje tylko jedna osoba, która posiada jakikolwiek dochód, stanowiący źródło utrzymania wszystkich członków tej rodziny.

W 2024 r. w populacji ubogich gospodarstw wieloosobowych 46,9% utrzymywało się z dochodu pojedynczych osób. Znacznie mniejszy, ale również wysoki udział (37,6%) miały gospodarstwa z dziećmi utrzymywane przez pojedyncze osoby.

Wykres 61. Ubogie wieloosobowe gospodarstwa domowe beneficjentów według liczby osób posiadających własny dochód, a w gospodarstwach z jedną osobą z własnym dochodem według ich wielkości w 2024 r.

Chart 61. Poor multi-person households of beneficiaries by the number of people with their own income, and in single-person households with their own income by their size in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Warto zwrócić uwagę, że w porównaniu z 2021 r. udział omawianych gospodarstw z jedną osobą z własnym dochodem w 2024 r. zmniejszył się o 9,6 p. proc., natomiast wśród gospodarstw z dziećmi, w których tylko jedna osoba posiadała dochód, zmniejszył się o 6,3 p. proc.

4.2.3. Głębokość ubóstwa gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej

4.2.3. Depth of poverty of social assistance beneficiaries' households

Przedstawiona w pkt 4.2.1 charakterystyka ubogich jednoosobowych gospodarstw korzystających z pomocy społecznej według dochodu na osobę względem kryterium dochodowego w 2024 r. i opisana wyżej w pkt 4.2.2 podobna analiza gospodarstw wieloosobowych obrazują poziom zróżnicowania bardzo trudnej sytuacji materialnej tych gospodarstw.

Głębokość ubóstwa gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej to wyrażona w procentach informacja o tym, o ile dochód na osobę w ubogich gospodarstwach domowych był niższy od przyjętego w danym roku kryterium dochodowego.

The depth of poverty of households of social assistance beneficiaries is information, expressed as a percentage, on how much per capita income in poor households was lower than the income criterion adopted in a given year.

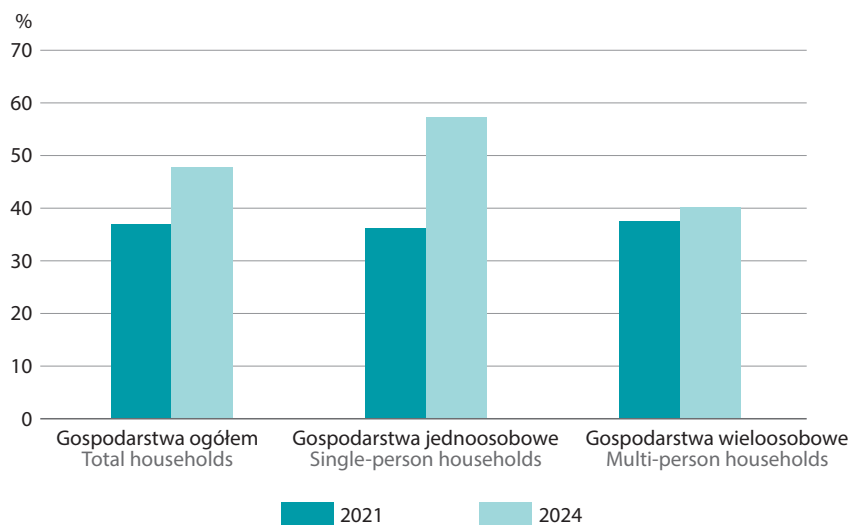
Warto zaznaczyć, że ustawowa granica ubóstwa jest różna ze względu na liczbę osób w gospodarstwie. W 2021 r. było to 701 zł netto dochodu dla osoby samotnie gospodarującej oraz 528 zł dla osoby w gospodarstwie wieloosobowym. W 2022 r. kryterium dochodowe uległo zmianie i do końca 2024 r. wynosiło 776 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 600 zł dla osoby w wieloosobowym gospodarstwie domowym.

W 2024 r. wskaźnik głębokości ubóstwa w analizowanych gospodarstwach beneficjentów pomocy społecznej (nie uwzględniając gospodarstw bez dochodu) wyniósł 47,9%. W gospodarstwach jednoosobowych był wyższy i wyniósł 57,3%, a w wieloosobowych – 40,3%.

W porównaniu z 2021 r. zarówno w gospodarstwach jednoosobowych jak i wieloosobowych wskaźnik głębokości ubóstwa zwiększył się odpowiednio o 21,1 p. proc. oraz 2,7 p. proc.

Wykres 62. Głębokość ubóstwa gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej w latach 2021 i 2024

Chart 62. Depth of poverty of social assistance beneficiaries' households in years 2021 and 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Wyżej prezentowane dane o głębokości ubóstwa nie odzwierciedlają rzeczywistej sytuacji ekonomicznej gospodarstw z dziećmi, ponieważ w ich dochodach nie jest uwzględniona kwota świadczenia wychowawczego nie wliczanego do dochodu. Zbliżona do realiów głębokość ubóstwa gospodarstw beneficjentów została opisana w rozdziale 5 (Uboży beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej i ich gospodarstwa domowe po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego).

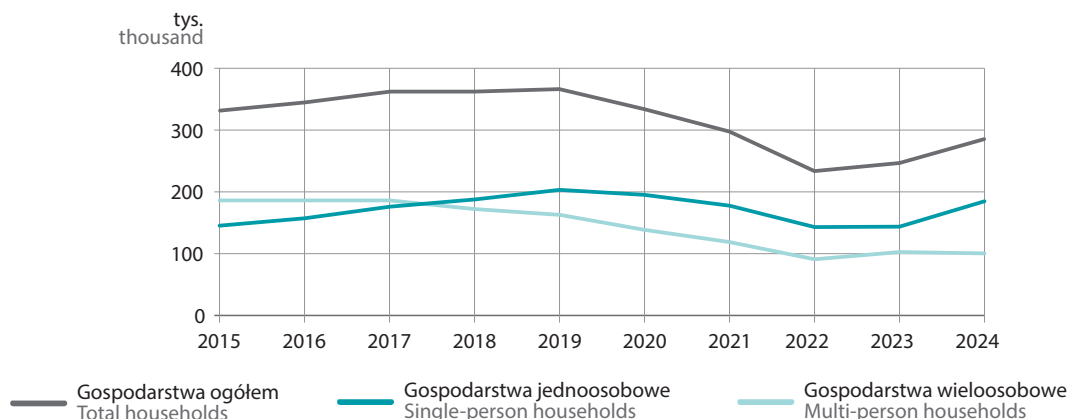
4.3. Gospodarstwa domowe beneficjentów o dochodzie na osobę powyżej kryterium

4.3. Beneficiaries' households with per capita income above the criterion

Zbiorowość gospodarstw domowych o dochodzie na osobę powyżej kryterium dochodowego w 2024 r. liczyła 285,1 tys., tj. 46,8% ogółu gospodarstw beneficjentów pomocy społecznej. Wykres 63 przedstawia zmiany w liczbie tych gospodarstw w dekadzie 2015–2024.

Wykres 63. Gospodarstwa domowe beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej o dochodzie na osobę powyżej kryterium dochodowego

Chart 63. Households of social assistance beneficiaries of with per capita income above the criterion

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W latach 2015–2017 liczba gospodarstw o dochodzie na osobę powyżej kryterium wykazywała tendencję wzrostową, następnie w latach 2020–2022 nastąpił jej dynamiczny spadek. W ostatnich dwóch latach analizowanego okresu liczba omawianych gospodarstw ponownie wzrosła. Powodem zmiany tej tendencji w latach 2023 i 2024 może być, wspomniany w rozdziale 1, szybki wzrost dochodu rozporządzalnego przypadającego na 1 mieszkańca. Zasadniczą grupę gospodarstw beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium w 2024 r. stanowiły głównie osoby samotnie gospodarujące, których populacja liczyła 184,6 tys. Gospodarstwa beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium, biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, miały podobne cechy jak cała populacja gospodarstw korzystających z pomocy społecznej. Również udział gospodarstw jednoosobowych (64,7%) był zbliżony do udziału tych gospodarstw w całej zbiorowości gospodarstw beneficjentów (65,3%). Liczba jednoosobowych gospodarstw o dochodzie powyżej kryterium w latach 2015–2024 wykazywała tendencję zmienną z niewielkimi odchyleniami, natomiast w 2024 r. odnotowano jej dynamiczny wzrost. Populacja tych gospodarstw w omawianym roku zwiększyła się o 28,5%. Był to największy wzrost jaki odnotowano w latach 2015–2024.

4.3.1. Przyczyny przyznania świadczeń i formy pomocy

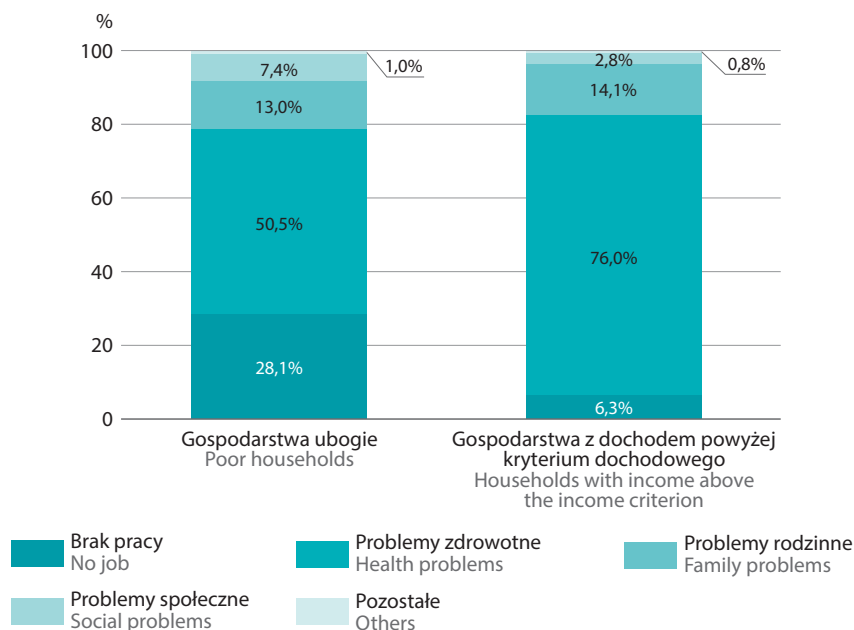
4.3.1. Reasons for granting benefits and forms of assistance

W głównych przyczynach korzystania z pomocy społecznej obserwuje się zróżnicowanie pomiędzy grupą ubogich gospodarstw domowych, a grupą gospodarstw o dochodzie na osobę powyżej kryterium. Podział tych zbiorowości według głównej przyczyny przyznania świadczeń porównawczo przedstawiono na wykresie 64.

W populacji gospodarstw domowych, które w 2024 r. skorzystały z pomocy społecznej, wyróżniają się dwie główne przyczyny: problemy zdrowotne oraz brak pracy. Zarówno w ubogich gospodarstwach beneficjentów jak i w gospodarstwach o dochodzie powyżej kryterium główną przyczyną korzystania z pomocy społecznej były najczęściej problemy zdrowotne. Charakterystyki zbiorowości ubogich gospodarstw według przyczyn udzielenia świadczeń przedstawiono oddzielnie dla gospodarstw jednoosobowych w pkt 4.2.1.1 i wieloosobowych w pkt 4.2.2.1.

Wykres 64. Ubogie gospodarstwa domowe beneficjentów i gospodarstwa beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium według głównej przyczyny przyznania świadczeń w 2024 r.

Chart 64. Poor beneficiary households and beneficiary households with income above the criterion by main cause for granting benefits in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W gospodarstwach beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium problemy zdrowotne, tj. niepełnosprawność albo długotrwała lub ciężka choroba, jako główne przyczyny przyznania świadczeń w 2024 r. wystąpiły w 76,0%. W tych gospodarstwach drugą pod względem częstości występowania przyczyną udzielenia pomocy były problemy rodzinne (14,1%). Udział omawianych gospodarstw korzystających z pomocy społecznej z powodu braku pracy był relatywnie niski i wyniósł 6,3%. W 2024 r. grupa samotnie gospodarujących beneficjentów, spośród których 90,4% otrzymywało pomoc z przyczyn zdrowotnych, miała istotny wpływ na charakterystykę gospodarstw o dochodach powyżej kryterium, klasyfikowanych według głównej przyczyny przyznania świadczeń.

Formy udzielonej pomocy to cecha, która najsilniej różnicuje gospodarstwa beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium i gospodarstwa ubogie. Odsetek gospodarstw, które w 2024 r. otrzymały pomoc w formie świadczeń pieniężnych oraz niepieniężnych z wyszczególnieniem niektórych rodzajów świadczeń przedstawiono w tablicy 8.

Tablica 8. Gospodarstwa domowe beneficjentów o dochodzie na osobę poniżej kryterium (ubogie gospodarstwa) i powyżej kryterium według wybranych rodzajów otrzymanej pomocy w 2024 r.
 Table 8. Beneficiaries' households with per capita income below the criterion (poor households) and above the criterion by selected types of assistance received in 2024

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total		Pomoc pieniężna Monetary assistance			Pomoc niepieniężna Non-monetary assistance	
			zasiłek stały ^a permanent benefit ^a	zasiłek okresowy temporary benefit	zasiłek celowy appropriated benefit	posiłek meal	usługi opiekuńcze attendance services
	w tys. in thousands	w odsetkach in percent					
Gospodarstwa ubogie Poor households	324,0	100,0	30,4	47,4	61,6	23,4	4,7
Gospodarstwa o dochodzie powyżej kryterium Households with an income above the criterion	285,1	100,0	x	5,0	48,8	22,9	24,2
w tym gospodarstwa z dziećmi w wieku poniżej 18 lat of which households with children under the age of 18	68,8	100,0	x	8,5	53,3	70,7	1,3
w tym gospodarstwa jednoosobowe of which single-person households	184,6	100,0	x	3,8	44,8	7,8	32,2

a Zasiłek stały przysługuje tylko gospodarstwom ubogim.

a Only poor households are entitled to permanent benefit.

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Wśród ogółu gospodarstw beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium świadczenia pieniężne w 2024 r. otrzymało 52,6%. Ten relatywnie wysoki w tej grupie odsetek gospodarstw, które skorzystały ze świadczeń pieniężnych wynika z dużej liczby wypłat zasiłku celowego. Zasiłek ten otrzymało 48,8% omawianej grupy gospodarstw, większy udział miały gospodarstwa z dziećmi (53,3%). Analizowane gospodarstwa otrzymywały również pomoc w formach niepieniężnych. Ze świadczeń niepieniężnych skorzystało 84,3% ogółu gospodarstw beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium, przy czym w gospodarstwach z dziećmi powyżej kryterium dochodowego ten odsetek wyniósł 86,6%, w tym 70,7% stanowiły gospodarstwa, które skorzystały z posiłku.

Wśród 285,1 tys. gospodarstw beneficjentów o dochodzie na osobę powyżej kryterium większość – 64,7% stanowiły gospodarstwa jednoosobowe, tj. beneficjenci gospodarujący samotnie, którzy w tym przypadku byli świadczeniobiorcami. W tej zbiorowości ze świadczeń niepieniężnych w 2024 r. skorzystało 86,8%, w tym 32,2% z usług opiekuńczych. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, tego rodzaju usługi przysługują osobom samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne przyczyny potrzebują wsparcia innych osób, a nie mają go zapewnionego. Świadczenie tych usług jest odpłatne, jednak rada gminy określa szczegółowe zasady ich przyznawania oraz wysokość opłat. Ponadto, rada gminy ustala też warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat. Dzięki temu z tej formy pomocy mogą korzystać także osoby zamożne, które pokrywają pełny koszt usług. Pomoc w formach pieniężnych otrzymało 50,1% ogółu samotnie gospodarujących beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium, w tym 44,8% otrzymało zasiłki celowe, w dużej części na zakup posiłków. Przyznanie pomocy w takiej formie osobom z dochodem powyżej kryterium wynika z wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2019–2023, który jest kontynuowany w latach 2024–2028. W 2024 r. ze środków prze-

kazywanych w ramach Programu – gminy udzieliły wsparcia osobom spełniającym warunki otrzymania pomocy wskazane w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz spełniającym kryterium dochodowe w wysokości 200% kryterium, o którym mowa w art. 8 ww. ustawy.

4.3.2. Charakterystyka społeczno-ekonomiczna gospodarstw o dochodzie powyżej kryterium

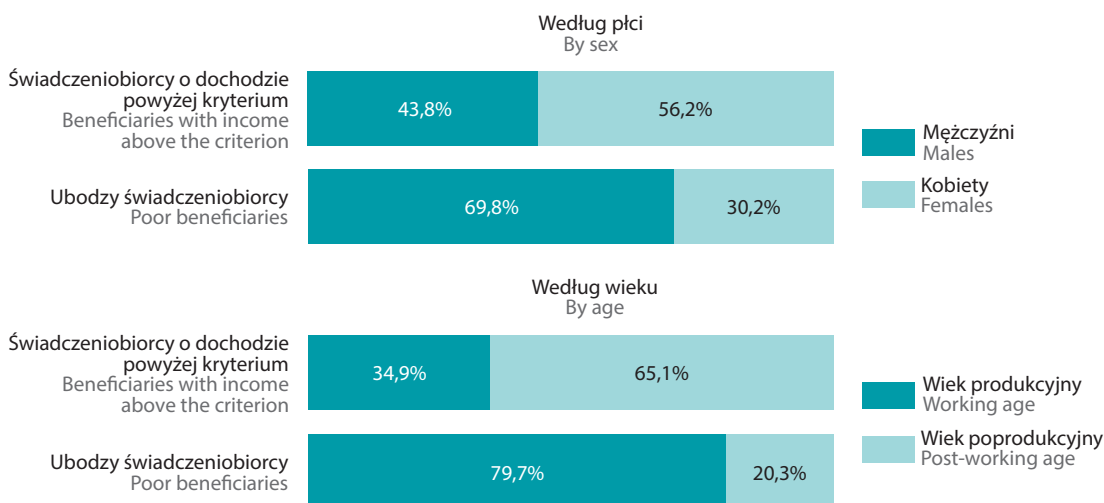
4.3.2. Socio-economic characteristics of households with an income above the criterion

W 2024 r. gospodarstwa domowe beneficjentów o dochodzie przekraczającym kryterium, pod względem liczby osób i ich składu, wykazywały podobne cechy jak gospodarstwa ubogich beneficjentów, chociaż udział gospodarstw z dziećmi wśród gospodarstw wieloosobowych był mniejszy w gospodarstwach powyżej kryterium – 68,4% wobec 75,3% w ubogich gospodarstwach wieloosobowych.

Zbiorowość beneficjentów samotnie gospodarujących o dochodzie powyżej kryterium zwraca uwagę ze względu na głębokie różnice według płci (56,2% to kobiety) i według grup wieku (65,1% to osoby w wieku poprodukcyjnym). W tym miejscu należy zwrócić uwagę na fakt, że w 2024 r. w porównaniu z poprzednim rokiem, liczba jednoosobowych gospodarstw mężczyzn o dochodzie powyżej kryterium zwiększyła się o 60,6%.

Wykres 65. Samotnie gospodarujący beneficjenci o dochodzie powyżej kryterium i ubodzy samotnie gospodarujący beneficjenci według płci i ekonomicznych grup wieku w 2024 r.

Chart 65. Single-handedly managing beneficiaries with an income above the criterion and poor single beneficiaries by sex and economic age groups in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r., w analizowanej zbiorowości samotnie gospodarujący beneficjenci o dochodzie powyżej kryterium w wieku 75 lat i więcej stanowili 35,9%, tj. 66,3 tys. osób. W porównaniu z 2021 r. ich liczba zmniejszyła się o 5,9 tys. osób.

Mediana przeciętnego miesięcznego dochodu netto na osobę w wieloosobowych gospodarstwach domowych beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium w 2024 r. wyniosła 989 zł i była ponad 2,5-krotnie wyższa niż w tej samej grupie ubogich gospodarstw. W jednoosobowych gospodarstwach beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium ten wskaźnik ukształtował się na poziomie 2 044 zł wobec 255 zł wśród ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących (nie licząc tych bez dochodu). W 2024 r.

mediana ta dla samotnie gospodarujących z dochodem powyżej kryterium dochodowego była 8-krotnie wyższa niż wśród ubogich beneficjentów samotnie gospodarujących (w 2021 r. mediana była prawie 3,5-krotnie wyższa). Najczęstszym źródłem utrzymania samotnie gospodarujących beneficjentów o dochodzie powyżej kryterium była emerytura (50,1%). Mediana przeciętnej emerytury netto wypłacanej przez ZUS w 2024 r. wyniosła 2 493 zł.

Rozdział 5. Ubodzy beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej i ich gospodarstwa domowe po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego w ich dochodach

Chapter 5. Poor beneficiaries of social assistance at domicile and their households after taking into account child-raising benefit in their incomes

Świadczenie wychowawcze wypłacane od 1 kwietnia 2016 r. w ramach programu „Rodzina 500+” od 1 stycznia 2024 r. zostało podniesione do 800 zł miesięcznie na dziecko i od tej pory jest wypłacane w ramach programu „Rodzina 800+”. Świadczenie wychowawcze **nie jest uwzględniane przy ustalaniu dochodu uprawniającego do otrzymania wsparcia na podstawie ustawy o pomocy społecznej**.

W niniejszym rozdziale przedstawiono wyniki obliczeń symulacyjnych, w których do miesięcznego dochodu ubogich gospodarstw z dziećmi w wieku poniżej 18 lat, korzystających z pomocy społecznej dodano kwoty świadczenia wychowawczego w wysokości odpowiadającej liczbie dzieci w gospodarstwie domowym.

This chapter presents the results of simulation calculations in which to the monthly income of poor households with children under the age of 18 benefiting from social assistance there were added amounts of child-raising benefit corresponding to the number of children in the household.

5.1. Zbiorowość ubogich beneficjentów i ich zasięg

5.1. Population of poor beneficiaries and their range

Zbiorowość ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych w 2024 r. liczyła 601,0 tys. osób, a ich udział w ogólnej liczbie ludności (tj. zasięg ubogich beneficjentów) wyniósł 1,6%. W rankingu regionów²² zasięg ubogich beneficjentów był najwyższy w regionie warmińsko-mazurskim (2,8%) i stosunkowo wysoki w regionie podlaskim (2,6%). Najniższa jego wartość (1,0%) wystąpiła w regionie warszawskim stołecznym oraz małopolskim, a nieznacznie wyższa (1,2%) – w śląskim.

W 2024 r. liczba ubogich beneficjentów w wieku poniżej 18 lat (188,9 tys. osób) stanowiła 31,4% ogółu ubogich beneficjentów, a ich zasięg wyniósł 2,8%.

Po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego w dochodach liczba ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w Polsce w 2024 r. w porównaniu z formalnymi wynikami badania uległa zmniejszeniu o 34,9%, a ich zasięg zmniejszył się o 0,6 p. proc. Liczba ubogich beneficjentów w wieku poniżej 18 lat uległa zmniejszeniu o 67,4%, a ich zasięg zmniejszył się o 1,9 p. proc.

After taking into account child-raising benefit in income, the number of poor beneficiaries of social assistance at domicile in Poland in 2024 was smaller than in formal results of the survey by 34.9%, and their range decreased by 0.6 pp. The number of poor beneficiaries under the age of 18 decreased by 67.4%, and their range decreased by 1.9 pp.

²² Patrz przypis 2 w rozdziale 1 str. 22.

W 2021 r. liczba ubogich beneficjentów w gospodarstwach domowych, po doliczeniu do dochodów kwot świadczenia wychowawczego, zmniejszyła się o 38,2%, a ich zasięg był mniejszy o 0,8 p. proc., w porównaniu z wynikami przed uwzględnieniem kwoty tego wsparcia. W przypadku dzieci w wieku poniżej 18 lat ich liczba uległa zmniejszeniu o 69,6%, a zasięg obniżył się o 2,6 p. proc.

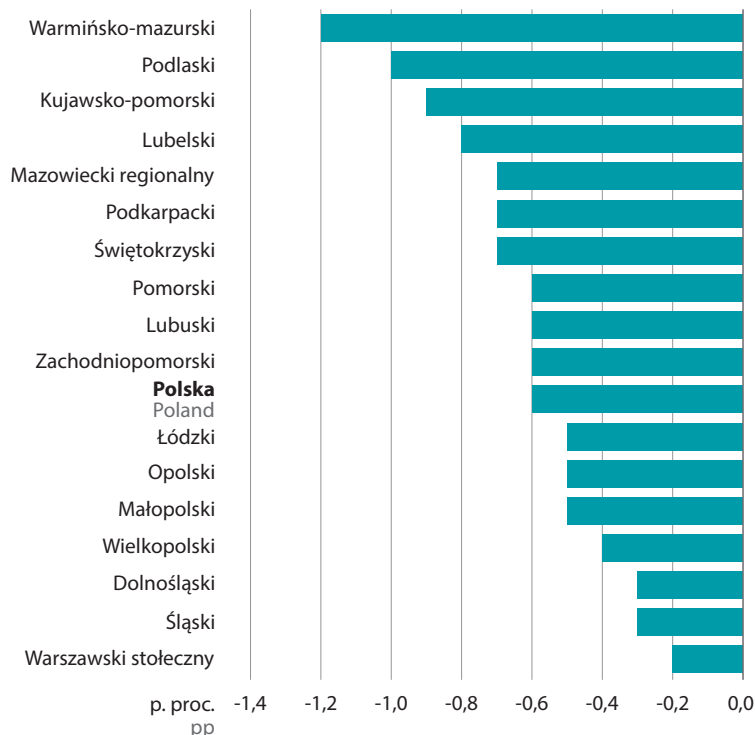
Przeprowadzając symulację podwyższenia dochodów ubogich gospodarstw domowych z dziećmi o środki ze świadczenia wychowawczego w 2024 r. obliczono, że liczba ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gospodarstwach domowych wyniosła 391,0 tys. osób, w tym 61,6 tys. to beneficjenci w wieku poniżej 18 lat. Tym samym zasięg ubogich beneficjentów wyniósł 1,0%, a zasięg ubogich dzieci w wieku poniżej 18 lat – 0,9%. W porównaniu z formalnymi wynikami badania w analizowanym roku, liczba ubogich beneficjentów zmniejszyła się o 209,9 tys. osób, w tym liczba dzieci – o 127,4 tys. osób.

W 2024 r. (odwrotnie niż w latach wcześniejszych) środki ze świadczenia wychowawczego w większym stopniu wzbogaciły ubogie gospodarstwa domowe beneficjentów w miastach, gdyż z ogółu 188,9 tys. członków tych gospodarstw w wieku poniżej 18 lat, 51,3% mieszkało w miastach.

Regionalne zróżnicowanie wskaźnika zasięgu ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego kształtowało się, podobnie jak w wynikach badania w zakresie wartości minimum i maksimum, z niewielkimi przesunięciami wewnątrz zestawienia. Po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego spadek tego wskaźnika był zróżnicowany w poszczególnych regionach, co przedstawiono na wykresie 66.

Wykres 66. Wpływ świadczenia wychowawczego na spadek zasięgu ubogich beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w regionach w 2024 r.

Chart 66. Impact of child-raising benefit on the decline in the range of poor beneficiaries of social assistance at domicile in regions in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS i GUS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and Statistics Poland.

Największy spadek zasięgu ubogich beneficjentów – o 1,2 p. proc. wystąpił w regionie warmińsko-mazurskim. Nieznacznie mniejsze spadki wystąpiły w regionie podlaskim – o 1,0 p. proc. oraz w regionach kujawsko-pomorskim i lubelskim odpowiednio o 0,9 p. proc. i 0,8 p. proc. Najmniejsza różnica w tym zakresie – o 0,2 p. proc. wystąpiła w regionie warszawskim stołecznym.

Zwiększenie dochodów ubogich gospodarstw z dziećmi korzystających z pomocy społecznej w 2024 r. poprzez dodanie świadczenia wychowawczego spowodowało, że wykazana w wynikach badania ogólna liczba 83,6 tys. tych gospodarstw zmniejszyła się do 32,7 tys., tj. o 60,9%.

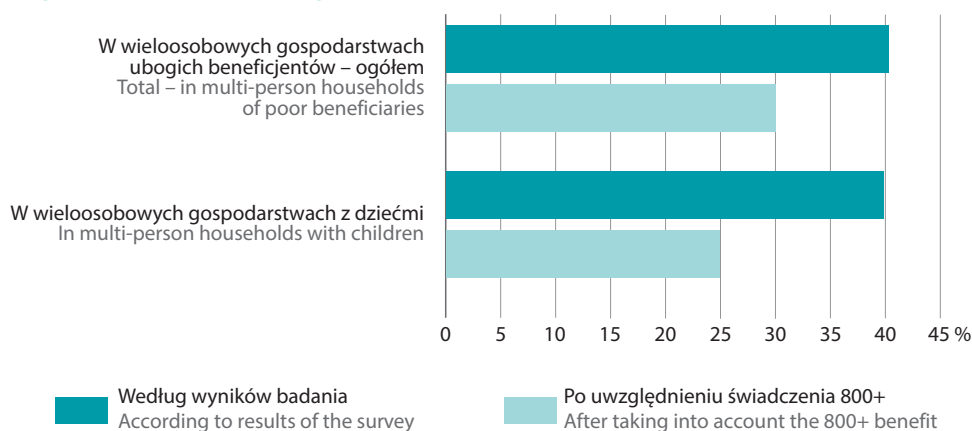
5.2. Dochód i głębokość ubóstwa gospodarstw beneficjentów

5.2. Income and depth of poverty of beneficiaries' households

W 2024 r. mediana przeciętnego miesięcznego dochodu netto na osobę w ubogich wieloosobowych gospodarstwach beneficjentów (nie wliczając gospodarstw bez dochodu) wyniosła 375 zł, a po podwyższeniu dochodów o świadczenie wychowawcze – 419 zł. Znacznie większa różnica wystąpiła w gospodarstwach z dziećmi w wieku poniżej 18 lat, gdzie mediana wyniosła odpowiednio 377 zł i 462 zł na osobę. Zatem świadczenie wychowawcze nieznacznie zmniejszyło poziom ubóstwa omawianych gospodarstw.

Wykres 67. Głębokość ubóstwa wieloosobowych gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej według wyników badania i z uwzględnieniem świadczenia wychowawczego w 2024 r.

Chart 67. Depth of poverty of multi-person households of social assistance beneficiaries by results of the survey and taking into account child-raising benefit in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

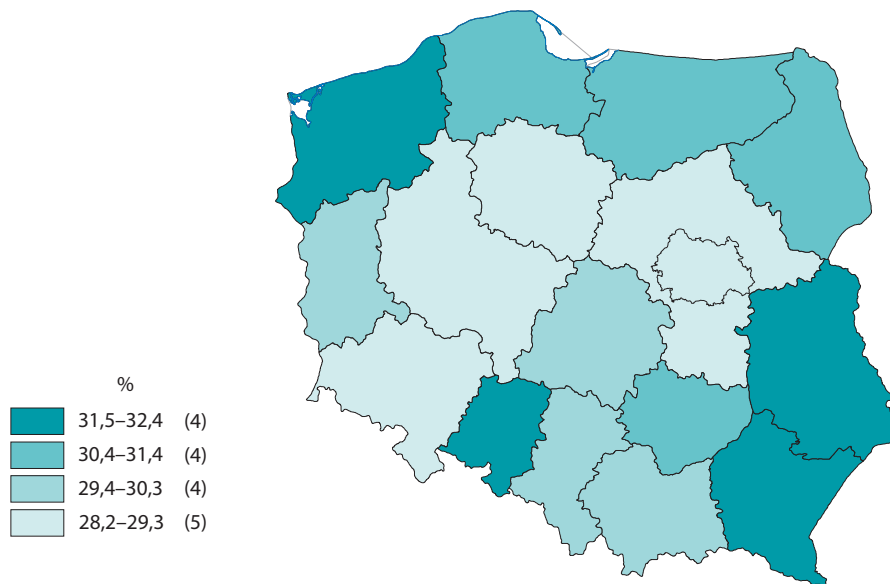
Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W 2024 r. głębokość ubóstwa w wieloosobowych gospodarstwach beneficjentów wyniosła 40,3%, czyli o tyle przeciętny dochód na osobę w tych gospodarstwach był niższy od kryterium dochodowego, które wynosiło 600 zł. Po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego głębokość ubóstwa w omawianych gospodarstwach zmniejszyła się do 30,0%, tj. o 10,3 p. proc. Wśród gospodarstw z beneficjentami w wieku poniżej 18 lat głębokość ubóstwa wyniosła odpowiednio 39,8% i 24,9%, zatem wskaźnik ten wśród tych gospodarstw zmniejszył się o 14,9 p. proc.

Po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego w dochodach ubogich wieloosobowych gospodarstw beneficjentów wskaźnik głębokości ubóstwa w 2024 r. ukształtował się na poziomie od 28,2% w regionie warszawskim stołecznym do 32,4% w regionie lubelskim. Wpłata świadczenia wychowawczego w 2024 r. najbardziej zmniejszyła głębokość ubóstwa omawianych gospodarstw w regionie dolnośląskim o 13,1 p. proc. Najmniejszy spadek omawianego wskaźnika wystąpił w regionie małopolskim, o 7,9 p. proc.

Mapa 3. Głębokość ubóstwa wieloosobowych gospodarstw domowych beneficjentów pomocy społecznej po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego w regionach w 2024 r.

Map 3. Depth of poverty of multi-person households of social assistance beneficiaries after taking into account child-raising benefit in regions in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

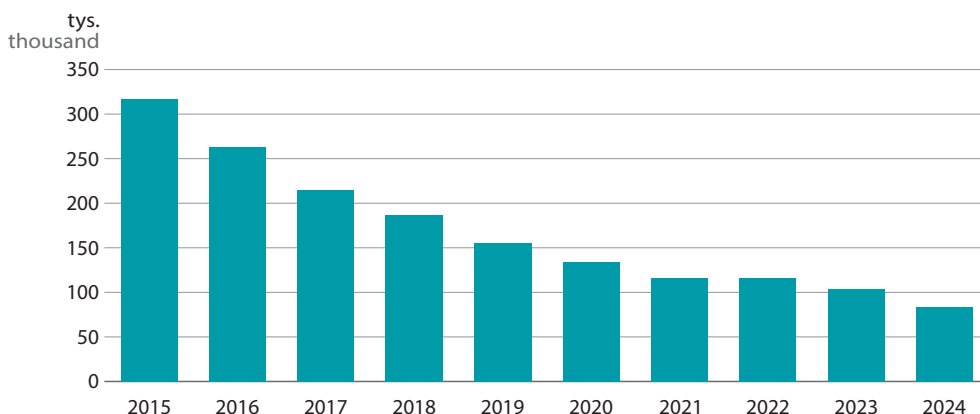
5.3. Zmiany w populacji ubogich gospodarstw beneficjentów z dziećmi w wieku poniżej 18 lat w latach 2015–2024

5.3. Changes in the population of poor beneficiaries' households with children under the age of 18 in years 2015–2024

W 2024 r. liczba ubogich gospodarstw z dziećmi korzystających z pomocy społecznej wyniosła 83,6 tys. W porównaniu z 2015 r. liczba tych gospodarstw zmniejszyła się o 73,6%, tj. o 232,9 tys. W okresie 2015–2024 obserwowano systematyczny spadek tej liczby, jedynie w 2022 r. widoczny był niewielki wzrost (o 0,1%). Wzrost ten związany był z podwyższeniem w 2022 r. kryterium dochodowego oraz migracją obywateli Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

W 2024 r. wystąpił największy w ostatnich dziesięciu latach spadek liczby omawianych gospodarstw, który wyniósł 19,3%.

Wykres 68. Ubogie gospodarstwa domowe z dziećmi korzystające z pomocy społecznej
 Chart 68. Poor households with children benefiting from social assistance

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Wyniki badania beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej pokazały, że równocześnie z wprowadzeniem świadczenia wychowawczego w 2016 r. znacznie zmniejszyła się skala korzystania z pomocy społecznej przez rodziny z dziećmi w wieku poniżej 18 lat.

Wydaje się, że część rodzin z dziećmi, mimo bardzo niskich dochodów nie zgłasza się po wsparcie z pomocy społecznej. Potwierdzeniem tego może być wynik porównania danych o beneficjentach świadczeń rodzinnych ze zbiorem beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Z ogółu członków rodzin, które w 2024 r. pobierały zasiłek rodzinny wybrano osoby, w rodzinach których miesięczny dochód na osobę nie przekraczał kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń pieniężnych w systemie pomocy społecznej, tj. 600 zł netto.

Z wybranych 1 195,4 tys. beneficjentów świadczeń rodzinnych²³, beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej w 2024 r. było 28,0%, tj. 334,8 tys. osób. W zdecydowanej większości pozostałych rodzin (860,6 tys. osób) zapewne nie wystąpiły obiektywne przyczyny ubóstwa²⁴, niemniej w tak licznej zbiorowości osób prawdopodobnie były i takie, których rodziny spełniały kryteria aby uzyskać wsparcie z pomocy społecznej, tylko się o takie wsparcie nie ubiegały. Trudno jednak znaleźć przyczynę rezygnacji z korzystania z pomocy społecznej, pomimo spełniania kryteriów do jej uzyskania.

Po uwzględnieniu świadczenia wychowawczego wskaźnik głębokości ubóstwa w gospodarstwach z dziećmi w 2024 r. wyniósł 24,9% wobec 37,5% w 2023 r. W porównaniu z 2021 r., głębokość ubóstwa omawianych gospodarstw w 2024 r. zmniejszyła się o 4,2 p. proc. Spadek ten związany był ze wzrostem kwoty świadczenia wychowawczego.

²³ Źródło danych: Krajowy System Monitoringu Świadczeń Rodzinnych MRPiPS

²⁴ Wymienione w art. 7, w powiązaniu z art. 8 pkt 1 Ustawy o pomocy społecznej.

Uwagi metodologiczne

Informacje ogólne

1. Do prezentacji danych w publikacji został zastosowany System Kodowania Jednostek Terytorialnych i Statystycznych (KTS). System ten, to przyjęty na potrzeby baz danych i systemów informatycznych statystyki publicznej jednolity wykaz kodów i nazw jednostek zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa oraz jednostek terytorialnych do celów statystycznych (klasyfikacja NUTS). System KTS wprowadzony został Zarządzeniem wewnętrznym nr 22 Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia Systemu Kodowania Jednostek Terytorialnych i Statystycznych. Zastąpił on stosowaną na potrzeby statystyki publicznej Nomenklaturę Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), zniesioną z dniem 1 stycznia 2018. System KTS został opracowany na podstawie krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju (TERYT) oraz stosowanej w krajach Unii Europejskiej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS). Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych NUTS ma zastosowanie w procesie zbierania, opracowania i rozpowszechniania na obszarze Unii Europejskiej porównywalnych danych dla określonych statystyk regionalnych. System Kodowania Jednostek Terytorialnych i Statystycznych (KTS) dzieli Polskę na terytorialne, hierarchicznie powiązane jednostki na siedmiu poziomach.

Poziomy terytorialne systemu KTS obejmują:

Poziom KTS 0 – Polska

Poziom KTS 1 – Makroregiony (czyli jednostki NUTS 1)

Poziom KTS 2 – Województwa

Poziom KTS 3 – Regiony (czyli jednostki NUTS 2)

Poziom KTS 4 – Podregiony (czyli jednostki NUTS 3)

Poziom KTS 5 – Powiaty (wraz z miastami na prawach powiatu – analogicznie jak w Rejestrze TERYT)

Poziom KTS 6 – Gminy (wraz z częściami miejskimi gmin miejsko-wiejskich, częściami wiejskimi gmin miejsko-wiejskich, dzielnicami Warszawy, delegaturami Krakowa, Łodzi, Poznania i Wrocławia – analogicznie jak w Rejestrze TERYT).

2. Informacje o rewizji NUTS 2021 obowiązującej od 1 stycznia 2021 r. dostępne są na stronie: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/rewizja-nuts-2024/>
3. Informacje w podziale według województw, regionów, podregionów, powiatów i gmin oraz w podziale na miasta i wieś podano w podziale administracyjnym według stanu na dzień 1 stycznia 2024 r., a tam gdzie dane dotyczą lat wcześniejszych według stanu na dzień 1 stycznia odpowiedniego roku. Przez „miasta” rozumie się gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich, przez „wieś” – gminy wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich.
4. Zastosowany w opisie uwarunkowań korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (Rozdział 1 pkt 3) podział kraju według stopni urbanizacji, jest oparty na podziale gminnym z wykorzystaniem komórek siatki kilometrowej i oznacza: miasta – gęsto zaludnione lokalne jednostki administracyjne, w których liczba mieszkańców wynosi co najmniej 50 000, i w których co najmniej 50% ludności mieszka w „ośrodkach miejskich”, tj. w sąsiadujących ze sobą komórkach siatki, gdzie gęstość zaludnienia wynosi co najmniej 1500 osób/km²; małe miasta i przedmieścia – lokalne jednostki administracyjne o umiarkowanej gęstości zaludnienia, tj. co najmniej 300 osób/km², w których liczba mieszkańców wynosi co najmniej 5000, i w których poniżej 50% ludności mieszka w „ośrodkach miejskich”, a jednocześnie poniżej 50% ludności mieszka w „komórkach siatki obszarów wiejskich”; obszary wiejskie to słabo zaludnione (poniżej 300 osób/km²) lokalne jednostki administracyjne, w których ponad 50% ludności mieszka w „komórkach

siatki obszarów wiejskich". Pierwsze dwa typy lokalnych jednostek administracyjnych określone są łącznie w ramach tej klasyfikacji, jako „obszary miejskie”²⁵.

5. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
6. Przeliczeń na 1 mieszkańca lub na 1 tys. osób, dokonano w zależności od cechy. Jeżeli dane dotyczyły stanu w końcu roku, przyjęto liczbę ludności wg stanu w dniu 31 grudnia, a jeżeli przeliczenia dotyczyły danych w ciągu roku, przyjęto liczbę ludności wg stanu w dniu 30 czerwca. We wskaźnikach dotyczących lat 2020 i 2021 przyjęto dane o liczbie ludności skorygowane ostatecznymi wynikami NSP 2021.
7. Ze względu na zaokrąglenia danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.
8. Do oszacowania minimum egzystencji w gospodarstwach korzystających z pomocy społecznej przyjęto założenie, że w gospodarstwach osób ubogich dochody w przybliżeniu odpowiadają wydatkom, co pozwala traktować je jako wiarygodny miernik poziomu konsumpcji. Aby rozszerzyć analizę na wszystkie typy gospodarstw domowych, a nie tylko jednoosobowe, wartość minimum egzystencji dla gospodarstw wieloosobowych została wyznaczona z zastosowaniem skali ekwiwalentności. Jako punkt odniesienia przyjęto minimum egzystencji dla gospodarstwa jednoosobowego, a do przeliczeń wykorzystano standardową skalę stosowaną przy wyznaczaniu granicy ubóstwa skrajnego: 1 dla pierwszej osoby dorosłej, 0,7 dla kolejnej osoby dorosłej oraz 0,5 dla dziecka.
9. W celu ujednolicenia porównania stanu cywilnego prawnego i faktycznego (ZC KSMPs) połączono małżeństwa z separacjami jako statusy formalne, a konkubinaty przypisano do stanu wolnego jako status nieformalny.

Badanie beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej jest prowadzone według zasad opisanych szczegółowo w Zeszycie Metodologicznym opracowanym dla tego badania²⁶. W związku z tym poniżej zamieszczono:

- informację o zmianach w zakresie badania;
- nowe – w stosunku do opisanych w Zeszycie Metodologicznym (Rozdział 3 – Charakterystyka narzędzi zbierania danych) – źródła danych;
- zmienione lub nowe objaśnienia podstawowych pojęć.

Ponadto definicje najważniejszych pojęć wyjaśniono w tekście analitycznym.

Zakres przedmiotowy badania

Na potrzeby niniejszej publikacji, z ogółu beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wyodrębniono zbiorowości świadczeniobiorców głównych świadczeń i opisano ich w podstawowych cechach demograficznych.

W badaniu zbiorowości ubogich beneficjentów w wieku 18 lat i więcej według liczby lat korzystania z pomocy społecznej dodano nową cechę „relacja środowiskowa”.

Źródła danych

Począwszy od badania za 2019 r., do uzupełniania braków w podstawowych cechach demograficznych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej i o miejscu ich zamieszkania wykorzystywany jest elektroniczny system ewidencji ludności (PESEL).

²⁵ Pełny opis tej klasyfikacji Główny Urząd Statystyczny / Statystyka regionalna / Jednostki terytorialne / Unijne typologie terytorialne (TERCET) / Stopień urbanizacji (DEGURBA)

²⁶ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoieczna/zeszyt-metodologiczny-beneficjenci-srodowiskowej-pomocy-spoiecznej-23,1.html>

Objaśnienia podstawowych pojęć

Osoby trwale korzystające z pomocy społecznej – to ubodzy beneficjenci tej pomocy w wieku 18 lat i więcej – członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które korzystały z tej pomocy w roku badania i nieprzerwanie w okresie co najmniej czterech poprzednich lat, a także beneficjenci, którzy mieli przerwę jednoroczną w tych latach, ale korzystali z pomocy w latach poprzedzających ten okres.

Świadczeniobiorca to osoba, na którą została wydana imienna decyzja administracyjna o przyznaniu świadczenia. W przypadku świadczeń pomocy społecznej, które nie wymagają wydania decyzji administracyjnej, za osobę otrzymującą świadczenie uznaje się osobę, która z niego korzystała. Wszyscy bezdomni oraz samotnie gospodarujący beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej są równocześnie świadczeniobiorcami tej pomocy. W gospodarstwach wieloosobowych świadczeniobiorcą najczęściej jest jedna osoba – ta, która występuje z wnioskiem o pomoc. W przypadku świadczeń dla osób niepełnoletnich decyzja jest wydawana na rodzica lub opiekuna prawnego tej osoby.

Relacja środowiskowa określa czy dana osoba żyła w gospodarstwie domowym wieloosobowym, jednoosobowym czy była bezdomna.

Osoba niepełnosprawna biologicznie to osoba, która odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiada prawnego orzeczenia niepełnosprawności.

Ocena jakości Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej za 2024 r.

Dane zasilające Krajowy System Monitoringu Pomocy Społecznej są rejestrowane w ośrodkach pomocy społecznej i kontrolowane w momencie ich rejestracji. W Urzędzie Statystycznym w Krakowie pozyskane dane administracyjne poddawane są dodatkowej kontroli i weryfikacji w oparciu o samodzielnie opracowane założenia kontroli i korekty.

Oceny kompletności zbioru zarejestrowanych gospodarstw domowych i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w KSMPs dokonano w oparciu o:

- Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju TERYT,
- zagregowane dane gminne ze sprawozdania MRPiPS-03.

Dane za 2024 r. przekazały wszystkie gminy w Polsce. Jednakże 110 jednostek (4,4%) przekazało niepełne dane w zakresie liczby osób. W porównaniu z danymi ze sprawozdania MRPiPS-03 różnica ta wynosiła ponad 10%. Dla tej grupy jednostek dane oszacowano metodą estymacji pośredniej opisanej szczegółowo w Zeszycie Metodologicznym²⁷.

Z ogółu 1,2 mln rekordów (osób), w 86,7% wystąpiły kompletne informacje. W 13,3% rekordów występowały braki danych, w tym zmienne z wartościami „nieustalone” lub „inne”.

Najczęściej takie niejednoznaczne informacje zawierała zmienna Kod Źródła Dochodu. Mimo bardzo bogatej kafeerii zawierającej 34 kody źródeł dochodu, 10,5% rekordów opisujących osoby (w wieku 18 lat i więcej) zawierało informację „99” – oznaczającą „inne źródło”. Z kolei w zmiennej Kod Rodzaju Wykształcenia odnotowano 4,4% rekordów (z ogółu osób w wieku 13 lat i więcej) z kodem 99 oznaczającym „nieustalony poziom wykształcenia”.

Za pomocą opracowanych reguł kontroli, korekty i imputacji danych zostały uzupełnione zarówno braki danych jak i poprawione błędy logiczne.

²⁷ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoieczna/zeszyt-metodologiczny-beneficjenci-srodowiskowej-pomocy-spoiecznej-23,1.html>

Błędy logiczne stwierdzono w 206,1 tys. rekordów opisujących osoby, co stanowiło 17,7% zbioru, przy czym były to przede wszystkim błędy niezgodności kodu rodzaju wykształcenia z wiekiem. Błędy logiczne tego typu zawierało 15,6% rekordów. Spośród pozostałych, najliczniejsze to błędy związane z rodzajem źródła dochodu, polegające przede wszystkim na przypisaniu osobom nieletnim dochodu osoby dorosłej.

Ustalenie poprawnej informacji o wykształceniu przeprowadza się w oparciu o: reguły korekty ustalające poziom realizowanej edukacji dla osób podlegających obowiązkowi szkolnemu lub w oparciu o dane Ministerstwa Edukacji Narodowej (baza uczniów lub baza studentów). Do ustalenia poziomu wykształcenia w niektórych przypadkach wykorzystano rejestr bezrobotnych.

W związku z tym, że w zakresie dwóch zmiennych, definicje pojęć oraz klasyfikacje stosowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie są zgodne ze standardami statystyki publicznej, w trakcie przetwarzania danych dokonano ich modyfikacji. Dotyczy to:

- Kodu Składu Rodziny – ta zmienna ze względu na odmienne założenia systemowe nie jest wykorzystywana. W to miejsce wprowadzono zmienną Typ Gospodarstwa Domowego wykorzystując w tym celu wszystkie, zapisane w zbiorze informacje: o wieku, stanie cywilnym i pokrewieństwie osób z osobą odniesienia²⁸,
- Kodu Rodzaju Wykształcenia – zmienna opiera się na słowniku, w którego kafeeterii ujęto zarówno poziom wykształcenia jak i poziom aktualnie realizowanej edukacji. Osobom w wieku „edukacyjnym”, ustalono poziom wykształcenia w oparciu o kody poziomu realizowanej edukacji zapisane w zbiorze oraz z wykorzystaniem bazy uczniów lub bazy studentów z systemów Ministerstwa Edukacji Narodowej.

²⁸ Według definicji w badaniu budżetów gospodarstw domowych.

Methodological notes

General information

1. For the presentation of data in the publication, the Coding System for Territorial and Statistical Units (KTS) was used, it is a uniform list of codes and names of units of the basic three-stage territorial division of the state and territorial units for statistical purposes adopted for the needs of databases and information systems of official statistics (NUTS classification). The KTS system was introduced by Internal Order No. 22 of the President of Statistics Poland of 24 August 2017 regarding the introduction of the Coding System for Territorial and Statistical Units. It replaces, for the purposes of official statistics, the Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes (NTS), abolished on 1 January 2018. The KTS system was developed on the basis of the national register of the official territorial division of the country (TERYT) and the Classification of Territorial Units for Statistical Purposes used in the European Union (NUTS). The NUTS Classification of Territorial Units for Statistical Purposes is used in the process of collecting, developing and disseminating comparable data for specific regional statistics in the European Union. The Coding System for Territorial and Statistical Units (KTS) divides Poland into territorial, hierarchically related units on seven levels.

The territorial levels of the KTS system include:

Level KTS 0 – Poland

Level KTS 1 – Macroregions (i.e. NUTS 1 units)

Level KTS 2 – Voivodships

Level KTS 3 – Regions (i.e. NUTS 2 units)

Level KTS 4 – Subregions (i.e. NUTS 3 units)

Level KTS 5 – Powiats (together with cities with powiat status – similarly to the TERYT Register)

Level KTS 6 – Gminas (together with urban parts of urban-rural gminas, rural parts of urban-rural gminas, districts of Warszawa, delegations of Kraków, Łódź, Poznań and Wrocław – similarly to the TERYT Register).

2. Information on the NUTS 2021 revision, in force since 1 January 2021, is available on the website: <https://stat.gov.pl/en/regional-statistics/classification-of-territorial-units/classification-of-territorial-units-for-statistics-nuts/the-history-of-the-nuts-classification/nuts-2024-revision/>
3. Information by voivodships, regions, subregions, powiats and gminas as well as by urban and rural areas is given in the administrative division as of 1 January 2024, and where data relate to previous years as of 1 January the relevant year. "Urban areas" mean urban gminas and cities in urban-rural gminas, "rural areas" – rural gminas and villages in urban-rural gminas.
4. The division according to the degree of urbanisation used in the description of conditions for benefiting from social assistance at domicile (Chapter 1 point 3) is based on the municipal division using cells of the kilometer grid and means: cities – densely populated local administrative units with a population of at least 50,000 and where at least 50% of the population lives in "urban centers", i.e. adjacent grid cells with a population density of at least 1,500 people / km²; small towns and suburbs – local administrative units with a moderate population density, i.e. at least 300 people / km², with a population of at least 5,000 and where less than 50% of the population lives in "urban centers" and, at the same time, less than 50% of the population lives in "rural grid cells"; rural areas are sparsely populated (less than 300 people / km²) local administrative units where more than 50% of the population lives in "rural grid cells". The first two types of local administrative units are collectively referred to in this classification as "urban areas"²⁹.

²⁹ Full description of this classification Statistics Poland / Regional Statistics / Classification of Territorial Units / Union territorial typologies (TERCET) / Degree of urbanisation (DEGURBA)

5. Relative numbers (indices, percentages) are calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables.
6. Calculations per capita or per thousand population were made depending on features. If data related to the state at the end of the year, the population was assumed as of 31 December, and if calculations related to data during the year, the population was assumed as of 30 June. In indicators for years 2020 and 2021, data on the population number corrected by final results of the National Census 2021 were adopted.
7. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may differ from the amount given in the item "total".
8. To estimate the subsistence minimum in households benefiting from social assistance, we assumed that income in the households of poor people roughly corresponds to expenditures, allowing us to treat it as a reliable measure of consumption levels. To extend the analysis to all types of households, not just single-person households, the subsistence minimum for multi-person households was determined using an equivalence scale. The subsistence minimum for a single-person household was taken as the reference point, and the standard scale used for determining the extreme poverty line was used for conversions: 1 for the first adult, 0.7 for the next adult, and 0.5 for a child.
9. **The survey of beneficiaries of social assistance at domicile is conducted according to principles described in detail in the Methodological Report prepared for this survey³⁰**, therefore the following is:
 - information about changes of the scope of the survey;
 - new – in relation to those described in the Methodological Report (Chapter 3 – Characteristics of data gathering tools) – data sources;
 - changed or new explanations of basic concepts.

In addition, definitions of key terms are explained in the analytical text.

Scope of the survey

For the purposes of this publication, groups of recipients of the main benefits were identified from total beneficiaries of social assistance at domicile and described in their basic demographic characteristics.

In the survey of the group of poor beneficiaries aged 18 and more by the number of years of benefiting from social assistance, a new feature was added: "relation at domicile".

Data sources

Starting from the survey for 2019, the electronic system of population registration (PESEL) is used to fill the gaps in the basic demographic characteristics of social assistance beneficiaries and their place of residence.

³⁰ Statistics Poland / Topics / Living conditions / Social assistance / Methodological report. Social assistance beneficiaries

Explanation of basic concepts

Persons permanently benefiting from social assistance – these are poor beneficiaries of this assistance aged 18 and more – members of households and the homeless who have benefited from this assistance in the year of the survey and continuously during the period of at least four previous years; also including persons, who had a one-year break in those years but benefited from help in the years preceding this period.

Beneficiary is a person to whom a personal administrative decision on granting the benefit has been issued. In the case of social assistance benefits that do not require an administrative decision, the person receiving the benefit is considered to be the person who used it. All the homeless and single-handedly managing beneficiaries of social assistance at domicile are also beneficiaries of this assistance. In multi-person households, the beneficiary is usually one person – the one who applies for assistance. In the case of benefits for minors, the decision is issued to the parent or legal guardian of this person.

Relation at domicile determines whether a person has lived in a multi-person household, a single-person household, or was homeless.

Biologically disabled person – A person who experiences a limitation in the ability to perform basic activities for his or her age, but does not have a legal disability certificate.

Quality assessment of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System for 2024

Data supplying the National Social Assistance Monitoring System are registered in social assistance centres and controlled at the time of their registration. In the Statistical Office in Kraków, the obtained administrative data are subject to additional control and verification based on independently developed control assumptions and corrections.

The completeness of the dataset of registered households and persons benefiting from social assistance at domicile in the National Social Assistance Monitoring System was assessed based on:

- National Official Register of the Territorial Division of the Country TERYT,
- aggregated gmina data from the MRPiPS-03 report.

Data for 2024 were provided by all gminas in Poland. However, 110 units (4.4%) provided incomplete data on the number of persons. Compared to data from the MRPiPS-03 report, this difference was more than 10%. For this group of units, the data were estimated using the indirect estimation method described in detail in the Methodological Report³¹.

Out of a total of 1.2 million records (people), 86.7% contained complete information. There were missing data in 13.3% of the records, including the variables with “undetermined” or “other” values.

Most often, such ambiguous information is contained in the variable Source of Income Code. Despite a very rich cafeteria containing 34 codes of income sources, 10.5% of records describing people (aged 18 and more) contained the information “99” – meaning “other source”. In turn, in the variable Type of Education Code, 4.4% of records (out of the total number of people aged 13 and more) were recorded with the code 99 denoting “undetermined level of education”.

Using the developed rules of control, correction and imputation of data, both data gaps and logical errors were corrected.

³¹ Statistics Poland / Topics / Living conditions / Social assistance / Methodological report. Social assistance beneficiaries

Logical errors were found in 206.1 thousand records describing persons, which constituted 17.7% of the set, and these were mainly errors of inconsistency of the education type code with age. Logical errors from this group occurred in 15.6% of records. Among the remaining ones, the most numerous are errors related to the type of source of income, consisting mainly in assigning an adult's income to minors.

Determining the correct information about education is carried out on the basis of: correction rules determining the level of education for persons subject to compulsory schooling or on the basis of data of the Ministry of National Education (pupil database or student database). In some cases, the unemployment register was used to establish the level of education.

Due to the fact that in terms of two variables, the definitions of concepts and classifications used by the Ministry of Family, Labour and Social Policy do not comply with the standards of official statistics, they were modified during data processing. Applies to:

- Family Composition Code – this variable is not used due to different system assumptions. In this place, the variable Type of Household was introduced, using for this purpose all information stored in the set: about age, marital status and kinship of persons with the reference person³²,
- Type of Education Code – the variable is based on a dictionary, in which the cafeteria includes both the level of education and the level of currently implemented education. For people of “educational” age, the level of education was determined based on codes of the level of education provided in the set and with the use of the pupil database or the student database from the systems of the Ministry of National Education.

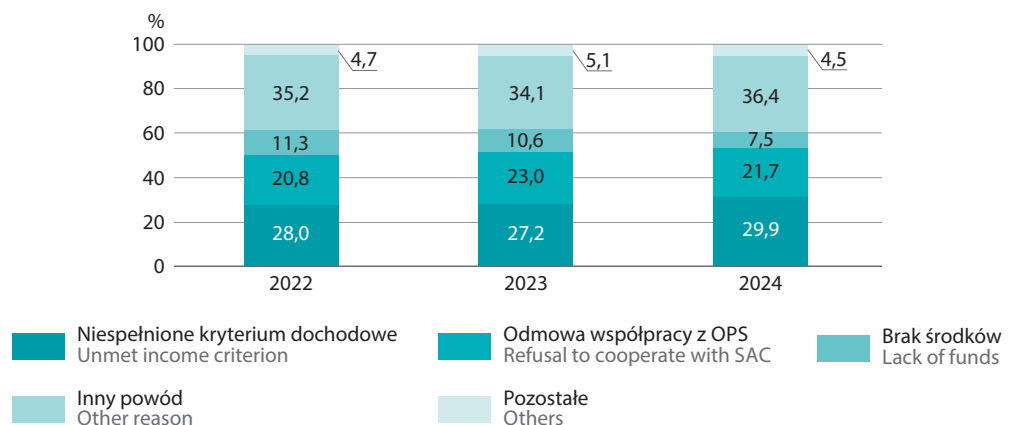
³² As defined in the household budget survey.

Aneks 1. Decyzje odmowne przyznania świadczeń z pomocy społecznej

Annex 1. Decisions refusing to grant social assistance benefits

W systemie pomocy społecznej mogą być wydawane decyzje odmowne, czyli rozstrzygnięcia o nieprzyznaniu świadczenia z różnych przyczyn, m.in. niespełnienia warunków określonych w przepisach lub innych przesłanek wynikających z oceny sytuacji osoby lub rodziny. W 2024 r. takich decyzji wydano 38,3 tys. W porównaniu z 2023 r. ich liczba zwiększyła się o 0,8 tys., tj. o 2,3%.

Wykres 1. Powody nieprzyznania świadczeń z pomocy społecznej
Chart 1. Reasons for not granting benefits of assistance benefits

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

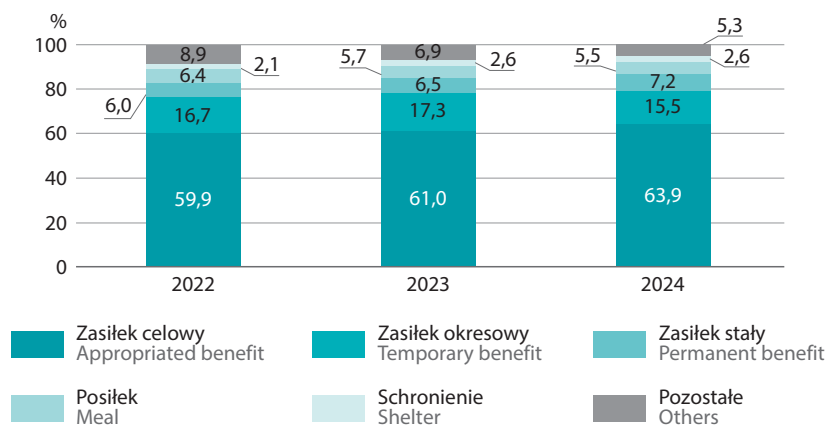
Pomimo różnorodności kategorii przyczyn odmów, największy udział (36,4%) miały przypadki zakwalifikowane jako „inny powód”. Kolejnymi, pod względem udziału, powodami odmów były niespełnienie kryterium dochodowego (29,9%), odmowa współpracy z ośrodkami pomocy społecznej (21,7%) oraz brak środków (7,5%).

Największy odsetek decyzji odmownych w 2024 r. dotyczył zasiłku celowego (63,9%), w tym: zasiłku celowego na zaspokojenie innych potrzeb (19,3%), świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności (9,6%), specjalnego zasiłku celowego (7,9%) oraz zasiłku celowego na pokrycie części lub całości kosztów leków i leczenia (6,1%).

Zasiłki okresowe stanowiły 15,5% wszystkich odmów, z czego najwięcej przypadków dotyczyło zasiłku okresowego z powodu bezrobocia (6,8%).

W 2024 r., spośród 26,5 tys. gospodarstw domowych, które otrzymały pierwszą odmowę, 25,1% z nich ostatecznie uzyskało świadczenie po ponownym złożeniu wniosku.

Wykres 2. Decyzje odmowne według rodzaju świadczenia
 Chart 2. Refusal decisions by type of benefit

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Aneks 2. Świadczeniobiorcy pobierający zasiłki z powodu klęsk żywiołowych i zdarzeń losowych

Annex 2. Beneficiaries receiving benefits due to natural disasters and random events

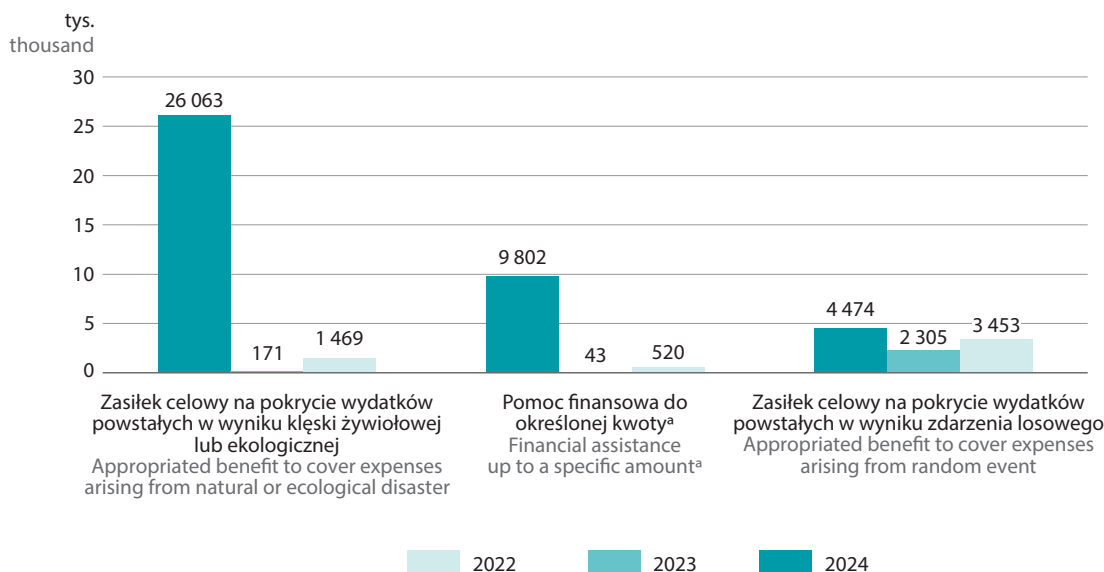
Wsparcie finansowe udzielane osobom poszkodowanym w wyniku klęsk żywiołowych i zdarzeń losowych odgrywa istotną rolę w łagodzeniu skutków nagłych, trudnych do przewidzenia sytuacji. W 2024 r. przyznano 40,3 tys. świadczeń z tytułu klęsk żywiołowych i zdarzeń losowych w wysokości 644,4 mln zł. W stosunku do 2023 r. odnotowano wzrost o 37,8 tys. przyznanych świadczeń. W latach 2022–2023 wydatkowano na ten cel łącznie 38,2 mln zł. W 2023 r. wypłacono trzykrotnie mniej środków niż w 2022 r., przy jednoczesnym ponad dwukrotnym spadku liczby przyznanych zasiłków.

W 2024 r. największą część świadczeń (64,6%) stanowiły zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej – w łącznej kwocie 293,8 mln zł. Świadczenia w formie pomocy finansowej do określonej kwoty odpowiadały za 24,3% wszystkich świadczeń. Łącznie ich wartość wyniosła 350,6 mln zł, z czego 307,6 mln zł to kwota świadczenia „pomoc finansowa do 200 tys. zł” wprowadzona w związku z powodzią w 2024 r.

W 2024 r. w celu likwidacji szkód powstałych w wyniku powodzi wprowadzono stan klęski żywiołowej na obszarze czterech województw (dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego i śląskiego), obejmujący 231 gmin.

Wykres 1. Liczba świadczeń z tytułu klęsk żywiołowych i zdarzeń losowych według rodzaju w latach 2022–2024

Chart 1. Number of benefits due to natural disasters and random events by type in years 2022–2024

a Do tej grupy świadczeń zaliczono: pomoc finansową w wysokości do 2 tys., 6 tys., 100 tys., 200 tys. zł, zasiłek celowy do wysokości 2 tys., 6 tys. zł.

a This group of benefits includes: financial assistance in the amount of up to PLN 2 thousand, 6 thousand, 100 thousand or 200 thousand, and appropriated benefit in the amount of PLN 2 thousand or 6 thousand.

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Tabela 1. Pomoc udzielona gminom na obszarze objętym stanem klęski żywiołowej według województw
 Table 1. Assistance provided to municipalities in areas under a state of natural disaster, by voivodships

Wyszczególnienie Specification	Liczba gmin objętych stanem klęski Number of municipalities affected by a state of disaster	Liczba gmin, którym udzielono pomocy Number of municipalities that received assistance	Kwota pomocy (mln zł) Amount of aid (PLN million)
Dolnośląskie	126	107	336,4
Lubuskie	21	18	10,5
Opolskie	47	36	255,0
Śląskie	37	30	25,4

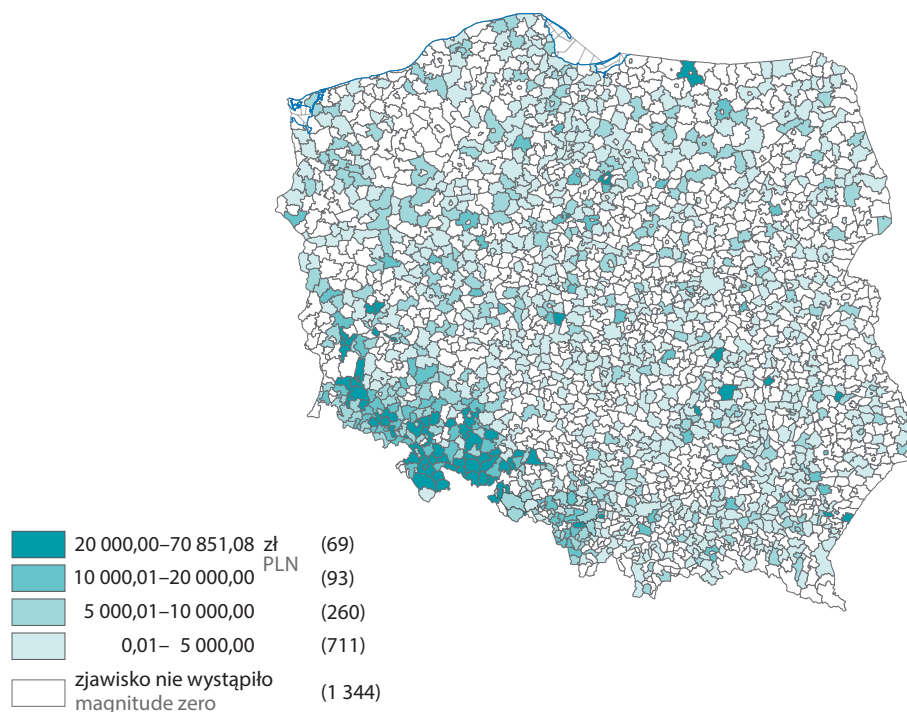
Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Nie wszystkie gminy objęte stanem klęski skorzystały z możliwości wsparcia, co mogło wynikać zarówno z braku potrzeby, jak i braku pełnej informacji w tym zakresie.

Mapa 1. Średnia kwota świadczenia na 1 gospodarstwo domowe z powodu klęski żywiołowej i ekologicznej oraz zdarzenia losowego w 2024 r.

Map 1. Average amount of benefit per household due to natural and ecological disasters and random events in 2024

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Ponad połowa kwoty świadczeń z tytułu klęsk żywiołowych i zdarzeń losowych została wypłacona osobom z województwa dolnośląskiego (52,4%). Poszkodowani w województwie opolskim otrzymali 39,6% tej kwoty. W województwach śląskim i lubuskim wypłacono odpowiednio 4,3% oraz 1,7% wartości świadczeń, natomiast w pozostałych województwach – łącznie 2,0%.

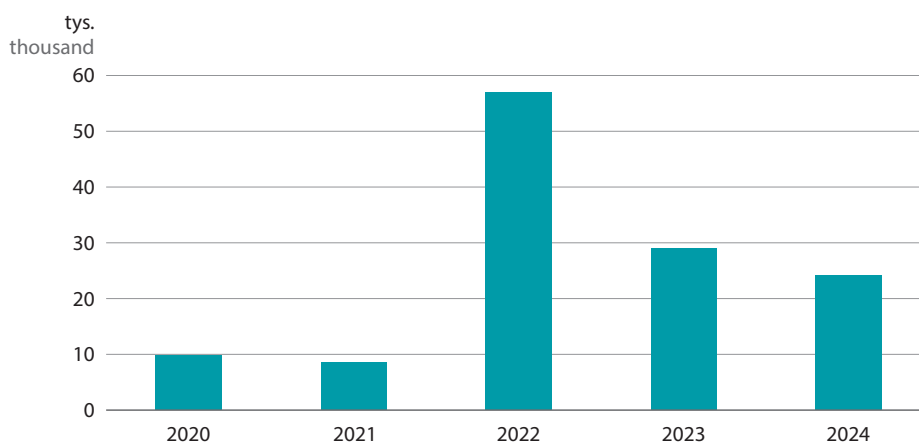
Aneks 3. Cudzoziemcy korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej

Annex 3. Foreign beneficiaries of social assistance at domicile

W 2024 r. liczba cudzoziemców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej³³ wyniosła 24,2 tys., w tym 10,6 tys. kobiet w wieku 18 lat i więcej oraz 9,6 tys. dzieci. W populacji beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej cudzoziemcy stanowili 2,1%.

W porównaniu z okresem 2020–2021 liczba cudzoziemców zwiększyła się kilkukrotnie, głównie w związku z napływem osób przybyłych do Polski z powodu konfliktu zbrojnego w Ukrainie. W 2024 r. osoby te stanowiły 65,3% ogółu cudzoziemców.

Wykres 1. Liczba cudzoziemców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
Chart 1. The number of foreigners benefiting from social assistance at domicile

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

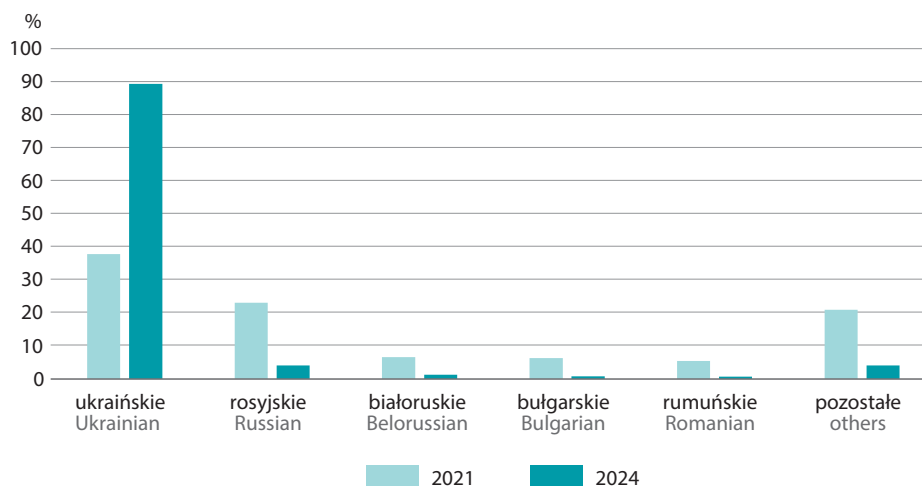
Beneficjenci (cudzoziemcy) to głównie mieszkańcy miast. W 2024 r. stanowili oni 76,1% wszystkich cudzoziemców korzystających z pomocy społecznej, przy czym 24,4% wszystkich beneficjentów mieszkało w pięciu największych miastach w Polsce (Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Łodzi i Poznaniu).

W 2024 r. wśród cudzoziemców korzystających z pomocy społecznej odnotowano osoby reprezentujące 75 różnych obywatelstw. Najliczniejszą grupę stanowili obywatele Ukrainy (89,3%). Kolejną obywatel Rosji (4,0%), Białorusi (1,2%) i Bułgarii (0,8%). Podobnie w 2021 r., tj. przed wybuchem konfliktu zbrojnego w Ukrainie, większość cudzoziemców korzystających z pomocy społecznej posiadała obywatelstwo tych państw.

³³ W aneksie pisząc o liczbie cudzoziemców nie uwzględniono osób, które skorzystały wyłącznie ze świadczeń przeznaczonych dla obywateli Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego kraju (2022 r. – 1 062,8 tys. osób, 2023 r. – 127,4 tys., 2024 r. – 25,2 tys.) oraz pozostałych osób, które skorzystały wyłącznie ze świadczeń niewymagających przeprowadzenia pełnego wywiadu środowiskowego.

Wykres 2. Udział cudzoziemców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie beneficjentów według obywatelstwa.

Chart 2. Share of foreigners benefiting from social assistance at domicile in total number of beneficiaries

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej MRPiPS, Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL).

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family, Labour and Social Policy, Universal Electronic System for Registration of the Population (PESEL).

W 2024 r. wśród beneficjentów (cudzoziemców) środowiskowej pomocy społecznej 80,0% (19,3 tys. osób) stanowili członkowie wieloosobowych gospodarstw domowych. W całej zbiorowości większość stanowiły kobiety (62,7%), przy czym w gospodarstwach jednoosobowych ich udział wyniósł 75,6%, a w wieloosobowych – 59,5%.

Osoby w gospodarstwach wieloosobowych to w większości matki z dziećmi – 66,8% a wśród osób przybyłych z powodu konfliktu zbrojnego na Ukrainie odsetek ten wyniósł 74,4%.

Głównymi przyczynami korzystania ze świadczeń pomocy społecznej przez cudzoziemców były: niepełnosprawność lub długotrwała choroba – 48,4%, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 20,5%, bezrobocie – 14,5%, sytuacja kryzysowa lub zdarzenie losowe – 7,9% oraz trudności w integracji osób, które otrzymały w RP status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą – 3,8%.

Podstawową formą pomocy społecznej dla wszystkich cudzoziemców (w ujęciu ilościowym), były posiłki, produkty spożywcze lub zasiłki celowe na zakup żywności. Świadczenia „żywnościowe” obejmowały 75,1% wszystkich świadczeń otrzymanych przez cudzoziemców. Istotny udział, w ogólnej liczbie świadczeń otrzymanych przez cudzoziemców, miały również zasiłki stałe (6,3%) oraz usługi opiekuńcze (5,0%).

Łączna wartość świadczeń udzielonych cudzoziemcom³⁴ wyniosła 51,1 mln zł. Stanowiło to 0,9% ogólnej kwoty świadczeń z pomocy społecznej w 2024 r. Największą część tej kwoty stanowił zasiłek stały – 23,4 mln zł, następnie zasiłki okresowe – 7,3 mln zł, finansowanie pobytu w domu pomocy społecznej – 6,0 mln zł (skorzystało 1,3 tys. osób) oraz zasiłek celowy – 5,9 mln zł.

³⁴ Po uwzględnieniu świadczeń wypłaconych wyłącznie obywatelom Ukrainy przybyłym do Polski w związku z konfliktem zbrojnym oraz dla pozostałych osób które skorzystały wyłącznie ze świadczeń niewymagających przeprowadzenia pełnego wywiadu środowiskowego łącznie wartość świadczeń wyniosła 101,0 mln zł (1,5% ogólnej kwoty świadczeń z pomocy społecznej w 2024 r.).

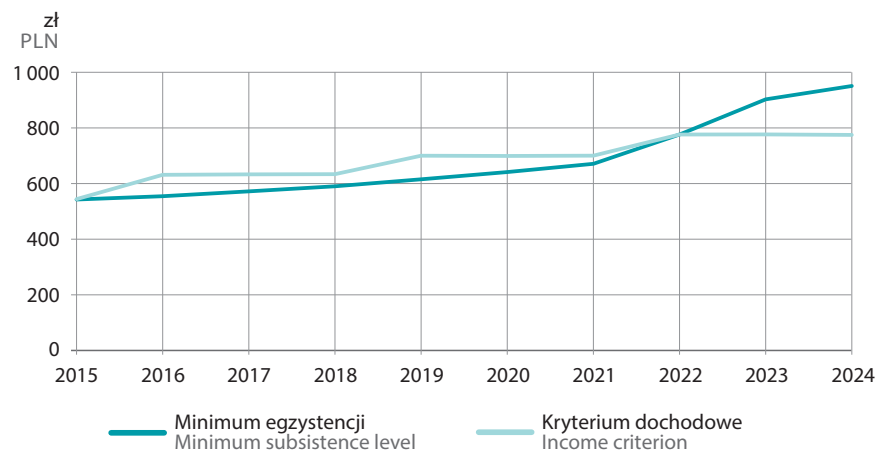
Aneks 4. Minimum egzystencji w kontekście korzystania z środowiskowej pomocy społecznej

Annex 4. Subsistence minimum in the context of social assistance at domicile

W 2023 r. w Polsce, według raportu *Poverty Watch 2024*, w skrajnym ubóstwie (poniżej minimum egzystencji) żyło 6,6% ludności, tj. 2,5 mln osób. Dane te wskazują na wyraźną lukę pomiędzy liczbą osób żyjących poniżej minimum egzystencji a liczbą ubogich beneficjentów pomocy społecznej (2023 r. - 760,8 tys. osób). Przyczyną tego zjawiska jest fakt, że dochody³⁵ części osób żyjących w skrajnym ubóstwie były wyższe niż kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń, które w latach 2023–2024 pozostawało znacząco niższe od wartości minimum egzystencji. Kryteria dochodowe w systemie pomocy społecznej zmieniają się co trzy lata, podczas gdy minimum egzystencji ustalane jest corocznie. W połączeniu z szybkim wzrostem cen, trzyletni cykl aktualizacji progów świadczeń nie nadążał za rosnącymi kosztami życia, co zwiększało rozbieżność między tymi progami, powodując, że wiele osób w trudnej sytuacji materialnej nie kwalifikowało się do świadczeń, mimo że ich dochody nie pozwalały na pokrycie podstawowych potrzeb życiowych. Zjawisko to podkreśla potrzebę dostosowania progów dochodowych do rzeczywistych potrzeb osób ubogich.

Wykres 1. Zmiany kryterium dochodowego i minimum egzystencji dla jednoosobowych gospodarstw domowych

Chart 1. Changes in income criterion and subsistence minimum for single-person households

Źródło: dane Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej (MRPiPS), Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, Minimum egzystencji w Polsce, 2015–2024.

Source: data of the Central Collection of the National Social Assistance Monitoring System of the Ministry of Family and Social Policy, Institute of Labour and Social Studies, Minimum subsistence level in Poland, 2015–2024.

Zjawisko nagłego wzrostu skrajnego ubóstwa potwierdzają także dane ZC KSMPs; zbieżność ta wskazuje na skalę zjawiska.

Przeprowadzono analizę mającą na celu oszacowanie, jaka część osób korzystających z pomocy społecznej żyje poniżej minimum egzystencji oraz porównanie tej liczby z populacją znajdującą się poniżej progu dochodowego uprawniającego do świadczeń³⁶.

³⁵ W rozumieniu Ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 2024 r., poz. 1283, art. 8.3).

³⁶ Patrz uwagi metodologiczne pkt 8 str. 94.

Analizy wskazują, że w 2015 r. osoby żyjące poniżej minimum egzystencji stanowiły 70,9% ogółu ubogich beneficjentów, w 2022 r. – 90,2%. Od 2023 r. liczba osób żyjących poniżej minimum egzystencji przewyższała liczbę osób poniżej progu dochodowego.

Dane ośrodków pomocy społecznej obejmują wyłącznie osoby, które faktycznie wystąpiły o wsparcie. Badania międzynarodowe wskazują, że od 50% do 76% osób uprawnionych do świadczeń nie korzysta z tej pomocy. Do głównych przyczyn należą: brak wiedzy o przysługujących prawach, skomplikowane procedury administracyjne, stygmatyzacja oraz brak zaufania do instytucji. W konsekwencji rzeczywista liczba osób z wydatkami poniżej minimum egzystencji, które nie mogą skorzystać z pomocy społecznej, jest mniejsza niż różnica między liczbą osób żyjących w skrajnym ubóstwie a liczbą ubogich beneficjentów, lecz nadal szacuje się ją na poziomie około 1 mln osób.